

Πάντειο Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Εφαρμοσμένων Οικονομικών και Διοίκησης»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Παγκοσμιοποίηση, Φορολόγηση των Επιχειρήσεων και Διεθνής
Φορολογικός Ανταγωνισμός

Συντάκτης: Υφαντή Αναστασία

Αριθμός Μητρώου: 0815M039

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. Τάσος Νικόλαος

Αθήνα, Ιούνιος 2017

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην κατεύθυνση «Εφαρμοσμένων Οικονομικών και Διοίκησης» του τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πάντειου Πανεπιστημίου υπό την επίβλεψη του Καθηγητή κ. Τάτσου Νικόλαου. Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα Καθηγητή μου για την καθοδήγηση και την ουσιαστική βοήθεια που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Θα ήθελα, ακόμα, να ευχαριστήσω όλους τους Καθηγητές για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν τον ενάμισι χρόνο του Προγράμματος και ιδιαίτερα τον Επίκουρο Καθηγητή κ. Ντεγιαννάκη Σταύρο και τον Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Λιάπη Κωνσταντίνο που με τίμησαν με τη συμμετοχή τους στην τριμελή επιτροπή μου.

Επιπρόσθετα, ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στην οικογένεια μου για τη διαχρονική συμπαράσταση και στήριξη των επιλογών μου.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποσκοπεί στη διερεύνηση του φαινομένου του διεθνούς φορολογικού ανταγωνισμού. Ο φορολογικός ανταγωνισμός εντός και εκτός Ευρώπης είναι πολύ έντονος και οι χώρες καλούνται να εξελίξουν το φορολογικό τους καθεστώς σε όσο το δυνατόν ευνοϊκότερο, προκειμένου να διατηρήσουν ή να αυξήσουν τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Επίσης, οι διεθνείς οργανισμοί εντείνουν τις προσπάθειες τους για την καταπολέμηση της φοροαποφυγής, η οποία απειλεί τον θεμιτό ανταγωνισμό και προκαλεί σοβαρή υστέρηση στα φορολογικά έσοδα των κρατών. Σύμφωνα με τη διεθνή τάση, ο αυξημένος ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών για την προσέλκυση επενδύσεων έχει οδηγήσει σε μια πτωτική πορεία των εταιρικών φορολογικών συντελεστών, ως ένα από τα βασικότερα επενδυτικά κίνητρα. Η διερεύνηση της επίδρασης των εταιρικών φορολογικών συντελεστών στις άμεσες ξένες επενδύσεις στηρίχθηκε στην ανάλυση συσχετίσεων των δύο εξεταζόμενων μεταβλητών στο περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης, επιβεβαιώνεται η θεωρία του φορολογικού ανταγωνισμού. Δηλαδή, η πτωτική τάση των εταιρικών φορολογικών συντελεστών που παρατηρείται διεθνώς έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των ροών των άμεσων ξένων επενδύσεων.

Abstract

This thesis aims at examining the phenomenon of international tax competition. Tax competition within and outside Europe is very intense and countries are urged to make their tax regimes as favorable as possible in order to maintain or increase their foreign direct investments. Also, international organizations are intensifying their efforts to combat tax evasion, which threatens fair competition and causes a serious lag in the tax revenues of states. According to the international trend, the increased competition among countries to attract investments has led to a declining trend of corporate tax rates as one of the most basic investment incentives. The research of the impact of corporate tax rates on foreign direct investments was based on correlation analysis between the two examined variables in the European Union environment. According to the analysis results the theory of tax competition is confirmed. That is the declining trend of corporate tax rates observed internationally has the effect of increasing flows of foreign direct investments.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή.....σελ.1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ-ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- 1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός του φόρου και ο ρόλος της φορολογικής πολιτικής στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας.....σελ.3
- 1.2 Επίδραση εταιρικών φόρων στην οικονομική ανάπτυξη.....σελ.4
- 1.3 Ρόλος της φορολογικής πολιτικής στη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεωνσελ.6
- 1.4 Επίδραση των εταιρικών φόρων στην επενδυτική δραστηριότητασελ.8
- 1.5 Οικονομική ολοκλήρωση σε ένα διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον.....σελ.9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ-ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

- 2.1 Εισαγωγήσελ.11
- 2.2 Η έννοια του φορολογικού ανταγωνισμούσελ.12
- 2.3 Βιβλιογραφική ανασκόπηση-Επιπτώσεις του φορολογικού ανταγωνισμούσελ.14
- 2.4 Αθέμιτος φορολογικός ανταγωνισμόςσελ.17
- 2.4.1 Φοροαποφυγή και φοροδιαφυγήσελ.18
- 2.4.2 Εννοιολογική προσέγγιση και γενικά χαρακτηριστικά φορολογικών παραδείσων και εξωχώριων εταιρειώνσελ.19
- 2.4.3 Ενδοομιλικές συναλλαγές.....σελ.22
- 2.5 Καταπολέμηση του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμούσελ.23
- 2.5.1 Η συμβολή και ο ρόλος του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού.....σελ.23
- 2.5.2 Η συμβολή και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμούσελ.25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ- ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

- 3.1 Εισαγωγήσελ.27
- 3.2 Βασικά χαρακτηριστικά των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....σελ.27
- 3.2.1 Σύνθεση φορολογικών εσόδωνσελ.27
- 3.2.2 Φορολογικά έσοδα από εταιρικά κέρδησελ.30

3.3	Διαχρονική εξέλιξη των εταιρικών φορολογικών συντελεστών στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης	σελ.31
3.4	Η φορολογική εναρμόνιση ως εργαλείο του φορολογικού ανταγωνισμού στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	σελ.37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ- ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1	Ιστορική αναδρομή στη φορολόγηση των εισοδημάτων	σελ.41
4.2	Βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού φορολογικού συστήματος	σελ.42
4.2.1	Σύνθεση φορολογικών εσόδων	σελ.42
4.2.2	Φορολογικά έσοδα από εταιρικά κέρδη	σελ.42
4.3	Διαχρονική εξέλιξη των φορολογικών συντελεστών	σελ.43
4.4	Η φορολογία των διανεμόμενων κερδών	σελ.45
4.4.1	Η σημασία των διανεμόμενων κερδών	σελ.45
4.4.2	Η διαχρονική εξέλιξη της φορολόγησης των διανεμόμενων κερδών	σελ.46
4.5	Βασικές αδυναμίες του φορολογικού συστήματος	σελ.47
4.5.1	Πολυπλοκότητα της νομοθεσίας	σελ.48
4.5.2	Αναποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης	σελ.49
4.5.3	Εκτεταμένη φοροδιαφυγή.....	σελ.50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ-ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΣΤΙΣ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

5.1	Εισαγωγή	σελ.52
5.2	Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ).....	σελ.52
5.3	Φορολογικός Συντελεστής.....	σελ.52
5.4	Προσδιοριστικοί Παράγοντες των ΑΞΕ	σελ.53
5.5	Ανάλυση συσχετίσεων	σελ.54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Παραρτήματα	σελ.64
Βιβλιογραφία	σελ.66

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Σύνθεση φορολογικών εσόδων ως (%) του ΑΕΠ στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αριθμητικός μέσος όρος, 2005-2016) .σελ.29
Διάγραμμα 2: Φορολογικά έσοδα από εταιρικούς φόρους ως (%) των συνολικών φορολογικών εσόδων στις διαχρονικά (2005-2016), ΕΕ-28.....σελ.30
Διάγραμμα 3: Φορολογικά έσοδα από εταιρικούς φόρους ως (%) του ΑΕΠ στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αριθμητικός μέσος όρος, 2005-2016)σελ.31
Διάγραμμα 4: Διαχρονική εξέλιξη εταιρικών φορολογικών συντελεστών σε (%) (αριθμητικός μέσος όρος)σελ.32
Διάγραμμα 5: Εταιρικοί φορολογικοί συντελεστές σε (%) στην Ευρωπαϊκή Ένωση το έτος 2016.....σελ.36
Διάγραμμα 6: Σύνθεση φορολογικών εσόδων ως (%) του ΑΕΠ στην Ελλάδα διαχρονικά (2005-2016).....σελ.42
Διάγραμμα 7: Διαχρονική εξέλιξη φορολογικών εσόδων από εταιρικούς φόρους ως (%) του ΑΕΠ στην Ελλάδα.....σελ.43
Διάγραμμα 8: Διαχρονική εξέλιξη εταιρικών φορολογικών συντελεστών στην Ελλάδα σε (%).....σελ.44
Διάγραμμα 9: Διαχρονική εξέλιξη φορολογικών συντελεστών επί των διανεμόμενων μερισμάτων σε (%).....σελ.47
Διάγραμμα 10: Κυριότερα εμπόδια στην επιχειρηματικότητασελ.48
Διάγραμμα 11: Αρνητική γραμμική συσχέτιση(scatter plots)σελ.55
Διάγραμμα 12: Θετική γραμμική συσχέτιση(scatter plots)σελ.57

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Διαχρονική εξέλιξη των εταιρικών φορολογικών συντελεστών στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (μεγέθη εκφρασμένα σε %)σελ.34
Πίνακας 2: Ονομαστικοί και πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές σε ποσοστό (%) (αριθμητικοί μέσοι όροι, 2005-2016).....σελ.37
Πίνακας 3: Ανάλυση συσχετίσεων (correlation analysis).....σελ.55

Εισαγωγή

Οι μεταρρυθμίσεις στη φορολογία των επιχειρήσεων είναι συνήθως επιτακτικές όταν πραγματοποιούνται και υπαγορεύονται από λόγους όπως, η αύξηση των εσόδων από τη φορολόγηση των επιχειρήσεων, η αύξηση της επιχειρηματικότητας, η ενίσχυση της παραγωγικότητας στις επιχειρήσεις, η οικονομική ανάπτυξη και, η προσέλκυση νέων ξένων άμεσων επενδύσεων. Προφανώς, το μείγμα αναγκών και απαιτήσεων, όπως και αυτό των φορολογικών μέτρων που λαμβάνονται από μια χώρα, διαφέρει τόσο από χώρα σε χώρα, όσο και σε σχέση με τον χρόνο κατά τον οποίο λαμβάνονται αυτές οι αποφάσεις. Η φορολογική πολιτική διαδραματίζει, επομένως, σημαντικό ρόλο σε όλα τα κράτη και ο τρόπος άσκησης της σε κάθε ένα από αυτά έχει αντίκτυπο και στο ίδιο και στα υπόλοιπα κράτη.

Ο φορολογικός ανταγωνισμός είναι ένα φαινόμενο το οποίο έχει προκαλέσει τις τελευταίες δεκαετίες το έντονο ενδιαφέρον των κυβερνήσεων, φορολογικών διοικήσεων, ακαδημαϊκών κύκλων κ.λπ. Η ολοκλήρωση και η εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς, η ολοκλήρωση των διαδικασιών διεύρυνσης με τα κράτη της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης καθώς και τα χαρακτηριστικά της παγκοσμιοποίησης γενικότερα συντέλεσαν στην αύξηση της κινητικότητας της φορολογικής βάσης. Αυτό έχει ως συνέπεια την όλο και μειούμενη δυνατότητα από πλευράς φορολογικών αρχών, φορολόγησης των παραγωγικών συντελεστών οι οποίοι χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη κινητικότητα, όπως είναι το κεφάλαιο. Οι εταιρικοί φορολογικοί συντελεστές παίζουν σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα κράτη-μέλη υιοθετώντας χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές στην άμεση φορολογία ενέτειναν το φορολογικό ανταγωνισμό, οδηγώντας και τα παλαιότερα κράτη-μέλη στην εφαρμογή φορολογικών μεταρρυθμίσεων. Ωστόσο, ο φορολογικός ανταγωνισμός έχει συμβάλλει επίσης και σε αθέμιτες πρακτικές, όπως στην δημιουργία των «φορολογικών παραδείσων» και κατ' επέκταση στη δημιουργία υπεράκτιων εταιρειών που εδρεύουν στους φορολογικούς αυτούς παραδείσους.

Μέχρι σήμερα υπάρχει μια πλούσια βιβλιογραφία που εξετάζει τις επιπτώσεις του φορολογικού ανταγωνισμού στην εισροή κεφαλαίων και ειδικότερα εξετάζεται η επίδραση της μείωσης των εταιρικών φορολογικών συντελεστών στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.

Η μελέτη εμφανίζει την ακόλουθη διάρθρωση ανά κεφάλαιο:

Το **πρώτο κεφάλαιο** αποτελεί ουσιαστικά μια εισαγωγή του αναγνώστη στο ρόλο που παίζει η εταιρική φορολογική πολιτική στην άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας και στη σχέση αυτής με την οικονομική ανάπτυξη.

Το **δεύτερο κεφάλαιο** εστιάζει στο φαινόμενο του διεθνούς φορολογικού ανταγωνισμού. Επίσης, αναλύονται οι αθέμιτες φορολογικές πολιτικές που υιοθετούνται από τα κράτη με σκοπό την προσέλκυση επενδύσεων καθώς και οι τρόποι καταπολέμησής τους.

Στο **τρίτο κεφάλαιο** αξιολογούνται τα φορολογικά συστήματα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συγκρίνονται οι εταιρικοί φορολογικοί συντελεστές των αντίστοιχων κρατών-μελών.

Το **τέταρτο κεφάλαιο** αποτελεί μια συνοπτική παρουσίαση της δομής και των βασικότερων χαρακτηριστικών του ελληνικού φορολογικού συστήματος αναφορικά με τους εταιρικούς φόρους και γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής των σημαντικότερων αδυναμιών του ελληνικού φορολογικού συστήματος.

Τέλος, στο **πέμπτο κεφάλαιο** διερευνάται η επίδραση των εταιρικών φορολογικών συντελεστών στις άμεσες ξένες επενδύσεις στο περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ποιά σχέση υπάρχει μεταξύ των δύο εξεταζόμενων μεταβλητών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

1.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός του φόρου και ο ρόλος της φορολογικής πολιτικής στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας

Κατά τον επικρατούντα στη νομική επιστήμη ορισμό του Γάλλου οικονομολόγου G. Jeze “φόρος είναι η αναγκαστική χρηματική παροχή των ιδιωτών προς το κράτος υπό μορφή οριστική και χωρίς ειδικό αντάλλαγμα με σκοπό την κάλυψη των δημοσίων δαπανών” (Γκίνογλου, 2004).

Ο λόγος ύπαρξης αλλά και ο λόγος για τον οποίο παρουσιάζει τόσο ενδιαφέρον και σημασία η ύπαρξη και η διαμόρφωση του γενικότερου φορολογικού πλαισίου δικαιολογείται τόσο από τους τομείς μιας οικονομίας που επηρεάζει όσο και από τη συμβολή της στην οικονομική αλλά και κοινωνική εξέλιξη μιας χώρας.

Οι τρεις βασικοί ρόλοι και ταυτόχρονα λόγοι ύπαρξης της φορολογίας στην οικονομία θα μπορούσαν να εκφραστούν ως εξής:

➤ Βασική πηγή κρατικών εσόδων

Η φορολογία αποτελεί τη βασικότερη πηγή εσόδων για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων του κράτους, δηλαδή είναι το μέσο για την εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών και την εξασφάλιση των μέσων παραγωγής που απαιτούνται για τη παραγωγή των δημόσιων αγαθών. Με την άντληση εσόδων μέσω της επιβολής φόρων, το κράτος εκμεταλλεύεται την κυριαρχική του εξουσία για την άντληση κατ’ αναγκαστικό τρόπο των πόρων που απαιτούνται. Εξασφαλίζοντας σε αυτό βασικούς πόρους για την άσκηση της κοινωνικής του και όχι μόνο πολιτικής. Φυσικά, η αποτελεσματικότητα των πόρων αυτών εξαρτάται από το κατά πόσο αποτελεσματικά δαπανώνται οι πόροι αυτοί.

➤ Βασικό εργαλείο ανακατανομής των συνολικών διαθέσιμων πόρων

Μια δεύτερη βασική λειτουργία του φορολογικού συστήματος, πέραν του εισπρακτικού χαρακτήρα, είναι η δυνατότητα που παρέχει να χρησιμοποιηθεί ως βασικό εργαλείο ανακατανομής και αναδιανομής των συνολικών διαθέσιμων πόρων. Μέσω της κατάλληλης και αποτελεσματικής εκμετάλλευσης των δυνατοτήτων που παρέχει το φορολογικό σύστημα, η πολιτική ηγεσία μπορεί να ασκήσει τον κοινωνικό της ρόλο μέσω της αναδιανομής και ανακατανομής των πόρων.

➤ Ο σταθεροποιητικός και ρυθμιστικός ρόλος της φορολογίας

Μέχρις στιγμής παρουσιάστηκε ο ρόλος που διαδραματίζει η φορολογία όσον αφορά την εξασφάλιση και την ανακατανομή των διαθέσιμων πόρων. Μια ακόμη, αλλά όχι τόσο φανερή, λειτουργία του φορολογικού συστήματος είναι ο ρυθμιστικός αλλά και ο σταθεροποιητικός, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης, που μπορεί να διαδραματίσει. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της επιρροής που ασκεί σε σημαντικούς τομείς της πολιτικής, οικονομικής αλλά και κοινωνικής δραστηριότητας μιας χώρας.

1.2 Επίδραση εταιρικών φόρων στην οικονομική ανάπτυξη

Ένα από τα θέματα της οικονομίας που έχει τεθεί στο «τραπέζι των συζητήσεων» και έχει απασχολήσει έντονα οικονομολόγους, επιχειρήσεις και πολιτικούς εδώ και πολλές δεκαετίες, είναι η σχέση φορολογικής πολιτικής και οικονομικής ανάπτυξης. Ιδιαίτερα η φορολογία των επιχειρήσεων είναι εξαιρετικής σημασίας, καθώς η εταιρική φορολογική βάση είναι ένας αρκετά κινητός συντελεστής της παραγωγής και ταυτόχρονα ο φορολογικός ανταγωνισμός των χωρών εξακολουθεί να είναι σκληρός εξαιτίας της επιθυμίας των χωρών να επιταχύνουν το ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης τους.

Πρέπει να επισημανθεί ότι, η σκοπιά από την οποία θα γίνει ανάδειξη της συσχέτισης εταιρικής φορολογίας και οικονομικής μεγέθυνσης, δηλαδή σχετικά με το κατά πόσο η φορολόγηση των επιχειρήσεων λειτουργεί υποβοηθητικά ή περιοριστικά στην οικονομική επίδοση μιας χώρας είναι αρκετά περιοριστική. Στην πράξη, τα φορολογικά εργαλεία αξιολογούνται στη βάση πολλών κριτηρίων, όπως η μη πρόκληση στρεβλώσεων στις αποφάσεις των εταίρων και επενδυτών, η οριζόντια και κάθετη ισότητα, η προώθηση της απασχόλησης, η ελαχιστοποίηση του διοικητικού κόστους και του κόστους συμμόρφωσης με το φόρο. Για παράδειγμα, φορολογικές μεταβολές που βοηθούν στην αναπτυξιακή διαδικασία μπορεί να επιδεινώνουν τη διανομή του εισοδήματος, πράγμα που μπορεί να δημιουργεί προβλήματα κοινωνικής συνοχής και με τη σειρά του προβλήματα στην ίδια την αναπτυξιακή διαδικασία. Μια γενικότερη αξιολόγηση εμπίπτει στο πεδίο της "θεωρίας άριστης φορολόγησης" και δεν είναι δυνατόν να γίνει στα πλαίσια της παρούσας εργασίας.

Η βασική θεωρία της ανάπτυξης αποδίδεται στους Solow (1956) και Swan (1956), κατά τους οποίους η μακροχρόνια μεγέθυνση προσδιορίζεται από την εξωγενή τεχνολογική πρόοδο και την πληθυσμιακή ανάπτυξη, χωρίς ωστόσο να γίνεται αναφορά στις επιπτώσεις της φορολογίας. Οι πρώτοι που είχαν επισημάνει τη σχέση φορολογίας και μακροπρόθεσμης οικονομικής ανάπτυξης ήταν οι Chamley (1986), King και Rebelo (1990) και (Barro, 1999), οι οποίοι κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ο εταιρικός φόρος, καθώς και οι φόροι κατανάλωσης και εργασίας επιδρούν αρνητικά στην οικονομική μεγέθυνση. Σύμφωνα με μελέτη των Johansson, Heady, Arnold, Brys & Vertal (2008) που πραγματοποιήθηκε στις χώρες του ΟΟΣΑ, ο εταιρικός φόρος είναι ο πιο επιζήμιος στην οικονομική ανάπτυξη, ακολουθεί ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, ο φόρος κατανάλωσης και τέλος ο φόρος περιουσίας που θεωρείται και ο πιο φιλικός προς αυτήν. Οι Engen και Skinner (1996) ορίζουν πέντε βασικούς διαύλους πού οι φόροι μπορούν να επηρεάσουν την οικονομική επίδοση μιας χώρας, αυτοί είναι: η αποθάρρυνση των επενδύσεων, η επίδραση της προσφοράς εργασίας, η μείωση της παραγωγικότητας, η μείωση της οριακής παραγωγικότητας του κεφαλαίου και η μη αποτελεσματική αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου. Όλοι αυτοί οι δίαυλοι συνδέονται κυρίως με τους εταιρικούς φόρους και τους φόρους εργασίας. Αυτό επιβεβαιώνεται από τις στρεβλωτικές επιπτώσεις των εταιρικών φόρων, οι οποίοι επηρεάζουν τη συμπεριφορά των οικονομικών μεταβλητών.

Από τις εμπειρικές μελέτες δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι, σε συνολικό επίπεδο, ο ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης επηρεάζεται από το επίπεδο της φορολογίας. Όμως, μια αύξηση του εταιρικού φόρου επηρεάζει αρνητικά το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας μακροχρόνια και ακολούθως την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική

ανάπτυξη της χώρας. Σχετικά με την επίδραση των φόρων στην αναπτυξιακή διαδικασία, είναι βέβαιο ότι η φορολογία εταιρικών κερδών κρίνεται ως η πλέον επιβλαβής στην οικονομική μεγέθυνση, καθώς αποθαρρύνει τις επιχειρήσεις να προχωρήσουν σε επενδύσεις και σε βελτίωση της παραγωγικότητας τους. Οι εταιρικοί φόροι και η παραγωγικότητα συσχετίζονται αρνητικά μεταξύ τους. Η διαπίστωση αυτή ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις, με εξαίρεση τις μικρές και νεοεισερχόμενες εταιρείες, όπου η επίδραση των εταιρικών φόρων στη παραγωγικότητα είναι στατιστικά ασήμαντη (Johansson, Heady, Arnold, Brys, & Vertal, 2008). Αυτό συμβαίνει γιατί οι νεοεισερχόμενες εταιρείες υπόκεινται συνήθως σε μειωμένους φόρους ή δικαιούνται απαλλαγές. Ωστόσο, οι νέες εταιρείες με αντικείμενο τη βιομηχανία έχουν ισχυρή αρνητική σχέση, αφού είναι πιο ευαίσθητες στο συστημικό κίνδυνο.

Σύμφωνα με την εμπειρική μελέτη των (Baranova & Janickova, 2012) διερευνάται η αρνητική σχέση μεταξύ εταιρικής φορολογικής πολιτικής και μακροχρόνιας οικονομικής μεγέθυνσης μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Στα παλαιά δεκαπέντε κράτη-μέλη επιβεβαιώνεται σε κάθε περίπτωση ότι μια αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης θα οδηγήσει σε κάμψη της οικονομικής επίδοσης των χωρών αυτών, ενώ στα δώδεκα νέα κράτη της ΕΕ¹ δεν διαφαίνεται ξεκάθαρα η αρνητική συσχέτιση των δύο αυτών μεταβλητών. Ωστόσο, σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να αγνοηθεί η αποτελεσματικότητα της φορολογικής επιβάρυνσης στα νέα μέλη της ΕΕ. Επίσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης και άλλοι ποιοτικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη δημοσιονομική πολιτική ίσως βελτίωναν περαιτέρω τα αποτελέσματα της ανάλυσης.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν μελέτες που δεν υποστηρίζουν την αρνητική σχέση εταιρικών φόρων και οικονομικής μεγέθυνσης, αλλά αποτελούν την εξαίρεση παρά το κανόνα. Κατά τον Xing (2012), η πρόταση ότι η μείωση των εταιρικών φόρων μπορεί να αυξήσει ενδεχομένως το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ δεν επαρκεί από μόνη της για να συστήσει την αντίστοιχη φορολογική πολιτική καθώς τέτοια ευρήματα είναι ευαίσθητα στον τρόπο που διεξάγεται η οικονομετρική εκτίμηση των θεμάτων αυτών. Επίσης, χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ανάλυση του Forbin (2011) για τη σουηδική οικονομία όπου διαφαίνεται ότι δεν υπάρχει κανένα σημαντικό αποτέλεσμα μεταξύ της φορολογίας των επιχειρήσεων και της μακροχρόνιας οικονομικής ανάπτυξης. Ταυτόχρονα όμως τίθεται το ερώτημα πως συμβαίνει σε πολλές ανεπτυγμένες οικονομίες του κόσμου να υπάρχει θετική επίδραση των φόρων στην αναπτυξιακή διαδικασία. Ακόμη και σε περιόδους ύφεσης, χώρες με πολύ υψηλά φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ, έχουν τη δυνατότητα να αντιμετωπίζουν πιο αποτελεσματικά τις επιπτώσεις της κρίσης. Η εξήγηση που δίνεται από αρκετούς ερευνητές είναι ότι οι χώρες στις οποίες τα επίπεδα κοινωνικής εμπιστοσύνης είναι υψηλά, μπορούν να αυξάνουν τους φόρους χωρίς να βλάπτουν την οικονομική δραστηριότητα. Επιπλέον, στις χώρες αυτές οι επιχειρήσεις αποζημιώνονται για τους μεγάλους φόρους που καταβάλλουν από τη παροχή καλών υποδομών, εκπαίδευσης, κοινωνικών υπηρεσιών και την εφαρμογή πολιτικών που είναι φιλικές στις αγορές και τις επιχειρήσεις.

Επίσης, για την θετική ή αρνητική επίδραση της εταιρικής φορολογίας στην οικονομική ανάπτυξη, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και άλλοι προσδιοριστικοί παράγοντες όπως η σύνθεση των φορολογικών εσόδων καθώς και το μέγεθος του

¹ Στη μελέτη δε περιλαμβάνεται η Κροατία, καθώς προσχώρησε στην ΕΕ τη 1 Ιουλίου 2013.

δημόσιου τομέα. Εάν οι δαπάνες μιας χώρας που προέρχονται από την άντληση φορολογικών εσόδων γίνονται σε επενδύσεις και παραγωγικά δημόσια έργα (π.χ. εθνικοί οδοί, λιμάνια, αντιπλημμυρικά, εγγειοβελτιωτικά έργα), τότε αυξάνουν σημαντικά το κεφάλαιο της οικονομίας και βελτιώνουν τη παραγωγικότητα της. Εάν αντίθετα, οι δημόσιες δαπάνες έχουν κυρίως καταναλωτικό χαρακτήρα και γίνονται σε μη παραγωγικούς τομείς, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να μειώσουν τις υποδομές της οικονομίας και ταυτόχρονα να μειώσουν το ρυθμό ανάπτυξης της. Αναφορικά με το μέγεθος του δημόσιου τομέα υπάρχει ο ισχυρισμός ότι ο μεγάλος δημόσιος τομέας επιδρά αρνητικά στην οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία. Τα διάφορα επιχειρήματα που συνηγορούν κατά του μεγάλου κράτους μπορούν να συνοψιστούν σε δύο κατηγορίες (Ράπανος, 2009). Η πρώτη συνδέεται με το γεγονός ότι ο μεγάλος δημόσιος τομέας προκαλεί αύξηση της φορολογίας και αυτό δημιουργεί στρεβλώσεις και αναποτελεσματικότητες. Η δεύτερη κατηγορία επιχειρημάτων αναφέρεται στο ότι οι μεγαλύτερες δημόσιες δαπάνες συνδέονται αναπόφευκτα με την αύξηση δραστηριοτήτων του Δημοσίου, στις οποίες η μετρούμενη αύξηση παραγωγικότητας είναι μικρότερη από εκείνη του ιδιωτικού τομέα. Και για τα δύο θέματα τα ευρήματα δεν οδηγούν σε σαφή και ξεκάθαρα συμπεράσματα, αφού έχουμε χώρες με περιορισμένη κρατική δραστηριότητα και φτωχές αναπτυξιακές επιδόσεις και χώρες με μεγάλο δημόσιο τομέα και οι οποίες είναι στην πρωτοπορία της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας. Η εμπειρία δείχνει ότι εκείνο που παίζει καθοριστικό ρόλο δεν είναι τόσο το μέγεθος, όσο η αποτελεσματική λειτουργία του κρατικού μηχανισμού και η ποιότητα των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών θεσμών.

Η διεθνής χρηματοοικονομική και οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 είχε ως αποτέλεσμα την επιδείνωση των δημόσιων οικονομικών και τη σημαντική αύξηση του δημόσιου χρέους στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες. Μετά τη σημαντική χαλάρωση της δημοσιονομικής πολιτικής στα πρώτα χρόνια της κρίσης, οι χώρες αυτές έχουν εισαγάγει προγράμματα δημοσιονομικής εξυγίανσης, τα οποία στηρίζονται όχι μόνο στη περικοπή δαπανών αλλά και στην αύξηση εσόδων. Πέρα όμως από τη φορολογική εξυγίανση, το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο θα μπορούσε η φορολογική πολιτική να συμβάλει στην ανάκαμψη των οικονομιών. Πολλοί είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι χωρίς μείωση του φορολογικού βάρους είναι αδύνατο να υπάρξει ανάπτυξη.

1.3 Ρόλος της φορολογικής πολιτικής στη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων

Αναμφισβήτητα, οι εταιρικοί φόροι παίζουν σημαντικό ρόλο στη λήψη πολλών επιχειρηματικών αποφάσεων, που είναι καίριες για τη πορεία και τη βιωσιμότητα των οικονομικών μονάδων. Για παράδειγμα, αναφορικά με τις αποφάσεις παραγωγής, οι διοικήσεις των εταιρειών έρχονται αντιμέτωπες με ζητήματα όπως τι ποσότητα προϊόντος θα πρέπει να παραγάγουν μετά την επιβολή του φόρου εισοδήματος. Επίσης, επηρεάζουν τις χρηματοοικονομικές και επενδυτικές αποφάσεις, για παράδειγμα, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αποφασίσουν αν θα επιλέξουν να προχωρήσουν σε επενδύσεις με ίδια κεφάλαια ή μέσω δανεισμού ή οι εταίροι θα πρέπει να αποφασίσουν τι μερισματική πολιτική θα ακολουθήσουν.

Τα φορολογικά συστήματα γενικά μεροληπτούν μεταξύ δανεισμού και ιδίων κεφαλαίων, μεταχειρίζοντας τις πληρωμές τόκων ως εκπιπόμενες δαπάνες και τις αποδόσεις των ιδίων κεφαλαίων ως αμοιβή για τους μετόχους των εταιρειών. Από τη πλευρά της επιχείρησης, η ίδια θα επιλέξει να προχωρήσει σε επενδύσεις με τη μορφή δανεισμού παρά με τη χρησιμοποίηση των ιδίων κεφαλαίων της, αφού υπάρχει

ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση υπέρ του δανεισμού. Από πλευρά οικονομικής αναπτύξεως, αυτή η στρέβλωση δανεισμού (debt bias) θεωρείται προβληματική για πολλούς λόγους. Πιο συγκεκριμένα, μπορεί να οδηγήσει τις επιχειρήσεις σε υπερβολική μόχλευση². Αυτό καθιστά τις επιχειρήσεις πιο ευάλωτες στα οικονομικά σοκ. Αν ο επιχειρηματικός τομέας είναι πολύ μοχλευμένος, ένα οικονομικό σοκ θα προκαλέσει σοβαρές οικονομικές απώλειες, αφού οι επιχειρήσεις θα υποφέρουν σε δυσανάλογο επίπεδο από το ενδεχόμενο κόστος μιας πτώχευσης και θα είναι πιο ευάλωτες στην αύξηση της οικονομικής μεταβλητότητας. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας θα υποστεί μεγεθυνόμενες αρνητικές συνέπειες από το υψηλό επίπεδο μόχλευσης εξαιτίας της πιθανότητας ενός συστημικού κινδύνου. Επίσης, οι στρεβλώσεις στις επενδύσεις που δημιουργούνται από την αδυναμία εκπτώσεως του κόστους των ιδίων κεφαλαίων μπορεί να οδηγήσει σε πρόσθετες δαπάνες οικονομικής ευημερίας.

Ένα επιπλέον πρόβλημα που δημιουργείται από τη στρέβλωση των επενδύσεων είναι ότι ενθαρρύνει τις πολυεθνικές εταιρείες σε μια σειρά από πρακτικές μετατόπισης κέρδους, όπως για παράδειγμα η αλλαγή φορολογικής κατοικίας, περιλαμβάνοντας αλλαγές τόσο στην εξωτερική όσο και στην εσωτερική οικονομική δομή των επιχειρήσεων. Εμπειρικές μελέτες επιβεβαιώνουν ότι η ασύμμετρη μεταχείριση δανεισμός-ιδία κεφάλαια επηρεάζουν τις χρηματοοικονομικές επιλογές των μετόχων καθώς και τις πρακτικές μετατόπισης κέρδους τους (European Commission, 2015).

Οι επιχειρηματικές μονάδες αντιμετωπίζουν τη μερισματική πολιτική (dividend policy) ως ένα σημαντικό κομμάτι της χρηματοοικονομικής τους πολιτικής. Η μερισματική πολιτική αναφέρεται στις αποφάσεις που παίρνει μια επιχείρηση σχετικά με τη διαχείριση των κερδών της και αφορούν στον τύπο, στο μέγεθος και στο χρόνο των διανεμόμενων μερισμάτων που πραγματοποιεί στους κοινούς μετόχους. Πιο συγκεκριμένα εστιάζει στην απόφαση που καλείται να πάρει μια επιχείρηση ανάμεσα στο να διανέμει τα κέρδη ως μέρισμα (dividend) στους μετόχους της, να τα παρακρατήσει για να χρηματοδοτήσει επενδυτικά προγράμματα ή να προβεί σε συνδυασμό των δύο παραπάνω στρατηγικών. Πρακτικά, οι αποφάσεις αυτές καθορίζουν το βαθμό της εσωτερικής χρηματοδότησης μιας επιχείρησης. Επίσης, η μερισματική πολιτική παρέχει σημαντική πληροφόρηση στους μετόχους σχετικά με τις επιδόσεις και τη πορεία της εταιρείας. Οι αποφάσεις που σχετίζονται με τη μερισματική πολιτική, λαμβάνονται παράλληλα με τις αποφάσεις που αφορούν τη κεφαλαιακή διάρθρωση της επιχείρησης και τον προϋπολογισμό επενδύσεων κεφαλαίου. Η απόφαση για τη πολιτική που θα υιοθετήσει τελικά μια επιχείρηση, περιορίζεται από την αντίστοιχη απόφαση που είχε πάρει στο παρελθόν, καθώς οι επιχειρήσεις στη πλειοψηφία τους αποφεύγουν να μεταβάλλουν συχνά τη μερισματική τους πολιτική. Συνήθως, οι εταιρείες που διανέμουν μέρισμα έχουν περάσει το στάδιο ανάπτυξης και δε χρειάζεται να επανεπενδύουν συνεχώς τα κέρδη τους, οπότε επιλέγουν την εναλλακτική πληρωμής μερισμάτων στους μετόχους τους σε αντίθεση με τις εταιρείες υψηλής ανάπτυξης που προβαίνουν σε επανεπένδυση των κερδών τους με σκοπό τη διατήρηση της ανάπτυξης αυτής.

² Η μόχλευση της επιχείρησης αφορά στη χρησιμοποίηση των δανειακών κεφαλαίων με σκοπό την αύξηση της απόδοσης των ιδίων κεφαλαίων. Γίνεται κατανοητό ότι όσο μεγαλύτερη είναι η μόχλευση (συγκριτικά) τόσο δυσμενέστερη καθίσταται και η δυνατότητα εξυπηρέτησης των δανείων.

1.4 Επίδραση των εταιρικών φόρων στην επενδυτική δραστηριότητα

Η διερεύνηση της επίδρασης των εταιρικών φόρων στην επενδυτική συμπεριφορά έχει γίνει αντικείμενο έρευνας εδώ και πολλά χρόνια. Το επίπεδο φορολόγησης των εταιρικών κερδών αλλά και το γενικότερο φορολογικό σύστημα επηρεάζει τις αποφάσεις των επενδυτών σχετικά με τον τόπο εγκατάστασης των δραστηριοτήτων τους. Η ευκολία των πολυεθνικών εταιρειών να καταναείμουν τις επενδυτικές δραστηριότητες τους μεταξύ των χωρών ανάλογα με τη φορολογική μεταχείριση των κερδών τους, πρέπει να προβληματίζει τις φορολογικές διοικήσεις και να τις κατευθύνει προς τη λήψη μέτρων για τον περιορισμό πιθανών εκροών κεφαλαίων. Το φορολογικό πλαίσιο δεν είναι βέβαια ο μόνος παράγοντας που επηρεάζει την επενδυτική συμπεριφορά και το επιχειρηματικό κλίμα μιας χώρας, όπως θα δούμε παρακάτω, αλλά τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια ολοένα αυξανόμενη συσχέτιση μεταξύ της εφαρμοζόμενης φορολογικής πολιτικής μιας χώρας και των πραγματοποιούμενων σε αυτή επενδύσεων.

Ο αυξανόμενος ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών για την προσέλκυση επενδύσεων έχει οδηγήσει σε μια τάση μείωσης των εταιρικών φορολογικών συντελεστών, ως ένα από τα βασικότερα επενδυτικά κίνητρα. Η διεύρυνση της φορολογικής βάσης που αναμένεται να επιτευχθεί με την αύξηση των επενδύσεων, θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των φορολογικών εσόδων αντισταθμίζοντας πιθανόν την απώλεια που μπορεί να επέλθει από τους μειωμένους συντελεστές φορολόγησης.

Σε έγγραφο εργασίας του ΟΟΣΑ (Johansson, Heady, Arnold, Brys and Vartia, 2008), σχετικά με την επίδραση της μείωσης των εταιρικών φορολογικών συντελεστών και της σταθερότητας του φορολογικού συστήματος στις επενδύσεις αναφέρεται ότι η μείωση των συντελεστών φορολόγησης των εταιρικών κερδών μπορεί να μειώσει τις στρεβλώσεις που καθυστερούν το επίπεδο των εγχώριων επενδύσεων και την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, περισσότερο από τη μείωση του φόρου εισοδήματος επί των μερισμάτων και της υπεραξίας. Επίσης, η ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση των πραγματοποιούμενων από μικρομεσαίες επιχειρήσεις επενδύσεων, είναι πιθανόν να μην έχει ευνοϊκό αποτέλεσμα στην αύξηση των συνολικών επενδύσεων. Τέλος, η μείωση του συντελεστή φορολογίας των επιχειρήσεων και η εφαρμογή μιας σταθερής φορολογικής πολιτικής, μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση των επενδύσεων και την ανάπτυξη της χώρας.

Σε μια από τις μελέτες που εκπονήθηκε από στελέχη της παγκόσμιας τράπεζας και του πανεπιστημίου του Harvard (Djankov, Gansper, McLiesh, R, & A, 2009) ερευνήθηκε η επίδραση που έχει η μεταβολή του πραγματικού φορολογικού συντελεστή³ στις επενδύσεις. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξαν είναι ότι υπάρχει μια αντίστροφη σχέση μεταξύ φορολογίας και πραγματοποιούμενων επενδύσεων, όπου μια αύξηση του φορολογικού συντελεστή στο πρώτο έτος λειτουργίας μιας τυπικής επιχείρησης κατά 10% μειώνει τις επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά 2%.

Αναμφισβήτητα, η φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων επηρεάζει την επενδυτική συμπεριφορά τους, αφού επηρεάζει άμεσα το καθαρό κέρδος που αποκομίζουν οι επενδυτές. Ωστόσο πέρα από τους φορολογικούς συντελεστές, θα πρέπει να εξεταστούν οι προσδιοριστικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη λήψη

³ Είναι η πραγματική επιβάρυνση της επιχείρησης και προκύπτει ως ο πραγματικός φόρος εισοδήματος που πληρώνει ως ποσοστό επί των προ φόρων κερδών.

αποφάσεων ως προς την αξιολόγηση δυνητικών επενδύσεων και ως προς το ύψος των πραγματοποιούμενων επενδύσεων. Εξαιρετικά σημαντικά ζητήματα για τους δυνητικούς επενδυτές είναι οι ευκαιρίες κέρδους που συνδέονται με συγκεκριμένες τοποθεσίες, τα κόστη και οι κίνδυνοι που συνδέονται με τις μακροοικονομικές και επιχειρηματικές συνθήκες, το κόστος συμμόρφωσης προς τους νόμους, τους κανονισμούς και τις διοικητικές πρακτικές, καθώς επίσης το μέγεθος της αγοράς και οι συνθήκες εργασίας.

Κόστος κεφαλαίου. Βασική μεταβλητή επιλογής μιας συγκεκριμένης επένδυσης είναι το κόστος κεφαλαίου. Το κόστος κεφαλαίου περιλαμβάνει άμεσα κόστη όπως οι αποσβέσεις και οι φόροι, αλλά και το κόστος ευκαιρίας που συνδέεται με την απόρριψη άλλων επενδύσεων. Επομένως, το κόστος κεφαλαίου αποτελεί το ελάχιστο ποσοστό απόδοσης που πρέπει να έχει μια επένδυση προκειμένου αυτή να είναι επικερδής. Όσο υψηλότερο είναι το κόστος κεφαλαίου τόσο λιγότερο επικερδές θα είναι ένα επενδυτικό πρόγραμμα και έτσι οι εταιρείες θα στρέφονται εναλλακτικά σε τεχνολογίες μικρότερης έντασης κεφαλαίου. Επομένως, εφόσον η ασκούμενη φορολογική πολιτική, μπορεί να μειώσει το κόστος κεφαλαίου είτε μέσω μεθόδων επιταχυνόμενης απόσβεσης είτε μέσω δημιουργίας αφορολόγητων αποθεματικών, τότε μπορεί να αυξήσει τη ζήτηση κεφαλαίου και κατά συνέπεια τις επενδύσεις. Το πόσο οι επενδύσεις επηρεάζονται από τις μεταβολές που προκαλεί η φορολογία στο κόστος κεφαλαίου εξαρτάται από την ελαστικότητα των επενδύσεων σε σχέση με το κόστος κεφαλαίου.

Κόστος φορολογικής συμμόρφωσης. Ένα σημαντικό κόστος που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις ως άμεση συνέπεια των πολύπλοκων δομών του φορολογικού μας συστήματος είναι το κόστος συμμόρφωσης με τη φορολογική νομοθεσία. Το κόστος αυτό συχνά δε λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων, αν και αποτελεί σημαντικό παράγοντα επιβάρυνσης. Βέβαια το κόστος φορολογικής συμμόρφωσης είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί και να προσδιοριστεί με ακρίβεια αφού δεν είναι κάπου καταγεγραμμένο και προκύπτει μέσα από τη καθημερινή λειτουργία της επιχείρησης. Η αστάθεια, η πολυπλοκότητα, η αδιαφάνεια, ο μεγάλος αριθμός φόρων και τελών, ο αναποτελεσματικός τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας των υφιστάμενων δημόσιων υπηρεσιών αυξάνουν σημαντικά το κόστος της φορολογικής συμμόρφωσης.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι οι αποφάσεις των επενδυτών αναφορικά με τον τόπο εγκατάστασης των δραστηριοτήτων τους, τη διατήρηση και την επέκτασή τους εντός των συνόρων ή τη μεταστέγασή τους σε άλλες χώρες εξαρτώνται σημαντικά και από το ισχύον φορολογικό καθεστώς. Επομένως, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη δημιουργίας ενός απλού, σταθερού και αποτελεσματικού φορολογικού συστήματος που θα προάγει την εμπιστοσύνη των επενδυτών. Ένα κατάλληλο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο οικονομικής ανάπτυξης της χώρας, η οποία θα συμβάλει στην αύξηση των εγχώριων αλλά και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

1.5 Οικονομική ολοκλήρωση σε ένα διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον

Σε ένα διεθνές περιβάλλον, το οποίο συνεχώς μεταβάλλεται τεχνολογικά, εργασιακά και ως προς τη δομή, ανάπτυξη και διακίνηση του κεφαλαίου, το ζητούμενο για κάθε χώρα παραμένει η επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης της και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της. Το θέμα της ανταγωνιστικότητας στην εποχή

της παγκοσμιοποίησης έχει γίνει πρωταρχικό μέλημα των διαφόρων προηγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών της διεθνούς οικονομίας. Οι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας, προσδιορίζονται άμεσα από το επίπεδο ανταγωνιστικότητας του κοινωνικού και του οικονομικού της συστήματος. Η εντυπωσιακή αύξηση των συναλλαγών μεταξύ των χωρών που συγκροτούν τη διεθνή οικονομία, σε προϊόντα, υπηρεσίες και κεφάλαια, συνιστά το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό γνώρισμα του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης όπως αυτό εξελίσσεται μετά το 1980.

Είναι γεγονός ότι η παγκόσμια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια αυξανόμενη ολοκλήρωση η οποία διευκολύνεται από τη μείωση του κόστους μεταφοράς και από τις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Τα κράτη-μέλη της ΕΕ αποτελούν σήμερα τα πλέον επιτυχημένα υποδείγματα οικονομικής ολοκλήρωσης⁴. Οι περισσότερες χώρες επιδιώκουν την οικονομική ενοποίηση λόγω της ελεύθερης πρόσβασης σε ευρύτερες αγορές που μπορεί να στηρίξει ταχύτερους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Η πολιτική ελεύθερης πρόσβασης σε διεθνείς αγορές ενισχύει την οικονομική αποτελεσματικότητα και προάγει τον οικονομικό ανταγωνισμό προς όφελος όλων των συμβαλλόμενων χωρών. Μέσω αυτής, η εξάλειψη περιορισμών στη διεθνή κινητικότητα των παραγωγικών συντελεστών και ο συντονισμός οικονομικής πολιτικής μεταξύ των κρατών μπορεί να συνιστούν λύση στο οικονομικό πρόβλημα της μικρότητας μιας χώρας στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον.

Η παγκοσμιοποίηση και η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς συντέλεσαν στην αύξηση της κινητικότητας της φορολογικής βάσης με αποτέλεσμα να περιορίζεται η δυνατότητα φορολόγησης των παραγωγικών συντελεστών που χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη κινητικότητα, όπως το κεφάλαιο. Ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ κρατών-μελών κυρίως στην προσέλκυση επενδύσεων γίνεται όλο και πιο έντονος, ειδικά μετά τις τελευταίες διευρύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό οφείλεται στην υιοθέτηση ιδιαίτερα χαμηλών συντελεστών φορολόγησης από κάποια νέα μέλη ως κίνητρο για την προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων (Τσιαουσίδου, 2011).

Σε ένα παγκοσμιοποιημένο ανταγωνιστικό περιβάλλον που συνεχώς διαμορφώνεται με την διακίνηση κεφαλαίων, αγαθών και υπηρεσιών, οι ωφέλειες, οι «παγίδες», αλλά και οι προκλήσεις ταυτόχρονα, αποτελούν την αφετηρία και το κίνητρο στις κυβερνήσεις, να αξιολογούν και να αναπτύσσουν στρατηγικές για κάθε σενάριο. Στη συνέχεια, θα πρέπει να ελέγχουν το περιβάλλον, ώστε να παρατηρούν πώς πραγματικά ξετυλίγεται και να προσαρμόζουν κατάλληλα τις στρατηγικές. Σε αυτό το διαμορφούμενο περιβάλλον, όχι μόνο σε μικροοικονομικό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδα μακροοικονομίας, θα πρέπει να υπάρχει ένα σύγχρονο και δυναμικό φορολογικό σύστημα ως εργαλείο άσκησης των επιμέρους πολιτικών, προκειμένου να επιτευχθεί η βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικής θέσης των οικονομιών των κρατών. Το περιβάλλον δηλαδή προσφέρει τα μέσα για την επιβίωση των οργανισμών. Έτσι, μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο οικονομικό περιβάλλον οι κυβερνήσεις με τις μεταρρυθμιστικές φορολογικές πολιτικές τους επιδιώκουν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

⁴ Κάποιες από τις κύριες Ευρωπαϊκές Συμφωνίες που θέτουν τις βάσεις για την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση είναι: Συνθήκη της Ρώμης(1957), European Monetary System(EMS, 1978), απαρχή της ΟΝΕ με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ(1992), Δημιουργία της European Central Bank(ECB, 1998), νόμισμα του Ευρώ(1999) και 10 νέες χώρες γίνονται μέλη της ΕΕ(2004) ή «Εξ Ανατολών Διεύρυνση».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

2.1 Εισαγωγή

Ιστορικά, η διαμόρφωση των φορολογικών συστημάτων των χωρών αναπτύχθηκε πρωτίστως για την επίτευξη οικονομικών και κοινωνικών στόχων. Η μορφή και η έκταση της φορολογικής επιβάρυνσης στο πλαίσιο των μέχρι πρότινος, «κλειστών» οικονομιών», εξακολουθούσαν να διαμορφώνονται με κύριο γνώμονα το επίπεδο των δημόσιων παρεχόμενων αγαθών και μεταβιβάσεων, λαμβάνοντας υπόψη την κατανομή των πόρων, την αναδιανομή του εισοδήματος, καθώς επίσης τους αναπτυξιακούς και σταθεροποιητικούς στόχους που ήταν επιθυμητοί στο εσωτερικό της κάθε χώρας. Σε αυτό το πλαίσιο, το ύψος των φορολογικών συντελεστών, ο καθορισμός της φορολογικής βάσης, το μείγμα άμεσων και έμμεσων φόρων, η παραχώρηση φορολογικών προνομίων ή κινήτρων και γενικά κάθε φορολογικό μέτρο, αποφασίζονταν στη βάση πρωταρχικά εθνικών συμφερόντων, και οι συνέπειες τους περιορίζονταν ως επί το πλείστον, εντός αυτών των εθνικών ορίων.

Η επιτάχυνση της παγκοσμιοποίησης και η ενσωμάτωση των εθνικών οικονομιών σε ένα ενιαίο διεθνές οικονομικό σύστημα έχει ουσιαστικά μεταβάλλει τους όρους διεξαγωγής της συζήτησης γύρω από τη φορολογική πολιτική και εξακολουθεί να την επηρεάζει με αυξανόμενη, μάλιστα, ένταση. Η κατάργηση των φορολογικών εμποδίων στο διεθνές εμπόριο και τις επενδύσεις και η ενοποίηση των εθνικών οικονομιών έχει αυξήσει σε μεγάλο βαθμό την αλληλεπίδραση των φορολογικών πολιτικών μεταξύ των χωρών. Η παγκοσμιοποίηση είναι μια από τις κινητήριες δυνάμεις των φορολογικών μεταρρυθμίσεων, οι οποίες επικεντρώθηκαν στη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και στη μείωση των φορολογικών συντελεστών ελαχιστοποιώντας έτσι την πρόκληση φορολογικών στρεβλώσεων. Η παγκοσμιοποίηση έχει επίσης ενθαρρύνει τις χώρες να αξιολογούν συνεχώς τα φορολογικά τους συστήματα, το ύψος και την κατανομή των δημόσιων δαπανών τους, προσαρμόζοντας τα όπου χρειάζεται για τη βελτίωση του «φορολογικού κλίματος» για επενδύσεις. Επίσης, η διαμόρφωση μιας παγκόσμιας ανοικτής αγοράς κεφαλαίων, υπηρεσιών και προϊόντων και η επιθυμία των κρατών να συμμετέχουν στα οφέλη της, καθοδηγούν τον διεθνή συναγωνισμό στο πεδίο της φορολογικής πολιτικής, ωθώντας τα κράτη στη λήψη μέτρων εκσυγχρονισμού των φορολογικών συστημάτων τους και σταδιακού περιορισμού της φορολογικής επιβάρυνσης που επιβάλλουν στο τομέα της άμεσης φορολογίας (OECD, 1998).

Αναμφισβήτητα, η παγκοσμιοποίηση έχει οδηγήσει σε αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων στη παγκόσμια αγορά. Οι πολυεθνικές εταιρείες αναπτύσσουν και διαμορφώνουν διαρκώς τις παγκόσμιες στρατηγικές τους και οι δεσμοί που τις συνδέουν με την κάθε χώρα γίνονται όλο και πιο αδύναμοι. Επιπρόσθετα, οι τεχνολογικές καινοτομίες έχουν επιδράσει σημαντικά στον τρόπο που οι πολυεθνικές εταιρείες διοικούνται και επιλέγουν τη φυσική εγκατάσταση των διαφόρων λειτουργιών παραγωγής και διοίκησης τους. Επίσης, οι διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές συνεχίζουν να αναπτύσσονται και να επεκτείνονται, συμβάλλοντας έτσι στην ενίσχυση των διασυνοριακών κεφαλαιακών ροών. Η διαδικασία αυτή βελτιώνει την παγκόσμια ευημερία καθώς επιτυγχάνει μια πιο αποτελεσματική κατανομή των πόρων.

Όπως προαναφέρθηκε, η παγκοσμιοποίηση ασκεί θετική επίδραση στην ανάπτυξη των φορολογικών συστημάτων. Ωστόσο, έχει και αρνητικές επιδράσεις όσον αφορά τη δυνατότητα των επιχειρήσεων να ελαχιστοποιούν ή να αποφεύγουν την απόδοση των εταιρικών φόρων και να εκμεταλλεύονται τις νέες αυτές ευκαιρίες αναπτύσσοντας φορολογικές πολιτικές που αποσκοπούν κατά κύριο λόγο στην εκτροπή των περισσότερο κινητικών μορφών κεφαλαίου. Οι πρακτικές αυτές προκαλούν πιθανές στρεβλώσεις στο εμπόριο και τις επενδύσεις και μειώνουν την παγκόσμια αποτελεσματικότητα. Έτσι, τέτοια φορολογικά συστήματα μπορεί να διαβρώσουν τις φορολογικές βάσεις των άλλων χωρών, να τροποποιήσουν τη δομή της φορολογίας, μετατοπίζοντας μέρος της φορολογικής επιβάρυνσης από κινητικούς σε σχετικά σταθερούς παραγωγικούς συντελεστές και από το εισόδημα στην κατανάλωση και μπορεί να εμποδίσουν την εφαρμογή των προοδευτικών φορολογικών συντελεστών και την επίτευξη των αναδιανεμητικών τους στόχων. Αυτού του είδους οι πιέσεις, πιθανότατα οδηγούν σε αλλαγές των φορολογικών δομών, όπου όλες οι χώρες εξαναγκάζονται από παράπλευρες επιπτώσεις να τροποποιούν συνεχώς τις φορολογικές τους βάσεις, ακόμη και στην περίπτωση όπου ένα πιο επιθυμητό αποτέλεσμα θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω της εντεινόμενης διεθνούς συνεργασίας. Γενικότερα, η φορολογική πολιτική κάθε οικονομίας έχει επίπτωση στις υπόλοιπες οικονομίες εξαιτίας της έντονης αλληλεπίδρασης των φορολογικών συστημάτων.

Συνοπτικά, εκείνο που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη παγκόσμια οικονομία είναι η παγκοσμιοποίηση των οικονομικών σχέσεων και φαινομένων μέσω της εντατικοποίησης των διεθνών εμπορικών συναλλαγών, της αύξουσας κινητικότητας του κεφαλαίου, της διεθνοποίησης της παραγωγής και του αυξανόμενου ρόλου των πολυεθνικών εταιριών. Συχνά υποστηρίζεται ότι η παγκοσμιοποίηση ή αλλιώς η αυξημένη οικονομική ολοκλήρωση, πλήττει καίρια την αυτονομία της εθνικής οικονομικής πολιτικής και αναγκάζει τις κυβερνήσεις να ανταγωνίζονται προκειμένου να προσελκύσουν άμεσες ξένες επενδύσεις. Αυτής της μορφής τον ανταγωνισμό, τον ονομάζουμε φορολογικό ανταγωνισμό (Κυρκιλής, 2002).

2.2 Η έννοια του φορολογικού ανταγωνισμού

Η οικονομική βιβλιογραφία σχετικά με τον φορολογικό ανταγωνισμό έχει αναπτυχθεί σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες, ωστόσο λίγες προσπάθειες έχουν γίνει για τον ορισμό του φαινομένου.

Ο Michael Keen (2008), στο *"The New Palgrave Dictionary of Economics"*, ορίζει τον φορολογικό ανταγωνισμό (tax competition) ως "την στρατηγική καθορισμού φόρου σε ένα μη συνεργατικό παίγνιο μεταξύ των δικαιοδοσιών – είτε χωρών ή πολιτειών ή επαρχιών μέσα σε μια ομοσπονδία- με κάθε μια να θέτει παραμέτρους του δικού της φορολογικού συστήματος λαμβάνοντας υπόψη τους φόρους που έχουν τεθεί από τις άλλες".

Στην *Εγκυκλοπαίδεια της Φορολογικής Πολιτικής*, ο Robert Tannenwald (1999, p. 367) ορίζει τον φορολογικό ανταγωνισμό ως ρητό (explicit) ή σιωπηρό (implicit): "οι κυβερνήσεις συμμετέχουν στον ρητό φορολογικό ανταγωνισμό όταν αυτές θεσπίζουν φορολογικούς νόμους και κανονισμούς που έχουν σχεδιαστεί για να ενισχύσουν την προσέλκυση των επιχειρήσεων, των κατοίκων, των εργαζομένων ή των καταναλωτών... (και)... συμμετέχουν στον σιωπηρό φορολογικό ανταγωνισμό όταν αυτές τροποποιούν τους στόχους της φορολογικής πολιτικής τους, όπως την ισότητα,

την ουδετερότητα, την απλότητα, την επάρκεια εσόδων, τη μετατόπιση φορολογικού βάρους σε άλλη χώρα (tax exporting), προκειμένου να αμβλύνουν τις επιπτώσεις από το μη φορολογικό ανταγωνισμό".

Οι Wilson και Wildasin (2004) όρισαν τον φορολογικό ανταγωνισμό σύμφωνα με τις πολλαπλές μορφές που μπορούν να του αποδοθούν, ξεκινώντας από έναν γενικό ευρύτερο ορισμό και καταλήγοντας σε έναν στενότερο. Σύμφωνα με την ευρεία έννοια, ο φορολογικός ανταγωνισμός είναι κάθε μορφή μη συνεργατικού παιγνίου καθορισμού φόρου, από ανεξάρτητες κυβερνητικές αρχές. Σύμφωνα με την στενή έννοια, ο φορολογικός ανταγωνισμός είναι κάθε μορφή μη συνεργατικού παιγνίου καθορισμού φόρου, από ανεξάρτητες κυβερνητικές αρχές όπου οι φορολογικές ρυθμίσεις της μια ανεξάρτητης κυβερνητικής αρχής επηρεάζουν την κατανομή των φορολογικών εσόδων μεταξύ των κυβερνήσεων. Επίσης, σύμφωνα με τις ιεραρχικές σχέσεις μεταξύ των εξουσιών, ο ανταγωνισμός διακρίνεται σε *οριζόντιο φορολογικό ανταγωνισμό (horizontal tax competition)*, όπου οι κυβερνήσεις ανταγωνίζονται μεταξύ τους στο ίδιο επίπεδο και σε *κάθετο φορολογικό ανταγωνισμό (vertical tax competition)* όταν διαφορετικά επίπεδα της κυβέρνησης (κεντρικό, περιφερειακό, τοπικό) μέσα στην ίδια χώρα ανταγωνίζονται σε διαφορετικό επίπεδο από την κυβέρνηση φορολογώντας την ίδια φορολογική βάση.

Ο φορολογικός ανταγωνισμός επίσης μπορεί να πάρει πολλές μορφές, ανάλογα με τους επιδιωκόμενους στόχους των κυβερνήσεων και με τα φορολογικά μέσα που χρησιμοποιούνται.

Σύμφωνα με τους επιδιωκόμενους στόχους των κυβερνήσεων, ο φορολογικός ανταγωνισμός συνήθως πραγματοποιείται για να προσελκύσει:

- Άμεσες ξένες επενδύσεις,
- Επενδύσεις χαρτοφυλακίου, που χαρακτηρίζονται από αυξημένη κινητικότητα κεφαλαίων, απαραίτητες για τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων και την ενδυνάμωση των αγορών,
- Εσωτερικές χρηματοοικονομικές ροές εντός των πολυεθνικών εταιρειών οι οποίες μπορούν να καταφύγουν σε δικές τους δικαιοδοσίες⁵ προσελκύοντας εκείνες τις εταιρικές μονάδες που χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά κερδών,
- Διασυνοριακές αγορές, ιδιαίτερα για τα προϊόντα εκείνα που υπόκεινται σε ειδικό φόρο κατανάλωσης, στη περίπτωση που υπάρχουν σημαντικές διαφορές στον εν λόγω φόρο μεταξύ των χωρών,
- Εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, που χαρακτηρίζεται από αυξημένη κινητικότητα.

Σύμφωνα με τα μέσα που χρησιμοποιούνται από τις κυβερνήσεις, ο φορολογικός ανταγωνισμός μπορεί να διακριθεί σε α) ανταγωνισμό *φορολογικών συντελεστών (tax rates)*, όπου οι χώρες θέτουν χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές σε σχέση με τις άλλες χώρες, β) ανταγωνισμό *φορολογικών βάσεων (tax bases)*, όπου οι κυβερνήσεις χρησιμοποιούν διάφορες διευκολύνσεις για τον προσδιορισμό της φορολογικής βάσης (εκπτώσεις φόρων, προβλεπόμενες διευκολύνσεις σχετικά με τη φορολογική μεταχείριση των ζημιών και τη φορολογική μεταχείριση των αποσβέσεων), και γ) *φορολογικό ανταγωνισμό δαπανών (expenditure competition)*,

⁵ Στο σημείο αυτό ο όρος δικαιοδοσία υπονοεί τους φορολογικούς παραδείσους, όπου θα γίνει αναλυτική περιγραφή στη συνέχεια.

όπου οι κυβερνήσεις ανταγωνίζονται μεταξύ τους όσον αφορά τη παροχή δημοσίων αγαθών, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων (π.χ. υποδομές, διάφορες επιχορηγήσεις) προκειμένου να τις προσελκύσουν.

Αν και η βιβλιογραφία του φορολογικού ανταγωνισμού έχει επικεντρωθεί κυρίως στον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων για την προσέλκυση κεφαλαίων μέσω της μείωσης των φορολογικών συντελεστών, ωστόσο υπάρχουν και άλλες μορφές φορολογικού ανταγωνισμού που δεν βασίζονται αποκλειστικά σε δημοσιονομικές μεταβλητές. Για παράδειγμα, όταν τα περιβαλλοντικά πρότυπα δεν ελέγχονται σε εθνικό επίπεδο, οι κυβερνήσεις σε μια προσπάθεια να προσεγγίσουν τις επιχειρήσεις όσον αφορά το χώρο εγκατάστασης τους στις δικές τους δικαιοδοσίες, ανταγωνίζονται μεταξύ τους κάνοντας πιο ελκυστικά τα περιβαλλοντικά πρότυπα (Oates, 2001). Μια άλλη πιθανή μορφή ανταγωνισμού μεταξύ των κυβερνήσεων είναι ο έλεγχος των προτύπων ποιότητας προϊόντων εντός των δικαιοδοσιών.

Αν και ο φορολογικός ανταγωνισμός μπορεί να λάβει πολλαπλές μορφές, η παρούσα εργασία θα εστιάσει στον φορολογικό ανταγωνισμό υπό τη στενή έννοια, στον οριζόντιο φορολογικό ανταγωνισμό, όπου οι κυβερνήσεις ανταγωνίζονται μεταξύ τους για την προσέλκυση υψηλής κινητικότητας κεφαλαίων.

2.3 Βιβλιογραφική ανασκόπηση - Επιπτώσεις του φορολογικού ανταγωνισμού

Η οικονομική βιβλιογραφία σχετικά με τον φορολογικό ανταγωνισμό ξεκινάει ουσιαστικά από τη δεκαετία του 1950. Οι πρώτες προσεγγίσεις και έρευνες ασχολούνται με την κατανόηση της επίπτωσης του φορολογικού ανταγωνισμού στην προσέλκυση κεφαλαίων, στον ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ καθώς και στην οικονομική αποτελεσματικότητα γενικότερα.

Οι πρώτες έρευνες βασίζονται στη θεωρία του C. Tiebout (1956) (γνωστή ως «Υπόθεση Tiebout»). Όλα τα μοντέλα και έρευνες που βασίζονται στην υπόθεση του Tiebout, καταλήγουν σε καταγραφή θετικών επιπτώσεων από την ύπαρξη φορολογικού ανταγωνισμού. Σύμφωνα με την υπόθεση αυτή, ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των κυβερνήσεων για την θέσπιση του κατάλληλου συντελεστή φορολογίας για την προσέλκυση επενδύσεων δεν διαφέρει σε τίποτα από το κλασικό μοντέλο ανταγωνισμού των επιχειρήσεων για την προσέλκυση μεγαλύτερου τμήματος της αγοράς για την προώθηση των προϊόντων τους. Η υπόθεση Tiebout καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η μείωση των εσόδων από τη μείωση των συντελεστών φορολογίας αντισταθμίζεται από την αύξηση των επενδύσεων και του αυξημένου κύκλου εργασιών.

Περαιτέρω αρκετοί ερευνητές αν και βασίζονται στην προαναφερόμενη υπόθεση του Tiebout- με τη χρήση κεϋνσιανών μοντέλων⁶ καταλήγουν και εντοπίζουν αρνητικές επιπτώσεις του φορολογικού ανταγωνισμού λόγω της δημιουργίας « εξωτερικών διαπεριφερειακών ανισοτήτων και στρεβλώσεων» κυρίως σε κράτη ομοσπονδιακού χαρακτήρα όπου υπάρχει δυνατότητα επιβολής ειδικών φορολογιών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο (Oates, 1972), με αρνητικό τελικό αποτέλεσμα και στο επίπεδο

⁶ Σύμφωνα με το Κεϋνσιανό μοντέλο, η ελεύθερη αγορά λειτουργεί με βάση την προσφορά και τη ζήτηση, αλλά το κράτος παίζει σημαντικό ρόλο, δημιουργώντας ένα θεσμικό πλαίσιο το οποίο πρέπει να εφαρμόζουν οι προμηθευτές. Το μοντέλο αυτό αναγνωρίζει ότι σε κάθε συναλλαγή, ο καταναλωτής είναι το αδύναμο μέρος και οι κυβερνήσεις δημιουργούν νομοθεσία για να προστατέψουν και να αποκαταστήσουν την ισορροπία στα δύο μέρη.

των εσόδων αλλά και στο ύψος των παρεχόμενων υπηρεσιών από τη κεντρική κυβέρνηση.

Τα πρώτα επίσημα μοντέλα φορολογικού ανταγωνισμού των Zodrow και Mieszkowski (1986) και Wilson (1986) γνωστά ως «τυπικά μοντέλα φορολογικού ανταγωνισμού» (standard tax competition models), περιγράφουν μια κατάσταση κατά την οποία οι μικρές ανοιχτές χώρες αποφασίζουν για το επίπεδο του φορολογικού συντελεστή τους σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από τη πλήρη κινητικότητα του κεφαλαίου. Εξαιτίας της πλήρους κινητικότητας του κεφαλαίου, η κάθε χώρα θα λάβει ως δεδομένο το παγκόσμιο συντελεστή απόδοσης του κεφαλαίου με αποτέλεσμα να εντείνεται διαρκώς ο φορολογικός ανταγωνισμός που οδηγεί εν τέλει σε εκμηδένιση των φορολογικών συντελεστών και ακολούθως των φορολογικών εσόδων των χωρών (race to the bottom). Αυτά τα τυπικά μοντέλα φορολογικού ανταγωνισμού είναι ισοδύναμα του υποδείγματος Bertrand⁷ με ένα μεγάλο αριθμό παικτών (Devereux & Loretz, 2012). Ως εκ τούτου, το αποτέλεσμα είναι ίδιο με την υπόθεση του τέλει ανταγωνισμού όπου η κάθε αγορά που συμμετέχει λειτουργεί ως αποδέκτης τιμής. Αυτό συνεπάγεται ότι υπάρχει έντονη πίεση για μείωση των φορολογικών συντελεστών γνωστή ως «race to the bottom» με σταδιακό αποτέλεσμα τη μηδενική φορολόγηση. Δεδομένου όμως, ότι το συμπέρασμα αυτό δεν αποδεικνύεται από εμπειρικά δεδομένα, αξίζει να εξεταστούν οι βασικές παραδοχές που απαιτούνται για την έκβαση του συμπεράσματος αυτού. Οι βασικές υποθέσεις είναι ότι το κεφάλαιο είναι πλήρως κινητό και ο αριθμός των χωρών είναι μεγάλος. Η πρώτη υπόθεση συνεπάγεται ότι ακόμη και μια οριακή αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης προκαλεί τη φυγή του κεφαλαίου από τη χώρα. Επίσης, ο μεγάλος αριθμός των χωρών διασφαλίζει ότι οι μειωμένες αποδόσεις των κεφαλαίων δεν επηρεάζουν την ανακατανομή του κεφαλαίου.

Οι Wildasin (1988) και Hoyt (1991) δείχνουν ότι ένας μικρότερος αριθμός χωρών έχει ως αποτέλεσμα τη διατήρηση του φορολογικού συντελεστή σε υψηλότερα επίπεδα, διότι οι χώρες είναι πιο ισχυρές στον καθορισμό των φορολογικών συντελεστών όσον αφορά την κινητικότητα του κεφαλαίου. Παρά την παραδοχή της τέλει κινητικότητας του κεφαλαίου, οι επενδύσεις σε κάθε χώρα είναι ατελή υποκατάστατα. Αυτό προκύπτει από τη συμπληρωματικότητα (complementarity) με έναν μη κινητικό συντελεστή παραγωγής που συνεπάγεται μείωση της οριακής παραγωγικότητας του κεφαλαίου σε κάθε χώρα. Υπάρχει μια ομοιότητα μεταξύ των μοντέλων αυτών και του μονοπωλιακού ανταγωνισμού. Κάθε χώρα έχει ορισμένη εξουσία στην αγορά όσον αφορά την επιρροή της στους εταιρικούς φόρους, η οποία μειώνεται με την αύξηση του αριθμού των χωρών. Ωστόσο, σε αντίθεση με τον

⁷ Στην περίπτωση μας το υπόδειγμα Bertrand είναι ένα στρατηγικό στατικό μη συνεργατικό παίγνιο όπου οι χώρες-παίκτες ανταγωνίζονται μεταξύ τους ως προς τους φορολογικούς συντελεστές τους. Κάθε χώρα-παίκτης καθορίζει το φορολογικό συντελεστή της, λαμβάνοντας ως δεδομένους τους φορολογικούς συντελεστές των άλλων χωρών-παικτών, έτσι ώστε να προσελκύσει όσο το δυνατόν περισσότερο κεφάλαιο. Η λύση του παιγνίου είναι η ισορροπία κατά Nash, όπου ο φορολογικός συντελεστής ισούται με το οριακό κόστος (το οριακό κόστος των χωρών είναι σταθερό ίσο με c), όπως στον πλήρη ανταγωνισμό. Η καλύτερη αντίδραση της χώρας-παίκτη i είναι μια συνάρτηση που δείχνει τον άριστο φορολογικό συντελεστή της χώρας-παίκτης i για κάθε φορολογικό συντελεστή της χώρας-παίκτη j .

μονοπωλιακό ανταγωνισμό⁸, η υπόθεση της ελεύθερης εισόδου και εξόδου είναι απίθανη.

Ο Bucovetsky (1991) και Wilson (1991) πηγαίνουν ένα βήμα παραπέρα και μοντελοποιούν το φορολογικό ανταγωνισμό μεταξύ ασύμμετρων χωρών. Αυτοί, στηριζόμενοι και πάλι σε εμπειρική πρόβλεψη, καταλήγουν σε μια ισχυρότερη μείωση του φορολογικού συντελεστή σε μια μικρότερη χώρα. Αναζητώντας περαιτέρω ένα ισοδύναμο ανταγωνιστικό μοντέλο βρίσκουμε ότι είναι όμοιο με τον ασύμμετρο ανταγωνισμό κατά Bertrand. Λόγω της θέσης συγκεκριμένων μη κινητικών συντελεστών παραγωγής, οι οριακές αποδόσεις του κεφαλαίου είναι μειωμένες σε κάθε χώρα, έτσι οι δύο παράγοντες αυτοί είναι ατελή υποκατάστατα μεταξύ τους. Ως εκ τούτου, κάθε χώρα έχει ορισμένη δύναμη αναφορικά με τον προσδιορισμό των φορολογικών συντελεστών και έτσι η φορολογική αντίδραση συνάρτησης είναι εντελώς καθοδική. Αυτό με τη σειρά του, αποτελεί τη πιο σημαντική υπόθεση που έχει ελεγχθεί εμπειρικά.

Ο Gordon (1992) προβλέπει διαδοχικούς καθορισμούς των φορολογικών συντελεστών και μοντελοποιεί τον ανταγωνισμό κατά Stackelberg⁹ (Devereux & Loretz, 2012). Μια μεγάλη χώρα (π.χ. ΗΠΑ) φορολογεί το εισόδημα των εταιρειών της, ενώ παράλληλα δίνει πίστωση για αλλοδαπούς φόρους που καταβάλλονται σε μικρές χώρες. Οι μικρές χώρες έχουν κίνητρο να θέσουν τον φορολογικό συντελεστή τους πάνω από το όριο αυτό που επιβάλλεται στη μεγάλη χώρα και αυτό επιτρέπει στη μεγάλη χώρα να διατηρήσει ένα θετικό φορολογικό συντελεστή. Η ικανότητα μιας μεγάλης χώρας να επιβάλει θετικούς φορολογικούς συντελεστές δε βασίζεται μόνο στο μέγεθος της αγοράς της σε σχέση με τις άλλες χώρες, αλλά επίσης και στη διαπραγματευτική της δύναμη έναντι των επιχειρήσεων.

Οι Ludema και Wooton (2000) υποστηρίζουν ότι όσο προχωρά η ολοκλήρωση, τόσο οι δυνάμεις της συσσώρευσης παραγωγικών συντελεστών υψηλής ποιότητας τείνουν να γίνουν ισχυρότερες και συνεπώς να μειώνεται η κινητικότητα της εργασίας ή του κεφαλαίου. Έτσι, ο φορολογικός ανταγωνισμός πιθανόν να αποδυναμώνεται περαιτέρω. Εάν η συγκεκριμένη ανάλυση μεταφερθεί στο πλαίσιο της προβληματικής κέντρου-περιφέρειας, είναι δυνατόν να προκύψει το συμπέρασμα ότι σε μια ολοκληρωμένη περιφέρεια, οι χώρες του κέντρου (core) είναι περισσότερο πιθανόν να επωφεληθούν από τη διαφορά του φόρου που υπάρχει ανάμεσα σε αυτές και στις χώρες που είναι απομακρυσμένες από το κέντρο της λόγω πλεονεκτημάτων στις οικονομίες συσσώρευσης που κατέχουν. Εδώ η επιχειρηματολογία που αναπτύσσεται είναι ότι το πλεονέκτημα του κέντρου που υφίσταται ως συνέπεια της διαφοράς πραγματικής απόδοσης της επένδυσης στο κέντρο και της αντίστοιχης απόδοσης στην

⁸ Ο μονοπωλιακός ανταγωνισμός αναφέρεται στη διάρθρωση της αγοράς εκείνης η οποία βρίσκεται μεταξύ του τέλει ανταγωνισμού και του φυσικού μονοπωλίου. Τα χαρακτηριστικά του μονοπωλιακού ανταγωνισμού είναι ο μεγάλος αριθμός των επιχειρήσεων, το διαφοροποιημένο προϊόν και η ελεύθερη είσοδος και έξοδος των επιχειρήσεων.

⁹ Στην περίπτωση μας, το υπόδειγμα Stackelberg είναι ένα στρατηγικό δυναμικό μη συνεργατικό παίγνιο, όπου οι επιλογές των χωρών-παικτών γίνονται διαδοχικά και όχι ταυτόχρονα και κάθε χώρα-παίκτης διαθέτει κάποια πληροφορία σχετικά με τις επιλογές των προηγούμενων χωρών-παικτών. Το υπόδειγμα αυτό περιγράφει την περίπτωση όπου μια εκ των χωρών-παίκτη έχει ηγετική θέση και λαμβάνει τις αποφάσεις της πρώτη εξαιτίας κάποιου πλεονεκτήματος (π.χ. μέγεθος χώρας κ.λπ.) Η ηγετική χώρα-παίκτης παίρνει ως δεδομένη τη συνάρτηση αντίδρασης των άλλων χωρών-παικτών όταν λύνει το πρόβλημα μεγιστοποίησης προσέλκυσης κεφαλαίου (προσπαθεί να φτάσει στα μονοπωλιακά κέρδη).

περιφέρεια, δημιουργεί ένα «έσοδο συσσώρευσης» (agglomeration-rent), το οποίο δίνει τη δυνατότητα στην κυβέρνηση του κέντρου να φορολογήσει το κεφάλαιο. Στην περίπτωση αυτή, η χώρα του κέντρου παρόλο που επιβάλλει υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές, μπορεί να μην υφίσταται αποεπένδυση, διότι τα οφέλη από τις άμεσες ξένες επενδύσεις υπερέχουν του κόστους της φορολογίας. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται η διατήρηση υψηλού και σχετικά ομοιογενούς επιπέδου φορολογικών συντελεστών ανάμεσα σε χώρες-μέλη του κέντρου μιας ολοκληρωμένης περιφέρειας, ενώ παράλληλα αποφεύγεται η πραγματοποίηση διαρκούς φορολογικού ανταγωνισμού. Έτσι, οι χώρες του κέντρου έχουν τη μονοπωλιακή δύναμη της φορολογικής βάσης με την προϋπόθεση ότι οι χώρες της περιφέρειας δεν μπορούν να προσελκύσουν το κεφάλαιο. Αυτό μας παραπέμπει στον μονοπωλιακό ανταγωνισμό με δύο παίκτες. Στη περίπτωση της αποκέντρωσης το παίγνιο του φορολογικού ανταγωνισμού επανέρχεται στον ανταγωνισμό κατά Bertrand, όπου οι συναρτήσεις αντίδρασης έχουν θετική κλίση και οι φορολογικοί συντελεστές βαίνουν συνεχώς μειούμενοι.

Ο Krugman (1991), εισάγοντας και εφαρμόζοντας τη θεωρία της νέας οικονομικής γεωγραφίας, υποστηρίζει ότι κεντρομόλες δυνάμεις που αφορούν στη ζήτηση και στο κόστος εμπορίου αυξάνουν την ελκυστικότητα μιας περιοχής που βρίσκεται στο κέντρο της περιφέρειας, ως τόπος χωροθέτησης άμεσων ξένων επενδύσεων. Ειδικότερα, το επίπεδο της ζήτησης σε μια ολοκληρωμένη περιφέρεια δεν συνδέεται με το συγκριτικό πλεονέκτημα, αλλά με τις οικονομίες κλίμακας που επιτυγχάνονται. Έτσι, οι πολυεθνικές εταιρείες επιδιώκουν να εκμεταλλεύονται ειδικές χωρικές εξωτερικότητες, που πηγάζουν από συγκεκριμένα πλεονεκτήματα, όπως είναι η υποδομή, το επίπεδο της εκπαίδευσης, το καταναλωτικό κοινό και το εξειδικευμένο προσωπικό.

Συνοψίζοντας, αναφορικά με τις άνω εμπειρικές μελέτες του φορολογικού ανταγωνισμού μπορούν να διεξαχθούν τα ακόλουθα συμπεράσματα: πρώτον, ο φορολογικός ανταγωνισμός θα οδηγήσει σε χαμηλότερα επίπεδα φορολογικών συντελεστών, ιδιαίτερα στη περίπτωση των μικρών χωρών. Δεύτερον, τα πιο πρόσφατα υποδείγματα φορολογικού ανταγωνισμού έχουν ως κοινό παρονομαστή την θετική κλίση των συναρτήσεων αντίδρασης και τέλος υπάρχει μη γραμμική επίδραση της οικονομικής ολοκλήρωσης επάνω στον φορολογικό ανταγωνισμό, καθώς μια μείωση του κόστους εμπορίου ενώ αρχικά αυξάνει τη συσσώρευση παραγωγικών συντελεστών υψηλής ποιότητας, ωστόσο πέρα από ένα ορισμένο επίπεδο οι επιπτώσεις αντιστρέφονται.

2.4 Αθέμιτος φορολογικός ανταγωνισμός

Στα πλαίσια του εντεινόμενου διεθνούς ανταγωνισμού για την προσέλκυση επενδύσεων και αυξημένων εσόδων για τους εθνικούς προϋπολογισμούς, ο διεθνής φορολογικός ανταγωνισμός παρουσιάζεται συχνά ως μια πράξη ευθέως επιθετική με σκοπό την προσέλκυση επενδύσεων και τη συρρίκνωση της φορολογητέας βάσης των θιγόμενων κρατών. Ορισμένες από αυτές τις πρακτικές μπορούν να χαρακτηριστούν ως «αθέμιτος φορολογικός ανταγωνισμός» όταν δεν θεμελιώνονται σε μια σαφή και διακηρυγμένη φορολογική πολιτική. Παράμετροι όπως το ύψος των φορολογικών συντελεστών ή η λειτουργία των μηχανισμών είσπραξης των φόρων καθώς και το επιθυμητό μείγμα μεταξύ άμεσων και έμμεσων φόρων αντανακλούν τη θεμελιακή εθνική φορολογική ανεξαρτησία κάθε κράτους και συνεπώς δεν θεωρούνται επιζήμιοι

στην ομαλή λειτουργία του διεθνούς ανταγωνισμού για την προσέλκυση επενδύσεων. Μέτρα, ωστόσο, που λαμβάνονται με αποκλειστικό στόχο την προσέλκυση καταθέσεων ή επενδυτικών κεφαλαίων ή τη διευκόλυνση της φοροαποφυγής στη χώρα προέλευσης των εισοδημάτων, θίγουν άμεσα και φανερά τα φορολογικά έσοδα που κανονικά ανήκουν σε άλλους

Το 1998 ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), συνέταξε μια έκθεση με τίτλο «Επιζήμιος φορολογικός ανταγωνισμός-ένα αναδυόμενο παγκόσμιο φαινόμενο» (OECD, 1998), με την οποία σηματοδοτήθηκε η επίθεση ενάντια στα υπεράκτια κέντρα. Στην αναφορά αυτή, επικεντρώθηκε στην αναγνώριση των «φορολογικών παραδείσων» (tax heavens) και των «επιζήμιων προνομιακών φορολογικών καθεστώτων» (harmful preferential tax regimes). Ο φορολογικός ανταγωνισμός θεωρείται επιζήμιος (harmful tax competition) στις περιπτώσεις που ασκείται με καταχρηστικές φορολογικές πρακτικές και προσφέρεται προς ορισμένες μόνο επιχειρήσεις, με βασικότερο παράδειγμα την ίδρυση υπεράκτιων (offshore) εταιρειών σε κράτη «φορολογικούς παραδείσους». Η εντατικοποίηση ενός αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού άρχισε να εκδηλώνεται στις αρχές της δεκαετίας του 1990 με την απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων μεταξύ των κρατών. Το βασικότερά προβλήματα του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού αφενός ήταν το πρόβλημα της φοροαποφυγής των εισοδημάτων από αποταμιεύσεις σε πιστωτικά ιδρύματα διαφορετικά από εκείνα της κατοικίας των κατόχων τους και αφετέρου η μεταφορά κεφαλαίων σε πιστωτικά ιδρύματα τρίτων χωρών, αποκομίζοντας έτσι φορολογικές ελαφρύνσεις με βάση τις νομοθεσίες ορισμένων κρατών όπως λ.χ. της Ελβετίας, της Ανδόρας, του Λιχτενστάιν, του Μονακό κ.λπ.

Τα ευνοϊκά φορολογικά καθεστώτα που οδηγούν τον φορολογικό συντελεστή που επιβάλλεται στα εισοδήματα σε σημαντικά χαμηλά ποσοστά συγκριτικά με άλλες χώρες, μπορεί να έχουν επιβλαβείς συνέπειες, κυρίως:

- παραμορφώνοντας τις οικονομικές, και έμμεσα, τις πραγματικές ροές των επενδύσεων,
- υπονομεύοντας την ακεραιότητα και την αμεροληψία των φορολογικών δομών,
- αποθαρρύνοντας τους φορολογούμενους προς συμμόρφωση,
- διαμορφώνοντας εκ νέου το επιθυμητό επίπεδο και τη σύνθεση των φόρων και των δημόσιων δαπανών,
- αυξάνοντας τις διοικητικές δαπάνες των φορολογικών αρχών και το κόστος συμμόρφωσης των φορολογούμενων.

Σαφώς λοιπόν, όπου αυτές οι πρακτικές έχουν τέτοιου είδους αρνητικές επιπτώσεις, θεωρούνται επιβλαβείς και κυρίως όταν καταλήγουν να ανταγωνίζονται τις φορολογικές βάσεις άλλων χωρών, τότε χωρίς αμφιβολία αυτές οι πρακτικές θα χαρακτηρίζονταν ως «επιζήμιος φορολογικός ανταγωνισμός» (Σφαμιδάκη, 2012).

2.4.1 Φοροαποφυγή και Φοροδιαφυγή

Οι φόροι εξ ορισμού είναι αναγκαστικό μέσο μετάθεσης πόρων των επιχειρήσεων προς το εκάστοτε κράτος οι οποίοι δε συνδέονται με άμεση αντιπαροχή. Ο αναγκαστικός αυτός χαρακτήρας των φόρων σε συνδυασμό με το γεγονός ότι μειώνει άμεσα το εταιρικό εισόδημα και τα κέρδη των επιχειρήσεων, προκαλεί την αντίδραση τους και την αύξηση του φαινομένου της φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής. Συνεπώς,

ο αθέμιτος φορολογικός ανταγωνισμός συνδέεται άρρηκτα με τις έννοιες της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής.

Με την φοροαποφυγή (tax avoidance) εννοούμε το σύνολο των νόμιμων ενεργειών των φορολογουμένων με τις οποίες αποβλέπουν στη μείωση ή την εξάλειψη της φορολογικής τους επιβάρυνσης με την επιλογή λύσεων που στηρίζονται σε λάθη ή κενά της φορολογικής νομοθεσίας. Ουσιαστικά, η φοροαποφυγή προϋποθέτει πολύ καλή γνώση του εκάστοτε φορολογικού συστήματος έτσι ώστε ο υπόχρεος σε φόρο να μπορεί να εκμεταλλευτεί τις αδυναμίες του.

Η φοροαποφυγή αποτελεί απόρροια ενός καλά μελετημένου φορολογικού σχεδιασμού, για να προσδιοριστεί ο ελάχιστος δυνατός φόρος, στα πλαίσια του νόμου. Διαφέρει από την έννοια της φοροδιαφυγής και ισορροπεί ανάμεσα στα πλαίσια ηθικού και νόμιμου. Πρόκειται για τη μη καταβολή φόρων λόγω κενών της νομοθεσίας. Μια ενέργεια για να θεωρηθεί ως ενέργεια φοροαποφυγής θα πρέπει να έχει εκμεταλλευτεί τις ασάφειες και την κακή διατύπωση της φορολογικής νομοθεσίας ή σε αντίθετη περίπτωση την εκμετάλλευση δυνατοτήτων της φορολογικής νομοθεσίας οι οποίες δεν ήταν στη πρόθεση του νομοθέτη.

Η φοροδιαφυγή (tax evasion) είναι το σύνολο των παράνομων ενεργειών των φορολογουμένων με τις οποίες αποβλέπουν στη μείωση ή την εξάλειψη της φορολογικής τους υποχρέωσης. Η φοροδιαφυγή προϋποθέτει κατάχρηση ή καταστρατήγηση των φορολογικών νόμων. Για να επιτευχθεί αυτό, είτε χρησιμοποιούνται οικονομικά δεδομένα τα οποία δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, είτε αποκρύβονται στοιχεία που δείχνουν τα πραγματικά οικονομικά δεδομένα που συνδέονται με την επιβολή και τον προσδιορισμό του μεγέθους του φόρου. Περιλαμβάνει την έννοια της φορολογικής απάτης (tax fraud) και επισύρει ποινικές αλλά και άλλες νομικές κυρώσεις.

Παράδειγμα φοροδιαφυγής είναι η χρήση τιμών ενδοομιλικών συναλλαγών, οι οποίες παραβιάζουν την αρχή των ίσων αποστάσεων¹⁰, με σκοπό τη μεταφορά κερδών μεταξύ συνδεδεμένων επιχειρήσεων. Η συμπεριφορά αυτή απαγορεύεται από τη νομοθεσία του συνόλου σχεδόν των κρατών του κόσμου. Παράδειγμα φοροαποφυγής είναι όταν, η συναλλαγή μεταξύ δύο συνδεδεμένων επιχειρήσεων δεν γίνεται απευθείας αλλά μέσω μιας παρένθετης εταιρείας, συνήθως με έδρα σε χώρα που διαθέτει ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς, με αποκλειστικό σκοπό τη μεταφορά κέρδους στη χώρα με το ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς. Αν είναι δεδομένο ότι, η συναλλαγή είναι πραγματική και τιμολογείται σωστά, τότε αυτή η συμπεριφορά μπορεί να είναι ανεπιθύμητη επειδή μειώνει τα κρατικά φορολογικά έσοδα. Ωστόσο όμως, δεν υπάρχει κάποια διάταξη που μπορεί να την καθιστά παράνομη.

2.4.2 Εννοιολογική προσέγγιση και γενικά χαρακτηριστικά φορολογικών παραδείσων και εξωχώριων εταιρειών

Πολλά φορολογικά κυρίαρχα εδάφη και χώρες χρησιμοποιούν φορολογικά κίνητρα για να προσελκύσουν δραστηριότητες όχι μόνο στον οικονομικό αλλά και σε άλλους

¹⁰ Σύμφωνα με την αρχή των Ίσων Αποστάσεων που διατυπώνεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 9 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της ΟΟΣΑ, οι όροι συναλλαγής δύο συνδεδεμένων επιχειρήσεων θα πρέπει να είναι ίδιοι με αυτούς που είχαν συμφωνήσει δύο ανεξάρτητες επιχειρήσεις για τη πραγματοποίηση μιας παρόμοιας συναλλαγής, υπό παρόμοιες συνθήκες σε καθεστώς ελεύθερης αγοράς.

τομείς υπηρεσιών. Αυτά τα εδάφη και οι χώρες προσφέρουν στον ξένο επενδυτή ένα περιβάλλον με μηδενική ή μόνο με ονομαστική φορολογία, η οποία συνήθως συνοδεύεται από μειώσεις σε κανονιστικούς ή διοικητικούς περιορισμούς. Αυτές οι δικαιοδοσίες είναι γενικά γνωστές και ως «φορολογικοί παράδεισοι» ή «φορολογικά καταφύγια».

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, ο όρος «φορολογικός παράδεισος», καίτοι δεν έχει μια συγκεκριμένη τεχνική σημασιολογία, προσδιορίζεται ως ένα κράτος (δικαιοδοσία-jurisdiction), που έχει τη δυνατότητα να αντλεί έσοδα για τη χρηματοδότηση των δημόσιων υπηρεσιών του, μέσω της επιβολής μηδενικής ή απλά χαμηλής φορολογίας, προσφέροντας το κατάλληλο νομικό έδαφος για πρόσωπα που δεν κατοικούν σ' αυτό, προκειμένου να αποφύγουν τις φορολογικές υποχρεώσεις που υπάρχουν έναντι του κράτους κατοικίας τους (OECD, 1998).

Ειδικότερα, ο ΟΟΣΑ χρησιμοποιεί τέσσερα κριτήρια προκειμένου να χαρακτηρίσει μια διαδικασία ως φορολογικό παράδεισο (OECD, 1998):

- i. τη μη φορολόγηση ή την επιβολή πολύ χαμηλών φόρων εισοδήματος,
- ii. την έλλειψη διαφάνειας ως προς την εφαρμογή της φορολογικής νομοθεσίας και τη διοικητική συνεργασία μεταξύ των αρχών,
- iii. την έλλειψη κανόνων ή διοικητικών πρακτικών για την αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών αναφορικά με τα πρόσωπα που ωφελούνται από τη μηδενική ή χαμηλή φορολογία,
- iv. την απουσία της απαιτούμενης ουσιώδους δραστηριότητας και τη χρήση τους μόνο για φορολογικούς σκοπούς.

Αργότερα, το 2001, κατά τις εργασίες της Επιτροπής του ΟΟΣΑ για τις φορολογικές υποθέσεις, απαλείφθηκε το τέταρτο αυτό κριτήριο από τις σχετικές αξιολογήσεις κρατών.

Το ζήτημα του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος σε κάθε είδους φορολογικού παραδείσου απασχολεί τις χώρες του ΟΟΣΑ, περισσότερο και από την απώλεια φορολογικών εσόδων, με συμφωνία συνεργασίας από μέρους ορισμένων εκ των χωρών παραδείσων για μεγαλύτερη διαφάνεια των συναλλαγών. Ο ΟΟΣΑ έχει δημοσιοποιήσει για το 2015¹¹ τον κατάλογο χωρών που χαρακτηρίζονται ως φορολογικοί παράδεισοι και περιλαμβάνει κράτη που δεν έχουν υπογράψει συμφωνίες φορολογικής συνεργασίας, συνεπώς θεωρούνται μη συνεργάσιμα, ενώ το βασικό κριτήριο για το χαρακτηρισμό αυτό μιας χώρας αποτελεί η άρνηση της να ανταλλάξει πληροφορίες με φορολογικές αρχές άλλων χωρών σε συνδυασμό φυσικά με την ύπαρξη χαμηλών φορολογικών συντελεστών. Μερικές από τις χώρες αυτές είναι το Μονακό, οι Βερμούδες, οι Μπαχάμες, το Λιχτενστάιν, η Ανδόρα, ο Παναμάς και πολλές άλλες.

Ωστόσο, θα πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ φορολογικών παραδείσων και επιζήμιων ευνοϊκών φορολογικών καθεστώτων. Στην πρώτη περίπτωση, οι χώρες δεν είναι πρόθυμες να περιορίσουν την τάση μείωσης των συντελεστών φορολογίας (διαδικασία γνωστή ως *race to the bottom*) που οδηγεί στη διάβρωση των φορολογικών εσόδων των άλλων χωρών. Συνεπώς, οι χώρες αυτές είναι απρόθυμες

¹¹ Απόφαση ΠΟΛ.1279/29-12-2015:Καθορισμός των μη συνεργάσιμων κρατών & φορολογικών παραδείσων με βάση τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 65 του Ν. 4172/2013 για το έτος 2015.

να συνεργαστούν με τα άλλα κράτη για την καταπολέμηση του επιζήμιου φορολογικού ανταγωνισμού. Αντίθετα, στην περίπτωση των επιζήμιων ευνοϊκών φορολογικών καθεστώτων, οι χώρες έχουν όφελος να διαφυλάσσουν τα έσοδα τους που κινδυνεύουν από τον αθέμιτο φορολογικό ανταγωνισμό και έτσι είναι πρόθυμες να συνεργαστούν με τις άλλες χώρες και να ακολουθήσουν μια συντονισμένη δράση (OECD, 1998).

Αναφορικά με τα επιζήμια προνομιακά φορολογικά καθεστώτα, ο ΟΟΣΑ καθιέρωσε και σ' αυτήν την περίπτωση τέσσερα κριτήρια για την αναγνώρισή τους (OECD, 1998):

- i. μηδενικός ή χαμηλός συντελεστής φόρου εισοδήματος,
- ii. διαχωρισμός προνομιακού φορολογικού καθεστώτος από την εγχώρια αγορά (ring-fencing),
- iii. έλλειψη διαφάνειας ως προς το σχεδιασμό και τη διοίκηση
- iv. έλλειψη αποτελεσματικής ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τους φορολογούμενους που ωφελούνται από το προνομιακό φορολογικό καθεστώς¹².

Τα τρία κριτήρια (i, iii, iv) μοιάζουν με αυτά που καθορίζουν την έννοια του φορολογικού παραδείσου. Χαρακτηριστικά παραδείγματα χωρών των επιζήμιων προνομιακών φορολογικών καθεστώτων αποτελούν η Βουλγαρία, η Κύπρος, η Αλβανία κ.λπ..

Ωστόσο, ενδιαφέρον παρουσιάζει το δεύτερο κριτήριο εν προκειμένω, όπου στην αγγλική αρθρογραφία ονομάζεται συγκεκριμένα «ring-fencing». Πρόκειται για ένα προνομιακό φορολογικό καθεστώς που επιφέρει δυσμενή αποτελέσματα μόνο σε ξένες φορολογικές βάσεις και όχι στη φορολογική βάση της χώρας που το θέσπισε. Με τον τρόπο αυτό, η τελευταία απαλλάσσεται από το σχετικό οικονομικό βάρος, ενώ οι συμμετέχοντες στο καθεστώς αυτό επωφελούνται από την υποδομή του κράτους που το παρέχει. Το «ring-fencing» μπορεί να λάβει διάφορες μορφές. Συνήθως, εμφανίζεται ως καθεστώς που παρέχει οφέλη μόνο σε μη κατοίκους της χώρας που το καθιέρωσε ή απαγορεύει στους επενδυτές που υπάγονται σ' αυτό, να έχουν πρόσβαση στην εγχώρια αγορά. Δημιουργούνται υποψίες ως προς τις δυσμενείς συνέπειες που ενδέχεται να έχουν τα προνομιακά αυτά καθεστώτα, καθώς οι χώρες οι οποίες τα θέσπισαν έχουν την ανάγκη να προστατεύσουν την εσωτερική οικονομία τους απ' αυτά.

Λόγω των ως άνω χαρακτηριστικών των κρατών-φορολογικών παραδείσων, ευνοείται η σύσταση σ' αυτά των λεγόμενων «εξωχώριων» ή «υπεράκτιων» ή «offshore» εταιρειών. Πρόκειται για εταιρείες που δε δραστηριοποιούνται στη χώρα που φέρονται να έχουν την καταστατική τους έδρα και των οποίων οι μετοχές είναι κατά κανόνα ανώνυμες. Σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, εξωχώρια ονομάζεται η εταιρία που εδρεύει σε αλλοδαπή χώρα και αξιοποιεί τη νομοθεσία της χώρας αυτής για να δραστηριοποιείται αποκλειστικά σε άλλα κράτη και απολαμβάνει ιδιαίτερα ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση. Οι οικονομικές αυτές οντότητες θεωρείται πως δημιουργούνται για ένα συγκεκριμένο σκοπό συνήθως βραχυπρόθεσμο και δε

¹² Πέρα από τα παραπάνω κριτήρια, η αναφορά περιγράφει κι άλλα χαρακτηριστικά τα οποία, σε συνδυασμό με τα ως άνω βασικά κριτήρια, μπορεί να συντείνουν στο χαρακτηρισμό ενός φορολογικού συστήματος ως επιβλαβούς προνομιακού.

διαπνέονται από τη γενικά παραδεκτή αρχή του συνεχούς της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Οι λόγοι για τους οποίους η δημιουργία υπεράκτιων εταιρειών εξαπλώνεται ολοένα και περισσότερο και θεωρείται ως η πλέον διαδεδομένη μορφή εταιρείας σε παγκόσμιο επίπεδο είναι ποικίλοι. Καταρχάς, η σύσταση της πραγματοποιείται γρήγορα, εύκολα, οικονομικά, χωρίς πολλές διατυπώσεις και με μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας μέσω της ελεύθερης διαμόρφωσης του καταστατικού της. Επιπλέον παρέχεται η δυνατότητα πλήρους ανωνυμίας των μετόχων της εταιρείας, η οποία μπορεί να συσταθεί και ως μονοπρόσωπη. Η αποφυγή φορολογικών επιβαρύνσεων είναι δεδομένη, καθώς αποτελεί την πρωταρχική αιτία ανάπτυξης των εξωχώριων εταιρειών. Οι εταιρείες αυτές απαλλάσσονται από τον εταιρικό φόρο (ή ο φορολογικός συντελεστής είναι πολύ χαμηλός), από το φόρο τόκων στις καταθέσεις, το πόθεν έσχες σε επίπεδο αγορών και τη νομιμοποίηση δραστηριοτήτων από παράνομες ενέργειες, ενώ γενικότερα οι φορολογικοί συντελεστές στα κέντρα που τις «φιλοξενούν» είναι χαμηλοί συγκριτικά με άλλες χώρες (Δουβής, 2008).

2.4.3 Ενδοομιλικές συναλλαγές

Η χρήση του όρου «ενδοομιλική τιμολόγηση» ή όπως έχει επικρατήσει διεθνώς «transfer pricing» αναφέρεται στον προσδιορισμό της αξίας των συναλλαγών, ανάμεσα σε επιχειρήσεις οι οποίες είναι συνδεδεμένες. Ειδικότερα, ο όρος ενδοομιλική τιμολόγηση εμπερικλείει την αξία που χρεώνει μια επιχείρηση για ένα προϊόν που πωλεί ή για μια υπηρεσία που παρέχει, ή ακόμη και για τη χρήση των διαφόρων άυλων περιουσιακών της στοιχείων, προς μια συνδεδεμένη προς αυτή επιχείρηση η οποία μπορεί να είναι υποκατάστημα, κοινοπραξία ή μια θυγατρική. Υπάρχει και ο ορισμός που έχει αποδοθεί από τον ΟΟΣΑ σχετικά με την ενδοομιλική τιμολόγηση και υποστηρίζει τη σημαντικότητα που αυτή έχει μιας και, καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το εισόδημα και τις δαπάνες και κατ' επέκταση και τα φορολογητέα κέρδη των συνδεδεμένων επιχειρήσεων, τα οποία ενδεχομένως να ανήκουν σε διαφορετικά φορολογικά συστήματα.

Η δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων σε πολλές διαφορετικές χώρες, τους παρέχει το πλεονέκτημα να μπορούν να επιλέγουν τη χώρα ή τις χώρες στις οποίες θα φορολογηθούν, μειώνοντας με τον τρόπο αυτό τη φορολογική τους επιβάρυνση και κατά συνέπεια και τα συνολικά τους κέρδη. Ο σωστός φορολογικός σχεδιασμός, ο οποίος δεν παραβιάζει τις διατάξεις της κείμενης φορολογικής νομοθεσίας, δίνει τη δυνατότητα στις εταιρείες να εκμεταλλεύονται τις όποιες διαφορές υπάρχουν, τόσο μεταξύ των φορολογικών συστημάτων από χώρα σε χώρα, όσο και μεταξύ των αντίστοιχων φορολογικών συντελεστών που επικρατούν. Με τον τρόπο αυτό, διαμορφώνεται μια τιμή όσον αφορά τις ενδοομιλικές συναλλαγές, επί της οποίας θα κατανεμηθεί το μεγαλύτερο φορολογητέο κέρδος των ομίλων των επιχειρήσεων, σε εκείνες τις χώρες που διαθέτουν τους πιο χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές, μειώνοντας με τον τρόπο αυτό τη συνολική επιβάρυνση από τη φορολογία (Dean, Feucht, & Smith, 2008). Οι επιχειρήσεις αυτές επιδιώκουν τη μεταφορά των φορολογητέων κερδών τους ή στις χώρες με το μικρότερο φορολογικό συντελεστή ή ακόμα και σε χώρες που δεν έχουν χαμηλούς ονομαστικούς φορολογικούς συντελεστές, όμως παρέχουν δελεαστικά φορολογικά κίνητρα, που βασίζονται στο μέγεθος των φορολογητέων κερδών για τη διενέργεια επενδύσεων.

2.5 Καταπολέμηση του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού

Ο επιθετικός φορολογικός ανταγωνισμός είναι ένα παγκόσμιο πρόβλημα για το οποίο απαιτούνται παγκόσμιες λύσεις. Πολλά κράτη αναγνωρίζουν πλέον ότι οι μονομερείς ενέργειες δεν αρκούν, αλλά χρειάζεται μια διεθνής προσέγγιση. Υπάρχει ευρεία συναίνεση ως προς την ανάγκη συντονισμένης ανταπόκρισης στο πρόβλημα του επιζήμιου φορολογικού ανταγωνισμού, με σκοπό την εξασφάλιση ανταγωνισμού επί ίσους όρους σε φορολογικά θέματα.

2.5.1 Η συμβολή και ο ρόλος του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών, οι διεθνείς οργανισμοί, ιδιαίτερα ο ΟΟΣΑ, εστίασαν τη προσοχή τους στην καταπολέμηση του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού. Ο στόχος τους είναι να προσδιορίσουν και να εξαλείψουν τα καθεστώτα εκείνα που θεωρούνται επιζήμια. Ο ΟΟΣΑ ξεκίνησε να δραστηριοποιείται με τους φορολογικούς παραδείσους και τα προνομιακά φορολογικά καθεστώτα το 1996, όταν άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους πιο ενεργά, ρίχνοντας το βάρος των εργασιών τους σε κινητές δραστηριότητες όπως είναι οι χρηματοοικονομικές και εκείνες της παροχής υπηρεσιών.

Η πρώτη σημαντική έκδοση σχετικά με τις επιζήμιες φορολογικές πρακτικές ήταν η έκθεση του 1998, «*Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue*». Με την δημοσίευση αυτής της έκθεσης αρχίζει μια περίοδος έντονου διαλόγου που στόχευε στην εξάλειψη των προνομιακών φορολογικών καθεστώτων στο εσωτερικό των κρατών μελών του ΟΟΣΑ, στον προσδιορισμό των φορολογικών παραδείσων και στην πραγματοποίηση των δεσμεύσεων για εφαρμογή των αρχών της διαφάνειας και της αποτελεσματικής ανταλλαγής των πληροφοριών. Το 2000 ο ΟΟΣΑ κατήρτισε μια λίστα από 35 δικαιοδοσίες (στο Παράρτημα I παρατίθεται ο κατάλογος των χωρών αυτών).

Τα διεθνή πρότυπα της διαφάνειας και της ανταλλαγής πληροφοριών περιλαμβάνονται πρώτιστα στο άρθρο 26 της Πρότυπης Φορολογικής Συνθήκης του ΟΟΣΑ και την Πρότυπη Συμφωνία του 2002 για την Ανταλλαγή Πληροφοριών σε Φορολογικά Θέματα (OECD, 2010). Τα Πρότυπα χρησιμεύουν ως ένα μοντέλο για τη συντριπτική πλειοψηφία των 3600 διμερών φορολογικών συμβάσεων και συμφωνιών τα οποία είναι ο διεθνής κανόνας για τη διοικητική φορολογική συνεργασία μεταξύ των χωρών. Τα Πρότυπα διακρίνονται σε αυτά της διαφάνειας και σε εκείνα της ανταλλαγής πληροφοριών.

Διαφάνεια

Η έλλειψη διαφάνειας είναι πιθανό να προκύψει σε περιπτώσεις όπου η ύπαρξη διατάξεων, όπως είναι το απόρρητο, ή οι ανεπαρκείς απαιτήσεις ιδιοκτησίας, εμποδίζουν την αποδοτική ανταλλαγή πληροφοριών ή την πρόσβαση στην πληροφορία.

Τα πρότυπα διαφάνειας που προωθούνται από τον ΟΟΣΑ απαιτούν τη διαθεσιμότητα και την πρόσβαση στους ακόλουθους τύπους πληροφοριών:

- Τραπεζική πληροφόρηση - πρόσβαση από τις φορολογικές αρχές σε τραπεζικές και σε άλλες οικονομικές πληροφορίες σχετικά με τους πελάτες και τις συναλλαγές που κατέχονται από οικονομικούς διαμεσολαβητές.
- Πληροφορίες σχετικά με την κυριότητα και την ταυτότητα – πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με την κυριότητα όλων των τύπων των φορέων όπως οι επιχειρήσεις, οι συνεργασίες, και άλλοι φορείς και δικαιούχοι των συλλογικών επενδυτικών κεφαλαίων.
- Λογιστική πληροφόρηση – πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικές με αξιόπιστες λογιστικές καταχωρήσεις, ελεγμένους λογαριασμούς κ.λπ. (OECD, 2009).

Ανταλλαγή πληροφοριών

Τα πρότυπα του ΟΟΣΑ για την ανταλλαγή πληροφοριών απαιτούν:

- Ένα νομικό μηχανισμό για την παροχή πληροφοριών (όταν ζητούνται) σχετικά με άλλα κράτη για λόγους φορολογικής διοίκησης και
- Διοικητικά μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι η ανταλλαγή πληροφοριών λειτουργεί αποτελεσματικά, για παράδειγμα επαρκείς πηγές για να διεκπεραιώνουν τα αιτήματα για πληροφόρηση και τήρηση των κατάλληλων διαδικασιών για την εξασφάλιση γρήγορων απαντήσεων, κ.λπ. (OECD, 2009).

Για την καταπολέμηση του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού, καθώς και για την εφαρμογή και την τήρηση από τα κράτη μέλη των προαναφερθέντων προτύπων στα πλαίσια του ΟΟΣΑ έχουν αναπτυχθεί ορισμένοι φορείς όπως το Παγκόσμιο Φόρουμ (Global Forum), η Ομάδα Αξιολόγησης (Peer Review Group), Φορολογικές Συμφωνίες Ανταλλαγής Πληροφοριών (Tax Information Exchange Agreements) και το Φόρουμ για τη Φορολογική Διοίκηση (Forum on Tax Administration). Οι μηχανισμοί αυτοί χρησιμοποιούνται ως μέσα για την προώθηση της φορολογικής συνεργασίας, της διαφάνειας και της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των φορολογικών διοικήσεων και ως μέσα συμμόρφωσης σε φορολογικά ζητήματα. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, η έλλειψη αποτελεσματικής ανταλλαγής των βασικών φορολογικών πληροφοριών είναι ένα από τα κυριότερα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί έτσι ώστε να προσδιορίσει τις επιζήμιες φορολογικές πρακτικές.

Τον Απρίλιο του 2009 (OECD, 2009), διαπιστώθηκε ότι τέσσερις χώρες δεν είχαν δεσμευτεί για τα Πρότυπα. Οχτώ χρηματοοικονομικά κέντρα και 35 φορολογικοί παράδεισοι είχαν δεσμευτεί, αλλά δεν είχαν προβεί σε υλοποίηση και μόλις 40 χώρες είχαν εφαρμόσει ουσιαστικά τα πρότυπα. Μέχρι τον Δεκέμβριο του 2010 (OECD, 2010), όλες οι χώρες είχαν δεσμευτεί για εφαρμογή των Προτύπων με εξαίρεση μόνο κάποιων φορολογικών παραδείσων που δεν είχαν προχωρήσει ακόμα σε ουσιαστική προσαρμογή. Χαρακτηριστικό είναι πως τον Απρίλη του 2008 ολοκληρώθηκαν μόλις 50 συμφωνίες εν αντιθέσει με τον Δεκέμβριο του 2010 που ο αριθμός τους εκτοξεύτηκε στις 455.

Η βελτίωση της διαφάνειας και της ανταλλαγής πληροφοριών για φορολογικούς σκοπούς είναι καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση ότι οι εταιρείες δεν έχουν κανένα μέρος για να κρύψουν τα εισοδήματα και τα διαθέσιμα τους από τις φορολογικές αρχές και ότι καταβάλλουν το σωστό ποσό φόρου στο σωστό μέρος.

Ο ΟΟΣΑ μετά από δύο χρόνια διαβουλεύσεων (οι αρχικές προτάσεις είχαν παρουσιαστεί τον Ιούλιο του 2013) έδωσε τον Οκτώβριο του 2015 στην δημοσιότητα τις τελικές προτάσεις για το Σχέδιο Δράσης κατά της «Διάβρωσης της Φορολογικής

Βάσης & της Μεταφοράς Κερδών» γνωστό πλέον ως BEPS (Base Erosion and Profit Shifting). Το Σχέδιο περιλαμβάνει 15 Δράσεις που αποβλέπουν κυρίως στην καταπολέμηση των στρατηγικών φοροαποφυγής των πολυεθνικών επιχειρήσεων που εκμεταλλεύονται κενά στους φορολογικούς νόμους για να «εξαφανίσουν» τα φορολογητέα κέρδη μέσω της μεταφοράς κερδών σε χώρες με ευνοϊκότερο φορολογικό καθεστώς. (στο Παράρτημα II παρατίθεται το Σχέδιο με τις 15 Δράσεις) (OECD, 2013).

Οι δράσεις στοχεύουν στην πρόληψη της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής καθώς και στη εξάλειψη της διπλής φορολόγησης. Επίσης, άπτονται θεμάτων διεθνούς φορολόγησης και κάποιες πιο στοχευμένα με τις ενδοομιλικές τιμολογήσεις. Η εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης BEPS αναμένεται να αλλάξει την επικρατούσα αντίληψη και ακολουθούμενη προσέγγιση για διάφορα ζητήματα διεθνούς φορολόγησης (π.χ. ηλεκτρονικό εμπόριο, αλλοδαπές ελεγχόμενες εταιρείες, υβριδικά προϊόντα). Απώτερος σκοπός των Δράσεων αυτών είναι η ενδυνάμωση του οπλοστασίου που έχουν στη διάθεση τους οι τοπικές κυβερνήσεις ώστε τα κέρδη να φορολογούνται εκεί που δημιουργούνται και παράλληλα, η παροχή προς τις διοικήσεις των πολυεθνικών ομίλων ενός σταθερού πλαισίου δραστηριότητας, ώστε να περιορίζονται τα περιθώρια αμφισβήτησης που δύνανται να προκύψουν από την εφαρμογή των κανόνων φορολόγησης σε διεθνές επίπεδο.

2.5.2 Η συμβολή και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού

Για την καταπολέμηση του φαινομένου του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού η Ευρωπαϊκή Ένωση ενίσχυσε τη συνεργασία μεταξύ των φορολογικών διοικήσεων των κρατών μελών της και διευκόλυνε την ανταλλαγή των πληροφοριών που φαίνεται σχετική για τον ορθό προσδιορισμό των φόρων εισοδήματος και κεφαλαίου. Ωστόσο, οι διμερείς συμφωνίες που έχουν συναφθεί μεταξύ των διοικήσεων για την καταπολέμηση του φαινομένου αυτού δεν αποδείχθηκαν αρκετά αποτελεσματικές, γι' αυτό μέχρι και σήμερα απαιτούσαν και απαιτούν πιο ενισχυμένη συνεργασία.

Παράλληλα με την προσπάθεια των κρατών μελών για απλούστευση και εξορθολογισμό των φορολογικών συστημάτων, η φορολογική διαφάνεια αποτελεί βασικό στοιχείο για την επίτευξη αυτών των στόχων. Ο επιθετικός φορολογικός σχεδιασμός, τα επιζήμια φορολογικά καθεστώτα και η φορολογική απάτη ευδοκούν χάρη σε ένα περιβάλλον πολυπλοκότητας και έλλειψης συνεργασίας. Επομένως, η καταπολέμηση της φοροαποφυγής απαιτεί περισσότερη διαφάνεια μεταξύ των φορολογικών αρχών και στενότερη συνεργασία μεταξύ των κυβερνήσεων. Εξάλλου, πρέπει και οι εταιρείες να αναλάβουν περισσότερο τις ευθύνες τους, ώστε να ακολουθούν διαφανείς και δίκαιες φορολογικές πρακτικές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015).

Η πρόσφατη και πρωτοφανής δυναμική που αναπτύχθηκε για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής τροφοδοτήθηκε σε μεγάλο βαθμό από την απαίτηση των πολιτών για δίκαιη φορολογία σε δύσκολους καιρούς. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συμβάλει ενεργά στο έργο του ΟΟΣΑ και της ομάδας G20 για την αναθεώρηση των προτύπων διαφάνειας και την αντιμετώπιση των καταχρηστικών φορολογικών πολιτικών σε παγκόσμιο επίπεδο. Το σχέδιο BEPS, έχει οδηγήσει σε ριζική αναμόρφωση του παγκόσμιου φορολογικού περιβάλλοντος, καθιστώντας το

μελλοντικά πολύ πιο εχθρικό απέναντι στην φοροαποφυγή και τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015).

Οι φορολογικές συμφωνίες τύπου “*tax-ruling*”¹³ που έχουν ως αποτέλεσμα χαμηλό επίπεδο φορολόγησης σε ένα κράτος μέλος, μπορούν να ενθαρρύνουν εταιρείες να μετακινούν τεχνητώς τα κέρδη τους στην εν λόγω δικαιοδοσία. Αυτό όχι μόνο μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρή διάβρωση της φορολογικής βάσης για τα άλλα κράτη μέλη αλλά μπορεί επίσης να παρέχει κίνητρα για τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό και την εταιρική φοροαποφυγή. Στο πνεύμα της κοινής προσπάθειας για την καταπολέμηση των εταιρικών φοροαποφυγών, είναι επείγουσα η ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια και ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις διασυνοριακές φορολογικές συμφωνίες τύπου *tax-ruling*” (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015).

Η επέκταση της υποχρέωσης για δημοσιοποίηση ορισμένων φορολογικών πληροφοριών από πολυεθνικές εταιρείες σε όλους τους τομείς θα μπορούσε να υποβάλει τις εταιρείες υπό στενότερο δημόσιο έλεγχο και να αυξήσει την ευαισθητοποίηση για τις φορολογικές τους πρακτικές. Θα εξασφάλιζε επίσης, ισότιμους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των εταιρειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τις απαιτήσεις διαφάνειας και θα απέφευγε τις νομικές πολυπλοκότητες.

Με την ανακοίνωση της Επιτροπής στις 17 Ιουνίου 2015, με τίτλο: «Ένα δικαιότερο και αποδοτικότερο σύστημα φορολόγησης των εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Πέντε νευραλγικοί τομείς δράσεις», τέθηκαν τα θεμέλια για την ανάληψη δράσης σχετικά με τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015). Η κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών¹⁴ (ΚΕΒΦΕ) αποτελεί βασικό στοιχείο του Σχεδίου Δράσης BEPS, δεδομένου ότι θα επιφέρει ριζική μεταρρύθμιση της φορολογίας των εταιρειών και θα προσφέρει μια συνολική λύση στο πρόβλημα της μετατόπισης των κερδών στην Ευρώπη. Επίσης, θα δημιουργηθεί καλύτερο φορολογικό περιβάλλον για τις επιχειρήσεις με τη μείωση των φορολογικών βαρών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

¹³ Οι φορολογικές συμφωνίες τύπου *tax-ruling* είναι ένα εργαλείο των πολυεθνικών εταιρειών για την αποσαφήνιση και τη συμμόρφωση σε συγκεκριμένες φορολογικές διατάξεις. Μια γραπτή ερμηνεία των φορολογικών νόμων εκδίδεται από τις φορολογικές αρχές προς τις επιχειρήσεις που ζητούν αποσαφήνιση των φορολογικών διατάξεων. Μια απόφαση τύπου *tax-ruling* δεσμεύει τις φορολογικές αρχές σε μελλοντικό φορολογικό έλεγχο, λειτουργώντας σαν ασπίδα προστασίας.

¹⁴ Σχετικά με την κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών θα γίνει εκτενής αναφορά σε επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

3.1 Εισαγωγή

Είναι σίγουρο και αναμενόμενο ότι το κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει προσαρμόσει και επιδιώκει να προσαρμόζει κάθε φορά τόσο τη δομή όσο και τα χαρακτηριστικά του φορολογικού του συστήματος στις δικές του ανάγκες. Στα πλαίσια της προσπάθειας αυτής, ωστόσο, παρουσιάζονται περιορισμοί όσον αφορά τα εργαλεία και τις δυνατότητες επιλογής και δράσης που έχει στη διάθεση του κάθε κράτος μέλος. Βασική αιτία ύπαρξης των περιορισμών αυτών, αποτελεί το γεγονός ότι εντός των πλαισίων και κανόνων λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης τίθενται κάποιοι κοινοί στόχοι, κανόνες λειτουργίας και συνθήκες κάτω από τις οποίες επιδιώκεται η εξέλιξη και η εναρμόνιση των ακολουθούμενων πολιτικών και διαδικασιών.

Από την άλλη πλευρά εκτός των διαφοροποιήσεων που παρουσιάζουν μεταξύ τους τα επιμέρους φορολογικά συστήματα, λόγω των ξεχωριστών και ιδιαίτερων αναγκών που παρουσιάζει το κάθε κράτος, με βασική διαφορά την αναλογία των επιβληθέντων φόρων σε άμεσους και έμμεσους φόρους, υπάρχουν κάποιες κοινές πολιτικές που ακολουθούν ως οδηγό οι ηγεσίες των χωρών κυρίως σε μακροχρόνιο ορίζοντα. Η ύπαρξη της κοινής αυτής πολιτικής γραμμής οφείλεται κατά κύριο λόγο στην υποχρέωση που έχουν αναλάβει τα μέλη εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παραδείγματα τέτοιου είδους δεσμεύσεων είναι η υποχρέωση των επιμέρους κυβερνήσεων να συμμορφωθούν ως προς ορισμένους δημοσιονομικούς κανόνες, η επίτευξη συγκεκριμένων οικονομικών και κοινωνικών δεικτών, η εξέλιξη και το νοικοκύρεμα των δημόσιων δαπανών και κατ' επέκταση του δημόσιου χρέους και ελλείμματος κ.λπ. Δεν θα πρέπει να αγνοείται φυσικά η σημασία και ο ρόλος της ύπαρξης του ανεπιθύμητου φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών

Είναι σημαντικό και δε θα πρέπει να αγνοείται η δυσκολία η οποία συνδέεται με τη προσπάθεια σύγκρισης 28 διαφορετικών χωρών μελών, εξαιτίας της διαφοροποίησης που αυτά παρουσιάζουν μεταξύ τους. Με στόχο την επίλυση του συγκεκριμένου προβλήματος αλλά και μια πιο ορθή και αποτελεσματική σύγκριση έχουν επινοηθεί και χρησιμοποιούνται διάφορα σημαντικά εργαλεία και δείκτες φορολογικής επιβάρυνσης, όπως είναι οι πραγματικοί συντελεστές φορολογίας (effective tax rates) ή ο λόγος των φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ του κάθε κράτους μέλους που συγκρίνει και μετρά τη φορολογική επιβάρυνση αντίστοιχα.

3.2 Βασικά χαρακτηριστικά των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

3.2.1 Σύνθεση φορολογικών εσόδων

Η διάρθρωση και η λειτουργία του φορολογικού συστήματος κάθε χώρας είναι στενά συνδεδεμένες με τις επικρατούσες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούν σε αυτή. Μεταξύ των οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων που επηρεάζουν τη δομή ενός φορολογικού συστήματος είναι το μέγεθος του ΑΕΠ, το μέγεθος και η νομική μορφή οργάνωσης των επιχειρήσεων, το μέγεθος της φοροδιαφυγής και παραοικονομίας, οι κοινωνικές αξίες που επικρατούν κ.α. Η

διάρθρωση και το επίπεδο των φόρων το τελευταίο διάστημα είναι στο προσκήνιο της οικονομικό-πολιτικής συζήτησης στην Ευρώπη. Οι λόγοι γι' αυτό το ενδιαφέρον είναι ποικίλοι αλλά κυρίως σχετίζονται με το θεμελιώδες ερώτημα κατά πόσον η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών θα πρέπει να επιτευχθεί τουλάχιστον εν μέρει από την πλευρά των εσόδων και αν ναι, ποιοί φόροι μπορούν να αυξηθούν χωρίς να έχουν επιπτώσεις στην προοπτική της ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

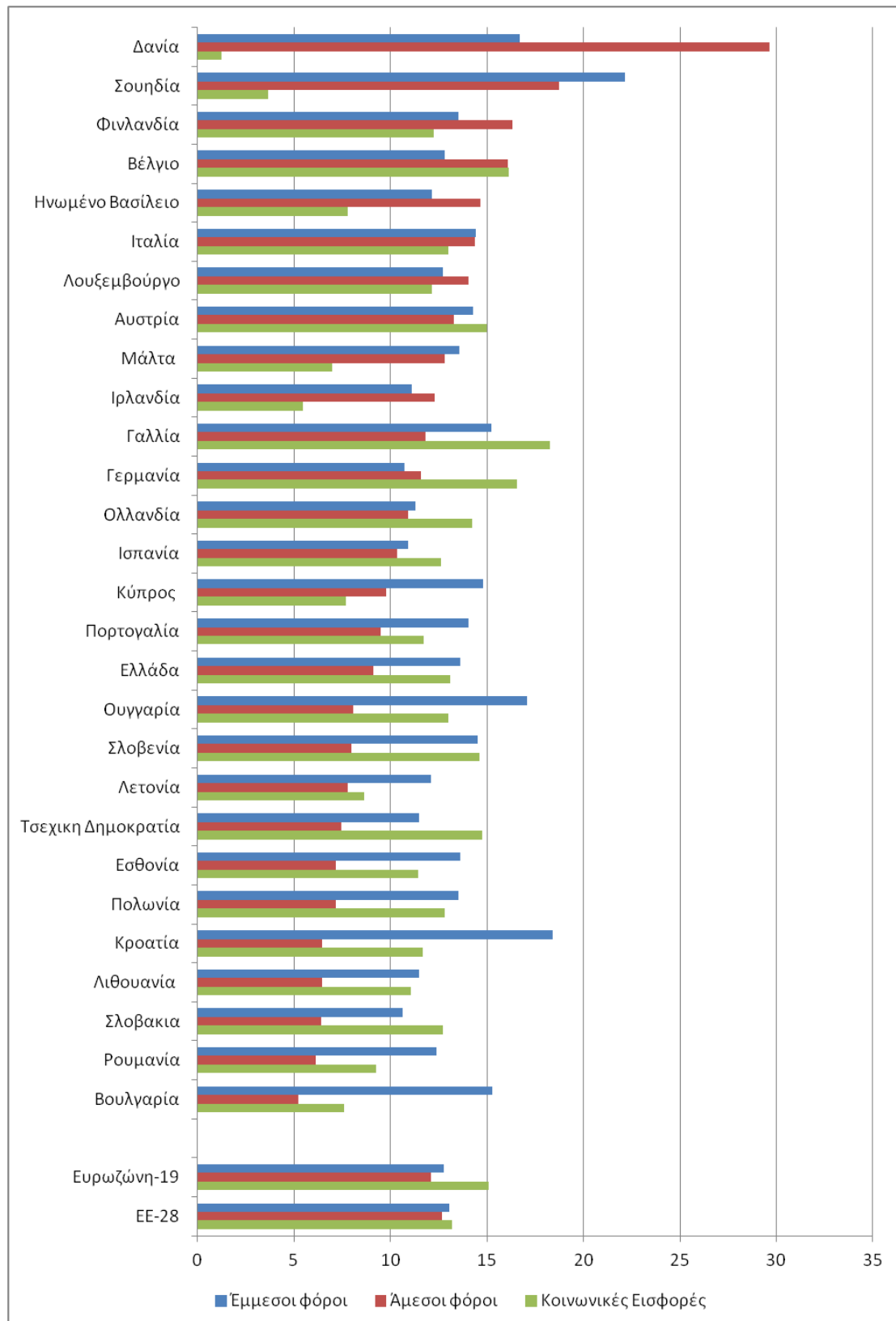
Ένα πρώτο στοιχείο, το οποίο λαμβάνεται υπόψη στην προσπάθεια αξιολόγησης του ισχύοντος φορολογικού συστήματος της εκάστοτε χώρας είναι η κατανομή των συνολικών φορολογικών εσόδων στις διαφορετικές ομάδες φόρων και η μεταξύ τους σχέση των μεγεθών αυτών. Σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση οι βασικές συνιστώσες των συνολικών εσόδων είναι οι έμμεσοι και άμεσοι φόροι καθώς και οι εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση. Ωστόσο, όπως προκύπτει από το ακόλουθο διάγραμμα, σε κάθε κράτος μέλος η διάρθρωση των βασικών κατηγοριών εσόδων ποικίλει σε μεγάλο βαθμό.

Τα έσοδα παρουσιάζουν μεγαλύτερη εξάρτηση από τους έμμεσους φόρους (ΕΕ-28: 13,06% επί του ΑΕΠ) και τις εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση (ΕΕ-28: 13,18% επί του ΑΕΠ) σε σύγκριση με τους άμεσους φόρους (ΕΕ-28: 12,69% επί του ΑΕΠ). Κατά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι καθώς και οι εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση ακολούθησαν μια πτωτική πορεία με πιο έντονη τη μείωση των άμεσων φόρων. Οι έμμεσοι φόροι μπορεί να είναι περισσότερο κοινωνικά άδικοι αλλά από την άλλη πλευρά είναι περισσότερο ανθεκτικοί στις διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας σε σύγκριση με τους άμεσους φόρους οι οποίοι συνδέονται πιο άμεσα με την κερδοφορία των επιχειρηματικών μονάδων, η φορολογία των οποίων μελετάται στη παρούσα μελέτη, κάνοντας τους παράλληλα πιο ευαίσθητους στις μεταβολές της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας. Η σχέση που υπάρχει μεταξύ άμεσων και έμμεσων φόρων είναι δείκτης δίκαιης κατανομής του φορολογικού βάρους σε μια οικονομία και δείχνει και την ανάπτυξη ή όχι ενός κράτους. Συνήθως μεγαλύτεροι άμεσοι φόροι παρατηρούνται σε πιο ανεπτυγμένα κράτη ενώ το αντίθετο συμβαίνει στα αναπτυσσόμενα κράτη.

Οι σκανδιναβικές χώρες Δανία (29,63% επί του ΑΕΠ) και Φινλανδία (16,31% επί του ΑΕΠ) εξαρτούν τα φορολογικά τους έσοδα περισσότερο από την άμεση φορολογία ενώ παρόμοια εικόνα προκύπτει και για την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, το Ηνωμένο Βασίλειο και το Βέλγιο. Στον αντίποδα βρίσκονται η Γαλλία, η Γερμανία, η Ολλανδία και η Ελλάδα, το οποίο το μερίδιο της άμεσης φορολόγησης επί των συνολικών φορολογικών εσόδων είναι ιδιαίτερα χαμηλό και προσεγγίζει εκείνο των νέων κρατών μελών.

Εντυπωσιακό συμπέρασμα μπορούν να εξαχθούν από τα στατιστικά δεδομένα όσον αφορά τη σύνθεση των φορολογικών εσόδων των νέων κρατών μελών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Τα νέα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης βασίζουν κυρίως τα φορολογικά τους έσοδα από τους έμμεσους φόρους και τις εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση, πλησιάζοντας ή και ξεπερνώντας σε πολλές περιπτώσεις το μέσο όρο των συνολικά 28 κρατών μελών, ενώ αντίθετα αναφορικά με τη συγκέντρωση των φορολογικών εσόδων από άμεσους φόρους έρχονται τελευταία σε κατάταξη. Το συμπέρασμα αυτό παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς μένει να δούμε τη συσχέτιση των εσόδων από τη φορολογία των επιχειρήσεων με τους συντελεστές φορολογίας που επιβάλλονται σε αυτά.

Διάγραμμα 1: Σύνθεση φορολογικών εσόδων ως (%) του ΑΕΠ στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αριθμητικός μέσος όρος, 2005-2016)

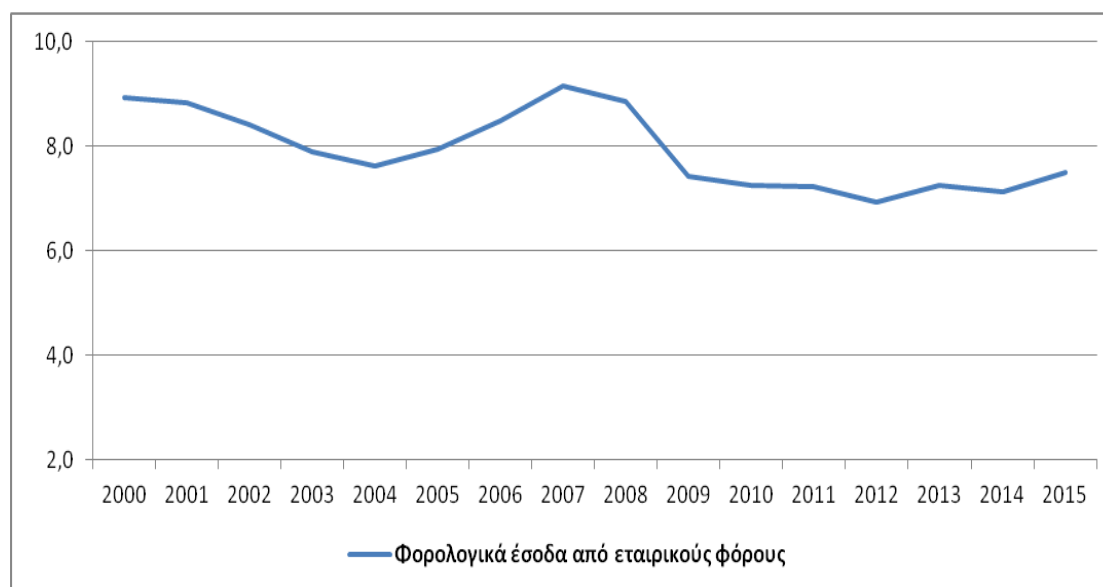
Πηγή: European Commission(2016)

3.2.2 Φορολογικά έσοδα από εταιρικά κέρδη

Μια δεύτερη σημαντική παράμετρος αναφορικά με την αξιολόγηση του φορολογικού συστήματος του κάθε κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωση αποτελεί το μερίδιο της φορολογίας από τα επιχειρηματικά κέρδη στο σύνολο των φορολογικών εσόδων.

Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο φόρος εισοδήματος των εταιρειών διαφέρει από χώρα σε χώρα και κατά μέσο όρο ισοδυναμεί με 2,8% επί του ΑΕΠ ή περίπου 7,8% επί των συνολικών φορολογικών εσόδων. Το ποσοστό των φόρων στα επιχειρηματικά κέρδη ως προς τα συνολικά έσοδα αλλά και ως προς το ΑΕΠ στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέμεινε σχετικά σταθερό χωρίς σημαντικές διακυμάνσεις. Στο κάτωθι διάγραμμα παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη των φορολογικών εσόδων από τους εταιρικούς φόρους ως προς τα συνολικά φορολογικά έσοδα για την περίοδο 2000-2015, όπου διαφαίνεται η τάση αυτή.

Διάγραμμα 2: Φορολογικά έσοδα από εταιρικούς φόρους ως (%) των συνολικών φορολογικών εσόδων διαχρονικά (2005-2016), ΕΕ-28

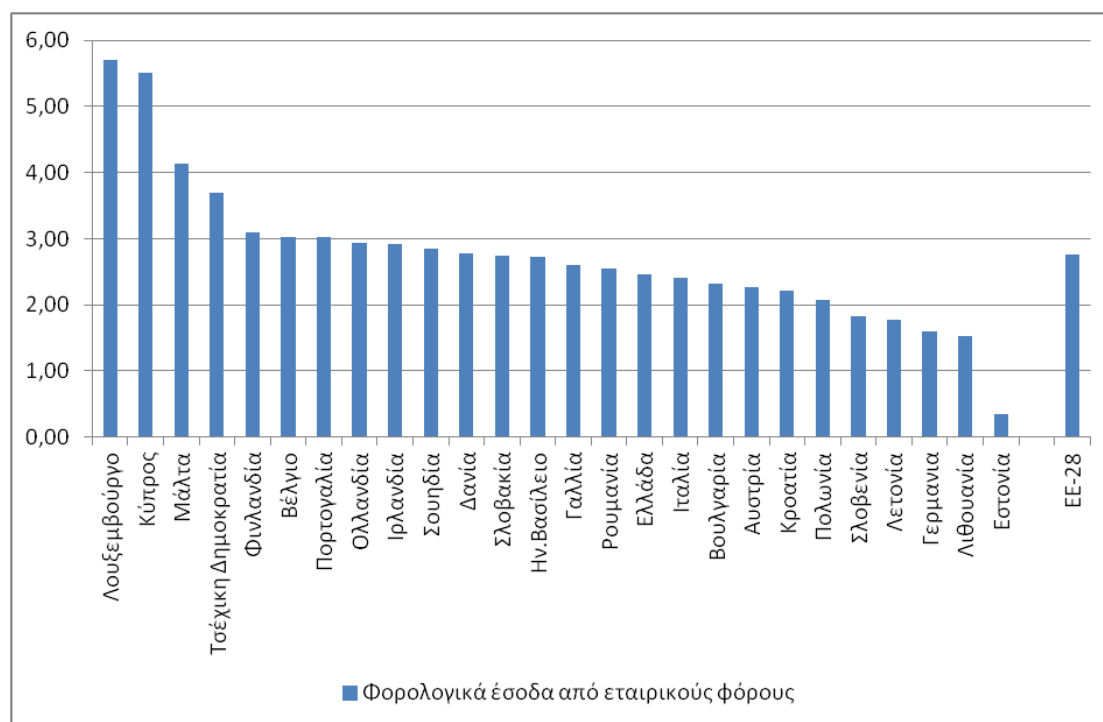
Πηγή: Eurostat(2016)

Παρά τη σταθερότητα των φορολογικών εσόδων από τους εταιρικούς φόρους, όπως διαφαίνεται στο διάγραμμα 2, πολλοί υποστηρίζουν ότι τα έσοδα από την εταιρική φορολογία έχουν αυξηθεί με την πάροδο του χρόνου. Πρώτον, οι πολιτικές για τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης έχουν αντισταθμίσει εν μέρει τις επιπτώσεις των χαμηλότερων συντελεστών. Δεύτερον, η σύσταση εταιρειών έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια γεγονός που οδήγησε στην αύξηση της φορολογικής βάσης. Τέλος, τα σχετικά χαμηλά επιτόκια των τελευταίων ετών, η περιορισμένη ρευστότητα των τραπεζών, η οικονομική κρίση και συνακόλουθα η περιορισμένη δανειοδότηση έχουν περιορίσει την έκπτωση των τόκων από τη βάση φορολογίας των εταιρειών, γεγονός που επίσης οδήγησε στη διεύρυνση της βάσης. Τα αποτελέσματα αυτά όχι μόνο εξηγούν τη σταθερότητα των φορολογικών εσόδων αλλά θέτουν όντως το ερώτημα γιατί δεν έχουν αυξηθεί με τη πάροδο του χρόνου τα έσοδα από την εταιρικούς φόρους. Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι ορισμένες εταιρείες καταβάλλουν πολύ λιγότερα από αυτά που πραγματικά υποχρεούνται να καταβάλλουν, ακόμη και αν καταφεύγουν σε επιθετικό φορολογικό ανταγωνισμό.

Όπως παρουσιάζεται στο ακόλουθο διάγραμμα, η φορολογική επιβάρυνση ποικίλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών με το Λουξεμβούργο και τη Κύπρο να κινούνται σε επίπεδο άνω του 5% επί του ΑΕΠ και την Εσθονία να κινείται σε ποσοστό μικρότερο του 0,5% επί του ΑΕΠ. Τα φορολογικά έσοδα από εταιρικούς φόρους ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά μέσο όρο για τη περίοδο 2005-2016 στην Ελλάδα διαμορφώθηκαν στο 2,47%, χαμηλότερα κατά σχεδόν 0,34 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από το κάτωθι διάγραμμα μπορούμε να εξάγουμε δύο βασικά συμπεράσματα. Πρώτον, το Λουξεμβούργο και η Κύπρος, δύο χώρες οι οποίες φορολογικοί παράδεισοι με χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές και ιδιαίτερα ευνοϊκά φορολογικά καθεστώτα είναι οι δύο πρώτες σε κατάταξη χώρες που εξαρτούν τα φορολογικά τους έσοδα από εταιρικούς φόρους. Δεύτερον, τα νέα κράτη μέλη της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης, κατατάσσονται τελευταία σε σειρά όσον αφορά τη συγκέντρωση εσόδων από τη φορολόγηση επιχειρήσεων σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη. Επίσης, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η Γερμανία ταξινομείται από τις τελευταίες ευρωπαϊκές χώρες όσον αφορά τη συγκέντρωση φορολογικών εσόδων από εταιρικούς φόρους.

Διάγραμμα 3: Φορολογικά έσοδα από εταιρικούς φόρους ως (%) του ΑΕΠ στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αριθμητικός μέσος όρος, 2005-2016)

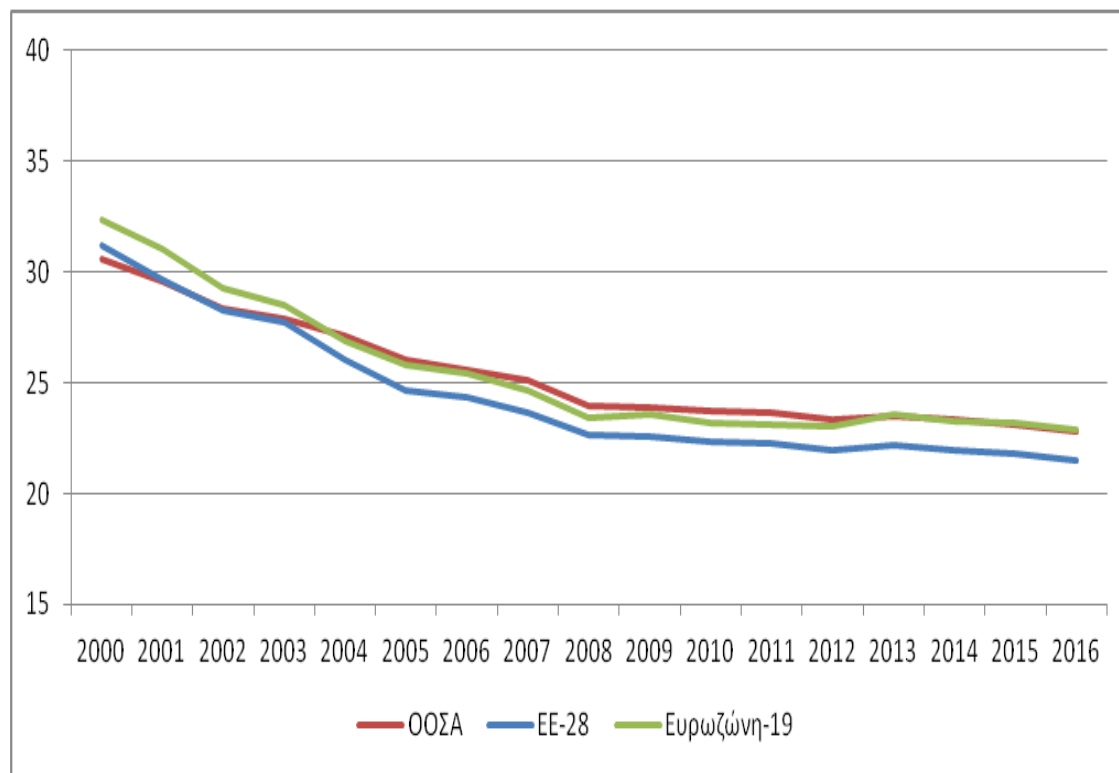
Πηγή: Eurostat(2016)

3.3 Διαχρονική εξέλιξη των εταιρικών φορολογικών συντελεστών στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κάνοντας μια αναδρομή στο παρελθόν με στόχο την εξέταση της πορείας και της διαχρονικής εξέλιξης των συντελεστών εταιρικής φορολογίας που επιβάλλονται από τα κράτη είναι φανερό ότι υπάρχει μια πτωτική τάση αυτών τόσο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ευρωζώνης όσο και σε επίπεδο ΟΟΣΑ. Η πτωτική τάση του μέσου όρου των συντελεστών φορολογίας παρατηρείται στα 27 κράτη μέλη της

Ευρωπαϊκής Ένωσης και στα 19 κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ¹⁵ αλλά και στις 35 χώρες του ΟΟΣΑ, η οποία παρουσιάζεται στο ακόλουθο διάγραμμα:

Διάγραμμα 4: Διαχρονική εξέλιξη εταιρικών φορολογικών συντελεστών σε (%) (αριθμητικός μέσος όρος)

Πηγές: ΟΟΣΑ(2016), Deloitte International Tax Source(2016)

Το διάγραμμα δείχνει ότι η γενική μείωση των εκ του νόμου προβλεπόμενων φορολογικών συντελεστών είναι ιδιαίτερα έντονη στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στη ζώνη του ευρώ, σημειώνοντας μια μείωση κατά 9,74 ποσοστιαίες μονάδες και αντίστοιχα 9,5 ποσοστιαίες μονάδες για το χρονικό διάστημα 2000-2016.

Στη διαχρονική αυτή εξέλιξη των συντελεστών και συγκεκριμένα στη συνεχή μείωση τους, καθοριστικό ρόλο μεταξύ άλλων διαδραμάτισε ο φορολογικός ανταγωνισμός που έχει αναπτυχθεί τόσο εντός όσο και εκτός των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αναφέρεται και σε προηγούμενη ενότητα της παρούσας εργασίας. Ο φορολογικός ανταγωνισμός ωθεί τις κυβερνήσεις των κρατών στην προσφορά του πιο ελκυστικού φορολογικού περιβάλλοντος προς τις επιχειρήσεις με στόχο την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων και την ανάπτυξη της εγχώριας επενδυτικής δραστηριότητας. Συνεπώς, στόχος των κυβερνήσεων με τη μείωση των φορολογικών συντελεστών αποτελεί η προσέλκυση επενδύσεων και παράλληλα η διεύρυνση της εθνικής φορολογικής βάσης, γεγονός το οποίο θα αυξήσει τα κρατικά φορολογικά έσοδα και θα βελτιώσει τα αντίστοιχα δημοσιονομικά μεγέθη.

Η μειωτική αυτή τάση που επικράτησε και επικρατεί εντός των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι εμφανής και από τον ακόλουθο πίνακα όπου

¹⁵ Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Δανία δεν έχουν συμπεριληφθεί στην έρευνα μας καθώς αποτελούν χώρες με δυνατότητα εξαίρεσης από την Ευρωζώνη.

παρουσιάζονται οι συντελεστές εταιρικής φορολογίας οι οποίοι εφαρμόστηκαν και εφαρμόζονται στα νέα κράτη μέλη.

Πίνακας 1: Διαχρονική εξέλιξη των εταιρικών φορολογικών συντελεστών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

(μεγέθη εκφρασμένα σε %)

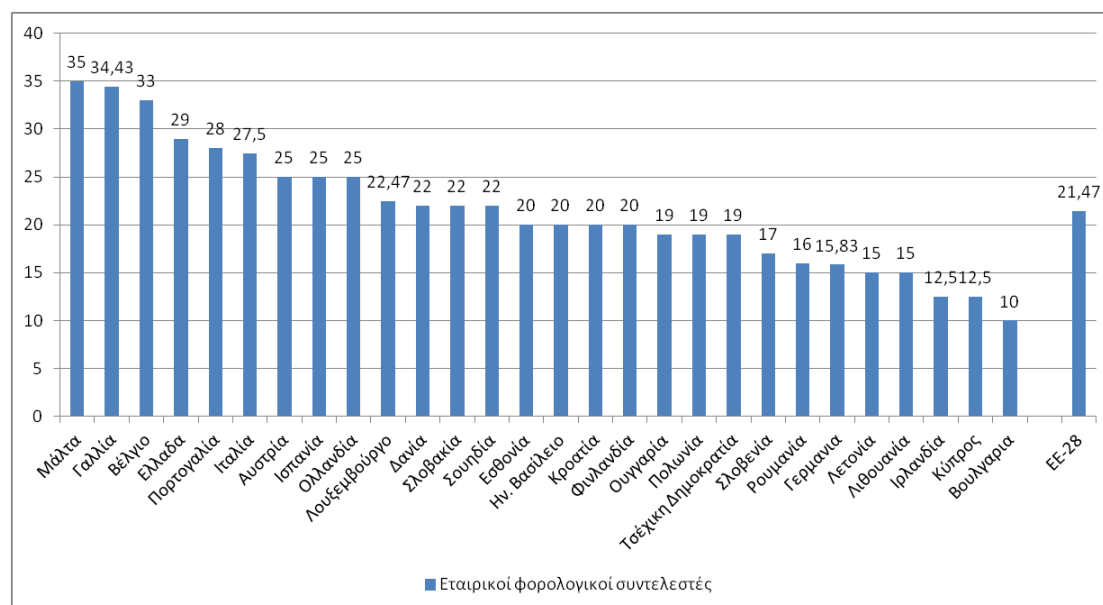
Κράτος Μέλος της ΕΕ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
AT	34	34	34	34	34	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
BE	40,2	40,2	40,2	34	34	34	34	34	34	34	34	34	33	33	33	33	33
BG	32.5	28	23.5	23.5	19.5	15	15	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
FR	37.8	37.76	36.43	35.43	35.43	34.93	34.43	34.43	34.43	34.43	34.43	36.1	36.1	38	38	38	34.43
DE	42.2	26.38	26.38	27.96	26.38	26.38	26.38	36.38	15.83	15.83	15.83	15.83	15.83	15.83	15.83	15.83	15.83
DK	32	30	30	30	30	28	28	25	25	25	25	25	25	25	24.5	23.5	22
EL	40	37.5	35	35	35	32	29	25	25	25	24	20	20	26	26	29	29
EE	26	26	26	26	26	24	23	22	21	21	21	21	21	21	21	20	20
UK	30	30	30	30	30	30	30	30	30	28	28	27	24	24	23	21	20
IE	24	20	16	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5
ES	35	35	35	35	35	35	35	32.5	30	30	30	30	30	30	30	28	25
IT	41.3	40.3	40.3	38.3	37.3	37.3	37.3	37.3	31.4	31.4	31.4	31.4	27.5	27.5	27.5	27.5	27.5
HR		20	20	20.3	20.3	20.3	20.3	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20

Κράτος Μέλος της ΕΕ	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
CY	29	28	28	28	15	15	10	10	10	10	10	10	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5
LV	25	25	22	19	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
LT	24	24	15	15	15	15	19	18	15	20	15	15	15	15	15	15	15
LU	31.2	31.2	22.88	22.88	22.88	22.88	22.88	22.88	22.88	21.84	21.84	22.05	22.05	22.47	22.47	22.47	22.47
MT	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35
NL	35	35	34.5	34.5	34.5	31.5	29.6	25.5	25.5	25.5	25.5	25	25	25	25	25	25
HU	19.6	19.6	19.6	19.6	17.6	17.5	17.5	21.3	21.3	21.3	21	21	19	19	19	19	19
PL	30	28	28	27	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
PT	32	32	30	30	25	25	25	25	25	25	25	27	30	30	30	28	28
RO	25	25	25	25	25	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
SK	29	29	25	25	19	19	19	19	19	19	19	19	19	23	22	22	22
SL	25	25	25	25	25	25	25	23	22	21	20	20	18	17	17	17	17
SE	28	28	28	28	28	28	28	28	28	26.3	26.3	26.3	26.3	22	22	22	22
CZ	31	31	31	31	28	26	24	24	21	20	19	19	19	19	19	19	19
FL	29	29	29	29	29	26	26	26	26	26	26	26	24.5	24.5	20	20	20

Πηγές: ΟΟΣΑ(2016), Deloitte International Tax Source(2016)

Σε ότι αφορά στις επιχειρήσεις, τον υψηλότερο φορολογικό συντελεστή για το έτος 2016 διατηρεί η Μάλτα (35%) και ακολουθούν η Γαλλία (34,43%), το Βέλγιο (33%) και η Ελλάδα (29%). Η χαμηλότερη φορολόγηση σημειώνεται στη Βουλγαρία (10%) και ακολουθούν η Κύπρος και η Ιρλανδία με 12,5%. Τα 2016 ο φορολογικός συντελεστής των επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στο 21,47% και στο 22,85% στην Ευρωζώνη. Η Ελλάδα ταξινομείται 4^η στη θέση μεταξύ των 28 ευρωπαϊκών χωρών με ανώτατο συντελεστή στο 29%. Τα νέα κράτη μέλη καταγράφουν από τους χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές και αρκετά πιο κάτω από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλέπε διάγραμμα V).

Διάγραμμα 5: Εταιρικοί φορολογικοί συντελεστές (%) στην Ευρωπαϊκή Ένωση το έτος 2016

Πηγές: ΟΟΣΑ(2016), Deloitte International Tax Source(2016)

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει η συσχέτιση μεταξύ φορολογικών εσόδων και φορολογικών συντελεστών στα πλαίσια του φορολογικού ανταγωνισμού. Σύμφωνα με έρευνα της PwC (PriceWaterhouse Coopers, 2016) “ World Tax Summaries” η αύξηση των εταιρικών φορολογικών συντελεστών αυξάνει σε γενικές γραμμές τα φορολογικά έσοδα με διαφορετικό ρυθμό σε κάθε ομάδα κρατών. Χώρες όπως η Ελλάδα, η Ισπανία και η Γαλλία βρίσκονται σε φθίνοντα σημεία της καμπύλης Laffer, καθώς οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές δεν συνοδεύονται από αντίστοιχα υψηλά φορολογικά έσοδα. Επίσης, σε χώρες όπως η Σουηδία το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία, η Ιταλία, το Βέλγιο και η Δανία η αύξηση του φορολογικού συντελεστή οδηγεί σε αναλογική αύξηση των εσόδων από φόρους.

Τα εμπειρικά δεδομένα καταγράφουν μείωση των συντελεστών φορολογίας και άμβλυνση των διαφορών εντός των παλαιών κρατών, όμως παραμένει η ύπαρξη και διατήρηση της αυξημένης διαφοράς του μέσου όρου των επιβαλλόμενων συντελεστών στα παλαιά με τα νέα κράτη μέλη. Ωστόσο, τα ανωτέρω δεν αρκούν να καταδείξουν ότι λόγω της έντασης του φορολογικού ανταγωνισμού από την διεύρυνση με τα νέα κράτη μέλη οδηγούμαστε σε διαδικασίες συνεχούς μείωσης των συντελεστών φορολογίας νομικών προσώπων (race to the bottom), καθώς διατηρούνται σχετικά υψηλοί συντελεστές σε πολλά κράτη μέλη, δεδομένου ότι ιδιαίτερη σημασία δεν έχει μόνο το ύψος των συντελεστών φορολογίας αλλά, η βάση

επιβολής του φόρου και το γενικότερο θεσμικό πλαίσιο της επιβαλλόμενης φορολογίας (απαλλαγές, εκπτώσεις, φορολογική μεταχείριση αποσβέσεων κλπ) το οποίο σε καμία περίπτωση δεν χαρακτηρίζεται από ομοιομορφία σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό έχει σαν συνέπεια να αποκτά ιδιαίτερη σημασία η πραγματική φορολογική επιβάρυνση στα κράτη μέλη, η οποία εν μέρει καταγράφεται στους μέσους πραγματικούς συντελεστές που εφαρμόζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όπως παρουσιάζεται στον πίνακα 2 από την εξέταση και των μέσων πραγματικών συντελεστών διαπιστώνεται διατήρηση της διαφοράς μεταξύ ονομαστικών και πραγματικών φορολογικών συντελεστών μεταξύ παλαιών και νέων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διατήρηση αυτή διαπιστώνεται τόσο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ευρωζώνης όσο και σε επίπεδο Ελλάδας.

Πίνακας 2: Ονομαστικοί και πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές σε ποσοστό (%) (αριθμητικοί μέσοι όροι, 2005-2016)

Μέσος Όρος	ΕΕ-28	Ευρωζώνη-19	ΕΕ-15	Νέα Κ-Μ	Ελλάδα
ΟΦΣ ¹⁶	22,58	25,47	27,61	20,63	25,55
ΠΦΣ	21,50	22,90	25,52	16,93	23,50

Πηγές: ΟΟΣΑ(2016), Deloitte International Tax Source(2016), Eurostat(2016)

3.4 Η φορολογική εναρμόνιση ως εργαλείο του φορολογικού ανταγωνισμού στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο φορολογικός ανταγωνισμός, όπως αναφέρεται και σε προηγούμενη ενότητα της παρούσας εργασίας, έχει προκαλέσει την τελευταία δεκαετία το έντονο ενδιαφέρον των κυβερνήσεων, των φορολογικών διοικήσεων και των ακαδημαϊκών κύκλων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ολοκλήρωση και η εμβάθυνση της ενιαίας αγοράς, η ολοκλήρωση των διαδικασιών διεύρυνσης με τα κράτη της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης καθώς και τα χαρακτηριστικά της παγκοσμιοποίησης γενικότερα συντέλεσαν στην αύξηση της κινητικότητας της φορολογικής βάσης. Αυτό έχει σαν συνέπεια την όλο και μειούμενη δυνατότητα, από πλευράς φορολογικών αρχών, φορολόγησης του παραγωγικού συντελεστή του κεφαλαίου, ο οποίος χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη κινητικότητα και παίζει σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών μελών έχει γίνει περισσότερο έντονος ύστερα από τις τελευταίες διευρύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα νέα κράτη μέλη υιοθετώντας χαμηλούς συντελεστές στη φορολογία των επιχειρήσεων ενέτειναν τον φορολογικό ανταγωνισμό οδηγώντας και τα παλαιότερα κράτη μέλη στην εφαρμογή φορολογικών μεταρρυθμίσεων (Καλύβα, 2008).

Σε έναν ορισμένο βαθμό, τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αμύνονται αποτελεσματικά έναντι του διεθνούς φορολογικού ανταγωνισμού υιοθετώντας κατάλληλες προσαρμογές στα εθνικά φορολογικά τους συστήματα. Η δυνατότητα αυτή δημιουργεί τον κίνδυνο ενός «ανταγωνισμού προς τα κάτω» με τα κράτη να συναγωνίζονται σε έναν διαρκή αγώνα δρόμου μείωσης των φορολογικών συντελεστών που μεσοπρόθεσμα θα θέσει σε κίνδυνο τη δυνατότητα τους να συγκεντρώνουν επαρκή για τις ανάγκες τους φορολογικά έσοδα. Ο κίνδυνος αυτός

¹⁶ Ονομαστικός φορολογικός συντελεστής (ΟΦΣ) και πραγματικός φορολογικός συντελεστής (ΠΦΣ)

κινητοποιεί τα ανακλαστικά τόσο των εθνικών φορολογικών αρχών όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η προσπάθεια οριζόντιας και σε βάθος μεταρρύθμισης του φορολογικού συστήματος συναντά το εμπόδιο της διαφοροποίησης που υπάρχει στη προσέγγιση και αντιμετώπιση κάποιων ζητημάτων από πλευράς φορολογικής ηγεσίας του εκάστοτε κράτους μέλους. Εξαιτίας της μείζονος σημασίας του, το εν λόγω θέμα έχει αποτελέσει κατά το παρελθόν, και συνεχίζει να αποτελεί ακόμη, αντικείμενο πολλών συζητήσεων τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στόχος των εν λόγω συζητήσεων αποτελεί η εξάλειψη των διαφοροποιήσεων αυτών και των επιπτώσεων τους. Λέξη κλειδί για την επίτευξη του στόχου αυτού αποτελεί η έννοια της φορολογικής εναρμόνισης. Ωστόσο, η επίτευξη του εγχειρήματος αυτού αποτελεί μια αρκετά δύσκολη και πολύπλοκη υπόθεση. Η δυσκολία αυτή οφείλεται κυρίως σε δύο βασικούς λόγους. Πρωτίστως, εξαιτίας του γεγονότος ότι οι αρμοδιότητες, όσον αφορά το σχεδιασμό και την εφαρμογή της φορολογικής πολιτικής, έχουν παραμείνει σε εθνικό επίπεδο, δίνοντας τη δυνατότητα στις κυβερνήσεις των χωρών να προσαρμόζουν τα υφιστάμενα φορολογικά συστήματα στις δικές τους ανάγκες και επιδιώξεις. Από την άλλη πλευρά είναι δύσκολο να βρεθεί ένα σημείο τομής και συμφωνίας απόψεων και συμφερόντων των 28 κρατών μελών, το κάθε ένα από αυτά με διαφορετικές επιδιώξεις και διαφορετική κουλτούρα. Παρά την ύπαρξη των εμποδίων αυτών η φορολογική εναρμόνιση των χωρών μελών θεωρείται αναγκαία για την αντιμετώπιση του φορολογικού ανταγωνισμού και την εξάλειψη των εν λόγω διαφοροποιήσεων και των στρεβλώσεων τους. Στο πλαίσιο αυτό, η ιδέα για την καθιέρωση ενός ενιαίου συντελεστή φορολόγησης, ο οποίος θα επιβάλλονταν στο σύνολο των εισοδημάτων μιας επιχείρησης, ανεξαρτήτως προέλευσης, προσφέρει αναμφισβήτητη τη δυνατότητα ομογενοποίησης της φορολογικής τους αντιμετώπισης, αυξάνοντας ταυτόχρονα τη διαφάνεια και τον δίκαιο χαρακτήρα του συστήματος, σε ένα περιβάλλον όπου οι φορολογικοί παράδεισοι και ο αθέμιτος φορολογικός ανταγωνισμός αντιμετωπίζονται ως σημαντικές προκλήσεις για τα υπάρχοντα φορολογικά συστήματα (Μαυρόγιωργος, 2011).

Αναλυτικότερα, η φορολογική εναρμόνιση στον τομέα της φορολογίας των επιχειρήσεων θα μπορούσε να βασιστεί στους ακόλουθους άξονες:

➤ **Κοινή Ενοποιημένη Βάση Φορολογίας Εταιρειών, ΚΕΒΦΕ (Common Consolidated Corporate Tax Base)**

Η καθιέρωση μιας κοινής φορολογικής βάσης για τα εισοδήματα των επιχειρήσεων, η οποία θα βασίζεται σε έναν κοινό ορισμό των φορολογητέων εισοδημάτων, χωρίς να αρνείται ωστόσο στα κράτη τη δυνατότητα να καθορίσουν το καθένα το δικό του συντελεστή φορολόγησης, θα μπορούσε να αποτελέσει ένα εξαιρετικά αποτελεσματικό εργαλείο για την επίτευξη του στόχου για δικαιότερη και αποδοτικότερη φορολόγηση των επιχειρήσεων. Η απόφαση αυτή, προκειμένου να επιτύχει το μέγιστο των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων θα πρέπει να ρυθμίζει την αντιμετώπιση των δαπανών που εκπίπτουν από το φορολογητέο εισόδημα (αρνητικές υπεραξίες, αποσβέσεις, ασώματες παγιοποιήσεις κτλ), να προβλέπει συγκεκριμένα όρια για τα φορολογικά κίνητρα που θα δύνανται να παρέχουν τα κράτη, καθώς και σαφείς προβλέψεις για την αντιμετώπιση των εισοδημάτων που αποκτώνται στο εξωτερικό.

Με την υιοθέτηση μιας τέτοιας πολιτικής, η επιχείρηση που δραστηριοποιείται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα έχει τη δυνατότητα να προχωρά σε συμψηφισμό των ζημιών που προκύπτουν από τη δραστηριοποίηση της σε ένα κράτος μέλος με αντίστοιχα κέρδη που προκύπτουν σε κάποιο άλλο κράτος μέλος. Με το συμψηφισμό αυτό είναι φανερό ότι δίνεται η δυνατότητα σε επιχειρήσεις να μειώσουν τη συνολική τους φορολογική επιβάρυνση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Επίσης, με τη μέθοδο αυτή άλλωστε εξαλείφονται σημαντικά προβλήματα όσον αφορά τις ενδοομιλικές συναλλαγές. Συνεπώς, με την εξομάλυνση των υφιστάμενων φορολογικών διαφορών ανάμεσα στα κράτη μέλη ενθαρρύνονται παράλληλα ολοένα και περισσότερες ξένες επενδύσεις με απώτερο στόχο την τόνωση της οικονομίας τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Από την άλλη πλευρά, χαρακτηριστικό μειονέκτημα της συγκεκριμένης μεθόδου αποτελεί το γεγονός ότι ενώ προβλέπει την υιοθέτηση και παράλληλη εφαρμογή μιας κοινής διαδικασίας προσδιορισμού της φορολογητέας βάσης δεν αντιμετωπίζει καθόλου την έννοια του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι παραμένει η δυνατότητα των κρατών μελών να χρησιμοποιούν το ύψος του υφιστάμενου εθνικού φορολογικού συντελεστή ως εργαλείο προσέλκυσης επενδύσεων μειώνοντας το σε ακόμη χαμηλότερα επίπεδα.

➤ Εναρμόνιση Φορολογικών Συντελεστών Φορολόγησης Εταιρειών (Corporate Tax Rates Harmonization)

Η εναρμόνιση των συντελεστών φορολόγησης των επιχειρήσεων, η οποία, μολονότι είναι δύσκολο να επιτευχθεί ολοκληρωτικά, βαίνει στην κατεύθυνση της διαχρονικής μείωσης του ύψους των συντελεστών. Η μείωση αυτή ακολουθείται κυρίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο και συνέβαλε σε σημαντικό βαθμό, στην εξουδετέρωση των στρεβλώσεων που συνδέονται με την αθέμιτη προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων.

➤ Διεθνής Φόρος

Η καθιέρωση ενός «διεθνούς φόρου για τις επιχειρήσεις» είναι μια λύση η οποία θα συνδύαζε τους ανωτέρω δύο άξονες, χωρίς όμως να θίγει την αυτοτέλεια των φορολογικών συστημάτων των επιμέρους κρατών. Η υποχρεωτική υιοθέτηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την πραγματοποίηση αυτού του βήματος, για την ενιαία και ομοιόμορφη λογιστική απεικόνιση των επιχειρηματικών συναλλαγών και δραστηριοτήτων για το σύνολο των κρατών μελών. Ο φόρος θα εισπράττεται σε κεντρικό επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και μέσω της δημιουργίας ενός κατάλληλου μηχανισμού θα πραγματοποιείται ο επιμερισμός του των συνολικών φορολογικών εσόδων μεταξύ των κρατών μελών βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που θα θεσπιστούν.

Σε ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2015) επισημαίνεται ότι αν και έχει συντελεσθεί ικανοποιητική πρόοδος στους μεσοπρόθεσμους στόχους που είχαν τεθεί εντούτοις αναγνωρίζεται ότι βρισκόμαστε μακράν της υλοποίησης του μακροπρόθεσμου στόχου περί Ενιαίας Ευρωπαϊκής Βάσης και περαιτέρω εναρμόνισης της φορολογίας επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ουσιαστικά, ενώ θεωρητικά έχει γίνει αποδεκτή από την πλειοψηφία των κρατών-μελών, με εξαίρεση κυρίως το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο, η ουσία της μακροπρόθεσμης στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην άμεση φορολογία για την περαιτέρω εναρμόνιση και συντονισμό των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών εντούτοις σε πρακτικό επίπεδο η πολιτική διαδικασία είναι βραδεία..

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περίπτωση της Ιρλανδίας που παρόλο τις πιέσεις που δέχεται για αύξηση του συντελεστή της δεν προχωρά σε μια τέτοια κίνηση ως ένα μέτρο τόνωσης της εγχώριας οικονομίας της, διατηρώντας ένα φορολογικό πλεονέκτημα μη συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην αντιμετώπιση του αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού. Επίσης, είναι γνωστή η πρακτική ορισμένων κρατών μελών, όπως το Λουξεμβούργο, το οποίο αποτελεί οιονεί φορολογικό παράδεισο για τα εισοδήματα από προϊόντα αποταμίευσης, που αποκτώνται από κατοίκους των άλλων κρατών μελών, υπό την έννοια ότι φορολογούν ελάχιστα τα εισοδήματα αυτά είτε τα απαλλάσσουν τελείως από τη φορολογία εισοδήματος. Συνεπώς, τα κράτη αυτά, που αποτελούν πόλο έλξης των αλλοδαπών κεφαλαίων, δεν είναι πρόθυμα να καταργήσουν τα εν λόγω φορολογικά κίνητρα χάριν μιας φορολογικής εναρμόνισης σε κοινοτικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 Ιστορική αναδρομή στη φορολόγηση των εισοδημάτων

Με το ψήφισμα της 4^{ης} Φεβρουαρίου του 1830 επιβάλλεται για πρώτη φορά φόρος στην Ελλάδα ως φόρος επιτηδεύματος.

Το έτος 1877 με το νόμο ΧΚ' 620 επιβλήθηκε φόρος εισοδήματος στο μέρος που διένειμαν στους μετόχους τους οι ανώνυμες εταιρείες στους μετόχους.

Το έτος 1909 καθιερώθηκε γενικός φόρος επί του πραγματικού καθαρού εισοδήματος των φυσικών προσώπων και των ανώνυμων εταιρειών, η εφαρμογή του οποίου αρχικά είχε ανασταλεί. Το 1911 καταργήθηκε με το νόμο Ν. ΓΩΛ' 3830 ο οποίος εισήγαγε στη φορολογική νομοθεσία τις ενδείξεις για το προσδιορισμό του εισοδήματος που φορολογείται.

Το έτος 1917 ψηφίστηκε ο νόμος Ν.1043 με τον οποίο επιβαλλόταν φόρος στα έκτακτα κέρδη που είχαν προκύψει κατά τη περίοδο των πολέμων.

Το έτος 1919 επί κυβερνήσεως Ελευθερίου Βενιζέλου ψηφίστηκε ο νόμος Ν.1640 *"Περί πλάγιας φορολογίας καθαρών προσόδων"*.

Ο νόμος Ν.1640/1919 ίσχυσε επί 35 χρόνια οπότε και καταργήθηκε δίνοντας τη θέση του σε δύο νομοθετικά διατάγματα τα οποία αποτέλεσαν τη βάση της φορολογίας εισοδήματος και αφορούσαν στη φορολογία των φυσικών (Ν.Δ. 3323/1955) και των νομικών προσώπων (Ν.Δ. 3843/1958).

Με το Ν.Δ. 3843/1958 οι ημεδαπές ανώνυμες εταιρείες φορολογούνταν στο όνομα τους για τα μη διανεμόμενα κέρδη ενώ τα κέρδη που διανέμονταν ως μερίσματα στους μετόχους φορολογούνταν στο όνομα των δικαιούχων.

Ριζική ανατροπή στη φορολογία των εταιρειών επέφεραν οι διατάξεις του Ν. 2065/1992, οι οποίες καθιέρωσαν τη φορολογία του συνόλου των φορολογητέων κερδών.

Το 1994 όλα τα παραπάνω νομοθετήματα κωδικοποιήθηκαν στο Ν. 2238/1994, ο οποίος πλέον ενσωματώνει όλες τις διατάξεις για τη φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων (άρθρα 1-85) και των νομικών προσώπων (άρθρα 98-118). Ο νόμος αυτός, από το 1994 και μετά, τροποποιείται και συμπληρώνεται με τις συνεχόμενες και συχνότερες αλλαγές που επέρχονται με τους νέους φορολογικούς νόμους αποτελώντας τον κώδικα φορολογίας εισοδήματος Ν.2238/1994.

Σήμερα, με το νέο Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος του νόμου Ν.4172/2013(Φ.Ε.Κ. 167/Α'23.07.2013), που τέθηκε σε ισχύ από 1 Ιανουαρίου του 2014, επήλθαν σημαντικές αλλαγές. Ορίζεται σαφώς πλέον η φορολογική κατοικία, εισάγεται η έννοια του φορολογικού έτους κατά τα διεθνή πρότυπα και ξεκαθαρίζεται το τοπίο σε ότι αφορά το συμψηφισμό φόρων που έχουν καταβληθεί στο εξωτερικό.

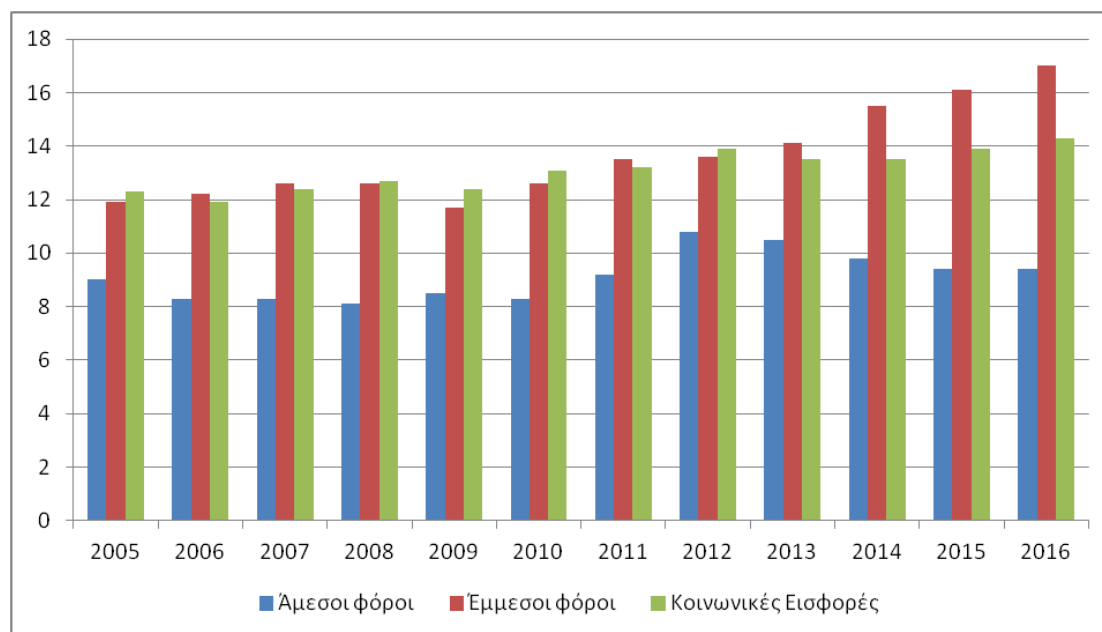
4.2 Βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού φορολογικού συστήματος

4.2.1 Σύνθεση φορολογικών εσόδων

Ένα βασικός στοιχείο του ελληνικού φορολογικού συστήματος είναι η συνολική φορολογική επιβάρυνση. Όπως είναι γνωστό, το φορολογικό βάρος ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα¹⁷ (35,84%) είναι κάτω από τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωζώνης (39,95%) αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (38,83%).

Στο Διάγραμμα 6 παρουσιάζεται επίσης και η σύνθεση των εσόδων σε άμεσους, έμμεσους φόρους και εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση, όπου παρατηρείται μια έντονη διαφοροποίηση μεταξύ αυτών. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα προέρχονται κυρίως από έμμεσους φόρους και εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση και λιγότερο από άμεσους φόρους, όπως συμβαίνει στις άλλες αναπτυγμένες χώρες. Αναλυτικότερα, οι έμμεσοι φόροι και οι εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση για τα έτη 2005-2016 αποτελούσαν το 13,6% και 13,1% του ΑΕΠ και οι άμεσοι φόροι αντίστοιχα αποτελούσαν μόλις το 9,1%. Ειδικότερα σε ότι αφορά τη σύνθεση των φορολογικών εσόδων στη χώρα μας, το 40% προέρχεται από έμμεσους φόρους το 25% από άμεσους φόρους και το 35% από εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση.

Διάγραμμα 6: Σύνθεση φορολογικών εσόδων ως (%) του ΑΕΠ στην Ελλάδα διαχρονικά (2005-2016)

Πηγή: European Commission(2016)

4.2.2 Φορολογικά έσοδα από εταιρικά κέρδη

Στο διάγραμμα 7 παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη των δημόσιων εσόδων από τη φορολογία των επιχειρήσεων.

¹⁷ Τα στοιχεία υπολογίστηκαν με βάση το μέσο όρο της φορολογικής επιβάρυνσης για τα έτη 2005-2016 από τη βάση δεδομένων της European Commission.

Διάγραμμα 7: Διαχρονική εξέλιξη φορολογικών εσόδων από εταιρικούς φόρους ως (%) του ΑΕΠ στην Ελλάδα

Πηγή: Eurostat(2016)

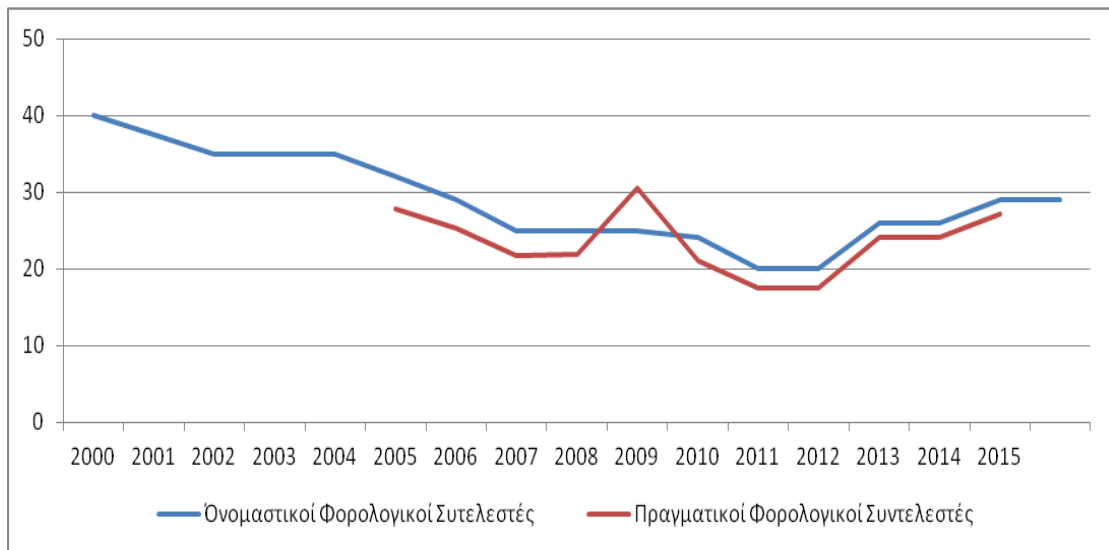
Παρατηρείται ότι τα φορολογικά έσοδα κατά τη τελευταία δεκαετία 2000-2015 ακολουθούν μια πτωτική πορεία με μικρές διακυμάνσεις. Ο μέσος όρος των φορολογικών εσόδων από εταιρικούς φόρους ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα είναι χαμηλότερα (2,47% ΑΕΠ) σε σχέση με τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης(2,81% ΑΕΠ). Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι τα φορολογικά έσοδα από εταιρικούς φόρους ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι χαμηλότερα κατά μια μονάδα σε σχέση με την προ κρίσης εποχή(μέσος όρος 2000-2009, 2.86% ΑΕΠ, μέσος όρος 2010-2015, 1.82% ΑΕΠ).

4.3 Διαχρονική εξέλιξη των φορολογικών συντελεστών

Ο εταιρικός φορολογικός συντελεστής στην Ελλάδα παρέμεινε σε πολύ υψηλά επίπεδα(45% ή και περισσότερο) όλη τη δεκαετία του 1980, ενώ η πρώτη σημαντική μείωση του έγινε το 1993(35%) και διήρκεσε έως το 1997. Η πτώση αυτή των φορολογικών συντελεστών μεταβάλλει τις συνθήκες του επιχειρείν, με αντίκτυπο που διαρκεί αρκετά χρόνια. Η αισθητή αυτή μείωση των συντελεστών φορολογίας οφείλεται στην εμφάνιση του φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των χωρών με σκοπό την προσέλκυση εισροών κεφαλαίου.

Το διάγραμμα που ακολουθεί περιλαμβάνει τους επίσημους ονομαστικούς φορολογικούς συντελεστές που προβλέπονται από τη νομοθεσία για τα έτη από 2000 έως 2016 και τους πραγματικούς φορολογικούς συντελεστές για τα έτη από 2005 έως 2015.

Διάγραμμα 8: Διαχρονική εξέλιξη εταιρικών φορολογικών συντελεστών στην Ελλάδα σε ποσοστό (%)

Πηγές: ΟΟΣΑ(2016), Eurostat(2016)

Ονομαστικοί φορολογικοί συντελεστές

Από το 2000 έως το 2004 διαφαίνεται μια μείωση των ονομαστικών φορολογικών συντελεστών από το 40% στο 35% και η πτώση αυτή συνεχίζεται με πιο έντονο ρυθμό κατά τη περίοδο 2004-2012 από 32% στο 20%. Η πτωτική αυτή τάση πιθανόν να οφείλεται στη στρατηγική του κράτους για επιτάχυνση του ρυθμού της οικονομικής ανάπτυξης, τόνωση των επενδύσεων, ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, 2012-2016, σε μια προσπάθεια αύξησης των εταιρικών κερδών παρατηρείται ανοδική πορεία των φορολογικών συντελεστών από 20% στο 29%. Μόλις σε μια τριετία σημειώνεται αύξηση 9 ποσοστιαίων μονάδων.

Αξίζει να επισημανθεί ότι από το 2005 ο εταιρικός φορολογικός συντελεστής έχει αλλάξει 7 φορές. Οι συχνές αυτές μεταβολές στους συντελεστές φορολογίας καταδεικνύουν τα σημαντικά προβλήματα και τις αδυναμίες του φορολογικού συστήματος να ακολουθήσει σταθεροποιητική αλλά και κυρίως αναπτυξιακή δημοσιονομική πολιτική και να τονώσει το αίσθημα εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων προς το κράτος. Σύμφωνα με μεγάλη έρευνα για τη φορολογία παγκοσμίως που παρουσίασε η PwC (PriceWaterhouse Coopers, 2016) “ World Tax Summaries”, αναφορικά με την περίπτωση της Ελλάδας, δεδομένου ότι τα συνολικά ετήσια έσοδα είναι σταθερά χωρίς ιδιαίτερες διακυμάνσεις, διαφαίνεται ότι η υψηλή μεταβλητότητα των φορολογικών παραμέτρων δε μοιάζει να έχει κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα, όσον αφορά την είσπραξη των φόρων.

Επίσης, λόγω της χρηματοοικονομικής κρίσης, από το 2011 παρατηρείται μια ποσοστιαία αύξηση 45% του συντελεστή φορολογίας εισοδήματος. Τα ερωτήματα και οι προβληματισμοί που τίθενται είναι κατά πόσο θα μπορούσε η φορολογική πολιτική να συμβάλει στην ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας και κατά πόσο οι ελληνικές επιχειρήσεις είναι ικανές να επωμιστούν το επιπλέον φορολογικό βάρος.

Πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές

Οι οικονομολόγοι όμως θεωρούν ότι ο καλύτερος δείκτης φορολογικής επιβάρυνσης είναι αυτός που αποκαλούν πραγματικό φορολογικό συντελεστή (effective tax rate). Ο δείκτης αυτός, εκτός από τον ονομαστικό φορολογικό συντελεστή λαμβάνει υπόψη του και άλλα στοιχεία της φορολογικής νομοθεσίας, όπως εκπτώσεις και απαλλαγές, μέθοδος αποτίμησης αποθεμάτων, σύστημα αποσβέσεων κ.α., και τα οποία επηρεάζουν την πραγματική φορολογική επιβάρυνση μιας επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, οι οικονομολόγοι χρησιμοποιούν δύο δείκτες πραγματικής φορολογικής επιβάρυνσης, τον πραγματικό μέσο φορολογικό συντελεστή (ΠΜΦΣ)¹⁸ και τον πραγματικό οριακό φορολογικό συντελεστή (ΠΟΦΣ)¹⁹.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Διαγράμματος 8, λόγω των διάφορων εκπτώσεων ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής είναι μικρότερος από τον ονομαστικό φορολογικό συντελεστή, με εξαίρεση το έτος 2009. Στην Ελλάδα η πραγματική μέση φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων είναι από τις χαμηλότερες στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 21 κρατών-μελών και η πραγματική οριακή φορολογική επιβάρυνση, που έχει ιδιαίτερη σημασία για νέες επενδύσεις, είναι ακόμη πιο μικρή (Ράπανος & Καπλάνογλου, 2014).

Μπορούμε να πούμε πως παρά την αύξηση των ονομαστικών φορολογικών συντελεστών, πράγμα που αυξάνει τον πραγματικό μέσο και οριακό φορολογικό συντελεστή, το ύψος τη φορολογικής επιβάρυνσης στη χώρα μας δε φαίνεται να αποτελεί ισχυρό ανασχετικό παράγοντα της οικονομικής δραστηριότητας (Ράπανος & Καπλάνογλου, 2014).

4.4 Η φορολογία των διανεμόμενων κερδών

4.4.1 Η σημασία των διανεμόμενων κερδών

Ερευνώντας το σχεδιασμό και την εκτέλεση επενδυτικών σχεδίων από τη πλευρά των επενδυτών γίνεται κατανοητό ότι βασικό κίνητρο για την λήψη του επενδυτικού και επιχειρηματικού ρίσκου είναι η μελλοντική επίτευξη στόχων. Το κέρδος αυτό παίρνει χαρακτήρα αποζημίωσης για τους επενδυτές τόσο για το γεγονός ότι διαθέτουν πόρους για την εκτέλεση του εν λόγω σχεδίου αλλά και ως ανταμοιβή για το ρίσκο το οποίο ανέλαβαν από τη στιγμή που ποτέ μια επενδυτική δραστηριότητα δεν εγγυάται με απόλυτη σιγουριά την επίτευξη του κέρδους. Βασικός τρόπος λήψης της αποζημίωσης αυτής είναι τα διανεμόμενα από την επιχειρηματική μονάδα μερίσματα και δευτερευόντως μέσω άλλων παροχών όπως για παράδειγμα μπόνους ή επιπλέον αμοιβές.

Επομένως, η εξέλιξη της επενδυτικής δραστηριότητας επηρεάζεται και από τη μερισματική πολιτική που ακολουθείται αλλά κυρίως και από το μέγεθος της οποιαδήποτε φορολογικής επιβάρυνσης που επιβάλλεται στα διανεμόμενα κέρδη. Για το λόγο αυτό, στα πλαίσια της προσπάθειας τόνωσης της επιχειρηματικής και

¹⁸ Ο ΠΜΦΣ ορίζεται ως ο λόγος της παρούσας αξίας των φόρων προς την παρούσα αξία των κερδών μιας επένδυσης χωρίς τους φόρους.

¹⁹ Ο ΠΟΦΣ ορίζεται ως η μεταβολή στο κόστους του κεφαλαίου που προκύπτει από την εισαγωγή του φόρου και εκφράζεται ως ποσοστό του κόστους του κεφαλαίου χωρίς τον φόρο. Ο δεύτερος δείκτης θεωρείται και ως ο πιο σημαντικός στην περίπτωση που θέλουμε να δούμε ποιο είναι το πραγματικό φορολογικό βάρος σε μια νέα επένδυση.

επενδυτικής δραστηριότητας δεν θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο μελέτης μόνο η άμεση φορολογία των εταιρικών κερδών της επιχειρηματικής μονάδας αλλά και ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται φορολογικά η αντίστοιχη μερισματική πολιτική που ακολουθείται. Εξίσου σημαντικοί και καθοριστικοί είναι και οι δύο προηγούμενοι τομείς για την πορεία και εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα.

Η φορολογική και η οικονομική γενικότερα ηγεσία της Ελλάδας δεν θα πρέπει να αγνοεί την πιθανότητα τυχόν πλεονεκτημάτων και κίνητρα που παρέχονται μέσω μιας ευνοϊκής και ελκυστικής φορολογίας των επιχειρηματικών κερδών, να αντισταθμίζονται από μια όχι τόσο φιλική και ελκυστική φορολόγηση των μερισμάτων και λοιπών διανεμόμενων κερδών. Εξάλλου δεν θα πρέπει να αγνοείται ότι η φορολογία των μερισμάτων αποτελεί βασικό εργαλείο άσκησης του φορολογικού ανταγωνισμού που έχει αναπτυχθεί ανάμεσα στις διάφορες οικονομίες. Μια ελκυστική και ανταγωνιστική φορολογική πολιτική όσον αφορά τα διανεμόμενα κέρδη μπορεί να λειτουργήσει ως βασικό εργαλείο προσέλκυσης επενδύσεων και τόνωσης της οικονομικής δραστηριότητας σε συνδυασμό πάντα με τα λοιπά φορολογικά και μη κίνητρα που παρέχονται.

4.4.2 Η διαχρονική εξέλιξη της φορολόγησης των διανεμόμενων κερδών στην Ελλάδα

Όσον αφορά τη φορολόγηση των διανεμόμενων κερδών στην Ελλάδα, μπορεί κανείς να διακρίνει τρεις χρονικές περιόδους.

Μέχρι και την ψήφιση του Ν.2065/1992 οι ανώνυμες εταιρείες στην Ελλάδα φορολογούνταν μόνο τα αδιανεμήτα κέρδη των εταιρειών. Τα διανεμόμενα, με οποιαδήποτε μορφή, κέρδη φορολογούνταν στο όνομα των δικαιούχων μετόχων βάσει των ισχυόντων κάθε φορά γενικών διατάξεων. Η εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου στηρίζονταν στη πλήρη διάκριση και διαχωρισμό των εμπλεκόμενων πλευρών. Επιχειρηματική μονάδα και δικαιούχος μέτοχος αποτελούσαν, για το φορολογικό νομοθέτη, δύο εντελώς διαφορετικές φορολογικές οντότητες.

Με τη ψήφιση των διατάξεων του Ν.2065/1992 άλλαξε ριζικά ο τρόπος φορολόγησης. Τα διανεμόμενα κέρδη πλέον δεν φορολογούνταν σε επίπεδο δικαιούχου μετόχου αλλά στο όνομα της επιχειρηματικής μονάδας που πραγματοποιούσε τη διανομή μαζί με το υπόλοιπο μέρος των κερδών που παρέμεναν στην επιχείρηση. Με τη μέθοδο αυτή τα εισπραχθέντα, από τους δικαιούχους μερίσματα απαλλάσσονταν του φόρου.

Η δεύτερη μεγάλη αλλαγή στον τρόπο φορολόγησης των μερισμάτων επήλθε με την ψήφιση του Ν.3697/2008 και συγκεκριμένα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 18 του νόμου. Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές καταργήθηκε η φοροαπαλλαγή των μερισμάτων που ίσχυε με τον Ν. 2065/1992. Το σύνολο των μερισμάτων που διένεμαν οι ημεδαπές ανώνυμες εταιρείες φορολογούνταν αυτοτελώς με συντελεστή 10%. Για το σύνολο εταιρειών περιορισμένης ευθύνης και των λοιπών νομικών προσώπων με τη φορολόγηση του συνόλου των κερδών εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση του νομικού προσώπου και των δικαιούχων για τα κέρδη αυτά.

Ωστόσο είναι φανερό και θα πρέπει να σημειωθεί ότι με την υιοθέτηση της αυτοτελούς φορολόγησης των μερισμάτων παρατηρείται και μια έμμεση αύξηση του

πραγματικού συντελεστή φορολογικής επιβάρυνσης των κερδών της επιχειρηματικής μονάδας είτε προχωρούσε σε ολική ή μερική διανομή αυτών.

Έπειτα με τη ψήφιση του Ν. 3842/2010 έγινε μια προσπάθεια υιοθέτησης του συστήματος του καταλογισμού των φόρων για το σύνολο των νομικών προσώπων αυτή τη φορά, προσπάθεια η οποία εγκαταλείφθηκε γρήγορα λόγω των πολλών αντιδράσεων από τους παραγωγικούς φορείς της χώρας. Στη συνέχεια, με το Ν. 3943/2011 έχουμε την επαναφορά του συστήματος διαχωρισμού για το σύνολο των νομικών προσώπων. Βάσει των διατάξεων του άρθρου 14 του Ν.3943/2011 επανήλθε, με κάποιες διαφοροποιήσεις, το σύστημα της παρακράτησης φόρου στα διανεμόμενα, με οποιαδήποτε μορφή, κέρδη καταργώντας τη φορολόγηση αυτών σε επίπεδο νομικού προσώπου που πραγματοποιεί τη διανομή. Το σύστημα της παρακράτησης φόρου επί των διανεμόμενων μερισμάτων ίσχυε και με την εφαρμογή των αντίστοιχων διατάξεων του Ν. 3697/2008 με τη διαφορά ότι στην περίπτωση δικαιούχων φυσικών προσώπων με την παρακράτηση εξαντλούνταν και η φορολογική υποχρέωση αυτών ενώ με το Ν. 3943/2011 φορολογούνται βάσει κλίμακας με δικαίωμα συμψηφισμού του φόρου εφ' όσον τα εισοδήματα αυτά συναθροισμένα με τα λοιπά εισοδήματα του δικαιούχου αναλογούν σε συντελεστή της κλίμακας μικρότερο από το συντελεστή παρακράτησης του φόρου.

Η διαχρονική εξέλιξη του φορολογικού συντελεστή των διανεμόμενων μερισμάτων κατά τη περίοδο 2008-2016 αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 9. Γενικότερα, ο συντελεστής φορολογίας κυμαινόταν στο 10%, με μια αύξηση την περίοδο 2010-2012 στο 21% με 25%. Επίσης, για το έτος 2016 σημειώνεται αύξηση του φορολογικού συντελεστή από 10% στο 15%.

Διάγραμμα 9: Διαχρονική εξέλιξη φορολογικών συντελεστών επί των διανεμόμενων μερισμάτων σε (%)

Πηγές: Taxheaven(2016)

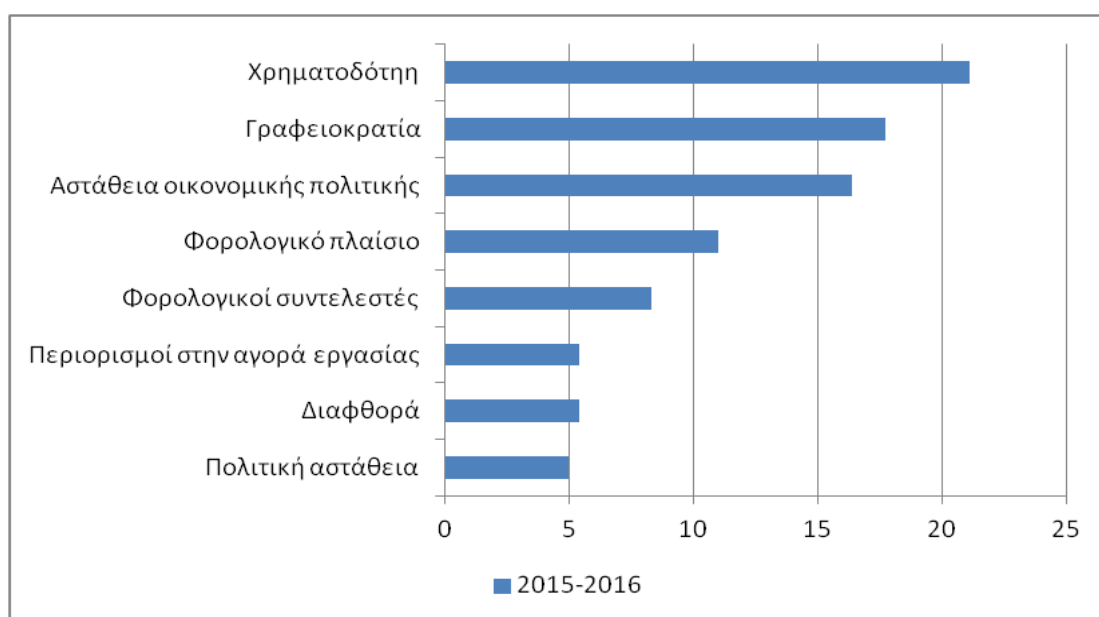
4.5 Βασικές αδυναμίες του φορολογικού συστήματος

Αρκετοί οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι η φορολόγηση των επιχειρήσεων στην Ελλάδα δεν είναι ιδιαίτερα υψηλή, ωστόσο η φορολογία των παρακρατούμενων κερδών ίσως πρέπει να αναστραφεί για να τονωθούν τα κίνητρα για επενδύσεις. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να ληφθεί ότι η επίδραση του φορολογικού συστήματος στην

οικονομία δεν εξαρτάται μόνο από τους φορολογικούς συντελεστές, αλλά και από το όλο πλέγμα διατάξεων και διαδικασιών που συνεπάγεται η φορολογική νομοθεσία, από τη λειτουργία της φορολογικής διοίκησης, το σύστημα επίλυσης διαφορών και πολλά άλλα.

Μια πρώτη εικόνα για τα θέματα που επηρεάζουν αρνητικά την οικονομική δραστηριότητα στη χώρα μας δίνουν τα ευρήματα των εκθέσεων για την ανταγωνιστικότητα του World Economic Forum (2015). Από το Διάγραμμα 10 είναι φανερό ότι τα κυριότερα προβλήματα είναι η δυσκολία χρηματοδότησης, η γραφειοκρατία και η αστάθεια της οικονομικής πολιτικής. Είναι επίσης ενδιαφέρον ότι το φορολογικό πλαίσιο είναι το τέταρτο σημαντικότερο εμπόδιο και αυξήθηκε στη περίοδο της κρίσης. Το ύψος των φορολογικών συντελεστών είναι πέμπτο εμπόδιο στη σειρά.

Διάγραμμα 10: Κυριότερα εμπόδια στην επιχειρηματικότητα

Πηγή: World Economic Forum (2015)

4.5.1 Πολυπλοκότητα της νομοθεσίας

Το πρόβλημα της πολυπλοκότητας της φορολογικής νομοθεσίας είναι γνωστό και η ανάγκη για την απλοποίηση του έχει επισημανθεί από διεθνούς οργανισμούς και επενδυτές. Για να κατανοήσει κανείς την πολυνομία, την πολυπλοκότητα και την έλλειψη συνοχής όλων αυτών που συνθέτουν σήμερα το ελληνικό φορολογικό σύστημα, αρκεί η παράθεση των νόμων που τίθενται σε εφαρμογή κάθε χρόνο, των ειδικών ρυθμίσεων, των υπουργικών αποφάσεων, των εγκυκλίων και των λοιπών νομοθετημάτων που περιλαμβάνουν φορολογικές ρυθμίσεις (Τάτσος, 2001).

Το ελληνικό φορολογικό σύστημα χαρακτηρίζεται από πλήθος φορολογικών νομοθετημάτων, τα οποία απαρτίζονται από πολυάριθμες διατάξεις. Εξάλλου σε αρκετές περιπτώσεις οι διατάξεις των φορολογικών νομοθετημάτων ενσωματώνονται σε νομοθετήματα που δεν αφορούν φορολογικά θέματα, με αποτέλεσμα να καθίστανται ιδιαίτερα δύσκολη η κωδικοποίηση των φορολογικών νόμων ως ενιαίων λειτουργικών συνόλων. Δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο της έκδοσης από την φορολογική διοίκηση αποφάσεων και εγκυκλίων που αφορούν ένα συγκεκριμένο

φορολογικό αντικείμενο, το περιεχόμενο των οποίων δεν συνάδει με αντίστοιχες που αφορούν άλλο φορολογικό αντικείμενο με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ενιαία αντιμετώπιση σε συγκεκριμένα φορολογικά ζητήματα. Συχνά επίσης παρατηρείται η έκδοση ερμηνευτικών εγκυκλίων, οι οποίες αν και πραγματεύονται την ανάλυση και την ερμηνεία φορολογικών νομοθετημάτων, παρόλα αυτά επιφέρουν επιπρόσθετη σύγχυση με αποτέλεσμα την εκ νέου έκδοση ερμηνευτικών εγκυκλίων που αναλύουν τις ήδη υπάρχουσες. Επιπροσθέτως στην σωρεία των νόμων και αποφάσεων της φορολογικής διοίκησης προστίθενται και οι αποφάσεις των φορολογικών δικαστηρίων, οι οποίες περικλείονται στην ευρύτερη έννοια της φορολογικής νομολογίας. Οι αποφάσεις αυτές οι οποίες εκδίδονται από το Συμβούλιο της Επικρατείας, τον Άρειο Πάγο, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (γνωμοδοτήσεις), και τα Διοικητικά Πρωτοδικεία, όπως είναι αναμενόμενο με βάση τα ανωτέρω αναφερόμενα, είναι εξίσου πολυάριθμες δεδομένου ότι έχουν ως σημείο αναφοράς την ήδη πολυδαίδαλη νομοθεσία (Λάζος, 2012).

Βέβαια αν και σύνθητες είναι το φαινόμενο διαχρονικά των εξαγγελιών περί σταθερού φορολογικού περιβάλλοντος με τις όποιες προεκτάσεις έχει αυτό στην επιχειρηματικότητα, και την ψήφιση ενός ενιαίου κωδικοποιημένου φορολογικού νομοθετήματος το οποίο θα εμπεριέχει το σύνολο των διάσπαρτων διατάξεων που συναντώνται σε μη συναφή νομοθετήματα, ωστόσο ελάχιστα από όλα αυτά έχουν πραγματοποιηθεί.

Αποτέλεσμα της πολύπλοκης νομοθεσίας είναι το κόστος συμμόρφωσης των επιχειρήσεων αλλά και το διοικητικό κόστος της φορολογίας να είναι ιδιαίτερα υψηλό. Η πολυπλοκότητα φαίνεται να έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια της κρίσης. Η αυξανόμενη έκδοση εγκυκλίων κάνει το φορολογικό σύστημα πολύπλοκο και αδιαφανές, ώστε τόσο ο κόστος διαχείρισης του όσο και το κόστος συμμόρφωσης των επιχειρήσεων να αυξάνει αλματωδώς. Τα διάφορα στατιστικά στοιχεία που προκύπτουν φαίνεται να επιβεβαιώνουν την κοινή αίσθηση που επικρατεί, ότι η αδιαφάνεια του φορολογικού συστήματος αυξάνεται και οι δυνατότητες φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής δε μειώνονται. Με δεδομένη την πολυνομία, τη πολυπλοκότητα και την αδιαφάνεια είναι φυσικό να ανακύπτουν αμφισβητήσεις για το αποτελέσματα των φορολογικών ελέγχων.

4.5.2 Αναποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης

Ανέκαθεν η αχίλλειος πτέρνα του ελληνικού φορολογικού συστήματος ήταν το διοικητικό του μέρος. Ιδιαίτερα στα χρόνια της κρίσης που διανύει η χώρα μας, το θέμα της φορολογικής διοίκησης απασχολεί όλο και πιο έντονα την κυβέρνηση και τους διεθνείς οργανισμούς με βασική τους προτεραιότητα την αναμόρφωση της φορολογικής διοίκησης. Βέβαια, αρκετά έχουν γίνει, όπως η δραστική μείωση του αριθμού των εφοριών, η σύσταση Ανεξάρτητης Γενικής Γραμματείας Εσόδων, κ.α., που αποβλέπουν στον εξορθολογισμό της λειτουργίας και την αύξηση της απόδοσης της φορολογικής διοίκησης.

Οι αδυναμίες σχετικά με την αναποτελεσματικότητα του φοροελεγκτικού μηχανισμού είναι οι κάτωθι:

Υψηλό διαχειριστικό κόστος

Το κόστος βεβαίωσης και είσπραξης των φορολογικών εσόδων ως ποσοστό των εσόδων είναι πολύ υψηλότερο στην Ελλάδα από ότι σε άλλες χώρες. Το κόστος αυτό

περιλαμβάνει κάθε δαπάνη που απαιτείται από την πλευρά της διοίκησης για την είσπραξη φορολογικών εσόδων (Τάτσος, 2001).

Υψηλό κόστος συμμόρφωσης

Σε υψηλά επίπεδα παραμένει και το κόστος συμμόρφωσης. Όταν η φορολογική νομοθεσία των επιχειρήσεων είναι πολύπλοκη και δυσνόητη, η συμμόρφωση με τη φορολογική νομοθεσία απαιτεί χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες, όταν το θεσμικό πλαίσιο αφήνει περιθώρια αμφισβητήσεων και παρερμηνειών και όταν λόγω των παραπάνω οι εταιρείες αναγκάζονται να καταφεύγουν στη βοήθεια ή μεσολάβηση τρίτων ακόμη και για απλές διαδικασίες τότε είναι φυσικό κόστος συμμόρφωσης να αυξάνεται (Τάτσος, 2001).

Εκτεταμένη Διαφθορά

Είναι προφανές ότι ενώ πολλές ενέργειες που αποβλέπουν στην αποφυγή της φορολογίας είναι αυθύπαρκτες κάποιες άλλες προϋποθέτουν τη συνεργασία ή την ανοχή του διοικητικού μηχανισμού. Εξάλλου, η σχέση μεταξύ φοροδιαφυγής και διαφθοράς έχει αποδειχθεί και εμπειρικά. Ο εικονικός ή πλημμελής φορολογικός έλεγχος, η μη αντικειμενική υποθέσεων για έλεγχο έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό τη μείωση των εσόδων.

Εξαιτίας του μεγάλου ενδιαφέροντος που παρουσιάζει ο βαθμός αποτελεσματικότητας της φορολογικής διοίκησης, ο ΟΟΣΑ και άλλοι διεθνείς οργανισμοί τα τελευταία χρόνια έχουν καταρτίσει δείκτες που μετρούν την απόδοση της. Δυστυχώς, για πολλά θέματα που αφορούν την αποδοτικότητα της ελληνικής φορολογικής διοίκησης, οι πίνακες που δημοσιεύουν οι διεθνείς οργανισμοί δεν έχουν στοιχεία για την Ελλάδα και γι αυτό δεν μπορούμε να κάνουμε εύκολα συγκρίσεις με άλλες χώρες. Παρόλα αυτά υπάρχουν κάποιες εκτιμήσεις για την αποδοτικότητα της ελληνικής φορολογικής διοίκησης που επιβεβαιώνουν ότι η Ελλάδα υστερεί ακόμη και έναντι πρώην κομμουνιστικών χωρών, όπως η Ρουμανία, Ουγγαρία και Λετονία (Ράπανος & Καπλάνογλου, 2014).

4.5.3 Εκτεταμένη φοροδιαφυγή

Το μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα φαίνεται να είναι από τα υψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αν και οι μετρήσεις είναι αρκετά δύσκολες και γι αυτό ίσως και πολύ λίγες. Η φοροδιαφυγή πέρα από την απώλεια εσόδων που συνεπάγεται για το Δημόσιο, προκαλεί και σοβαρές στρεβλώσεις στην κατανομή των πόρων και την οικονομική δραστηριότητα, αφού ευνοεί τις επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν σε σχέση με εκείνες που είναι συνεπείς, δημιουργώντας συγκριτικά μειονεκτήματα στις δεύτερες.

Η δομή του φορολογικού συστήματος και το ύψος των φορολογικών βαρών, ο τρόπος οργάνωσης των φορολογικών υπηρεσιών και η άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών, είναι βασικοί παράγοντες που ωθούν τις επιχειρήσεις στη φοροδιαφυγή.

Η συρρίκνωση των φορολογικών εσόδων εξαιτίας του φαινομένου, οδηγεί συχνά στην αύξηση των φορολογικών συντελεστών προκειμένου να συλλεχτεί ένα συγκεκριμένο μέγεθος δημόσιων εσόδων, με αποτέλεσμα οι φορείς της οικονομικής πολιτικής να εμπλέκονται σε ένα «φαύλο κύκλο» φοροδιαφυγής-αύξησης του φορολογικού βάρους. Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, που επιβάλλονται από το

φορολογικό σύστημα, δημιουργούν αναποτελεσματική κατανομή των εισοδημάτων, άνισες οικονομικές ευκαιρίες και στρέφουν τις επιχειρήσεις στη φοροδιαφυγή. Δεν είναι λίγες οι επιχειρήσεις, ιδιαίτερα οι επιχειρήσεις μικρού μεγέθους για τις οποίες η φοροδιαφυγή αποτελεί έναν τρόπο για την επιβίωση τους. Στην κατεύθυνση αυτή οδηγεί και η γενικότερη αναποτελεσματικότητα του φορολογικού μας συστήματος και το υψηλό επίπεδο διαφθοράς που εντοπίζεται στους ελεγκτικούς μηχανισμούς.

Γενικότερα, στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα εμφανής η έλλειψη φορολογικής συνείδησης. Αυτό οφείλεται στην έλλειψη εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων προς τις αρμόδιες αρχές, καθώς η σπατάλη των δημόσιων εσόδων διαβρώνει την συνείδηση των φορολογουμένων. Οι φορείς άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής αδυνατούν να χρησιμοποιήσουν το φορολογικό σύστημα αποτελεσματικά για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας και δημιουργούν κοινωνικές ανισότητες. Παράλληλα, το χαμηλό ύψος των ποινών που επιβάλλονται σε περιπτώσεις φοροδιαφυγής σε συνδυασμό με την πραγματοποίηση ελάχιστων ελέγχων στρέφει όλο και περισσότερο τους φορολογούμενους στη φοροδιαφυγή και περιορίζει ακόμα περισσότερο τη φορολογική τους συνείδηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΣΤΙΣ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

5.1 Εισαγωγή

Τα αποτελέσματα των εμπειρικών μελετών που αναφέρονται στην επίδραση της εταιρικής φορολογίας στις άμεσες ξένες επενδύσεις με έμφαση στο περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι μεικτά. Αρχικές μελέτες, με τη χρήση συναθροιστικών δεδομένων (aggregated data),²⁰ συμπέραναν ότι η επίδραση της φορολογικής πολιτικής στην προσέλκυση επενδύσεων είναι μικρή (Agodo (1978), Avik (2001)). Στη συνέχεια, μελέτες κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 κατέληξαν σε παρόμοια αποτελέσματα, αφού δεν βρήκαν ότι υπάρχει επίδραση του φορολογικού συντελεστή της επενδύτριας χώρας (Slemrod, 1990). Πιο πρόσφατα, αρκετές, όμως, μελέτες, υποστηρίζουν ότι η επίδραση του φορολογικού συντελεστή στην προσέλκυση των άμεσων ξένων επενδύσεων είναι στατιστικά σημαντική (Grubert & Mutti (2000), Altshuler & Hubbard (2003)).

Στο παρόν κεφάλαιο, γίνεται μια προσπάθεια ανίχνευσης της επίδρασης των φορολογικών συντελεστών στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων μέσω της ανάλυσης συσχετίσεων στο περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η παρούσα ανάλυση πραγματοποιήθηκε μέσω του οικονομετρικού μοντέλου EViews.

Το εξεταζόμενο δείγμα συμπεριλαμβάνει τις ακόλουθες χώρες με τις αντίστοιχες εξεταζόμενες χρονικές περιόδους: Αυστρία(1982-2015), Βέλγιο(2002-2014), Βουλγαρία(1995-2014), Κύπρος(1995-2015), Τσεχία(2000-2013), Δανία(2000-2013), Εσθονία(2000-2013), Φινλανδία(1980-2012), Γαλλία(1995-2013), Γερμανία(1980-2013), Ελλάδα (2000-2013), Ολλανδία(2000-2013), Ουγγαρία(2000-2013), Ιρλανδία(1990-2013), Ιταλία(1988-2013), Πολωνία(2000-2012), Πορτογαλία(1996-2013), Ρουμανία(1995-2015), Σλοβακία(2000-2013), Σλοβενία(2000-2011), Ισπανία(1990-2013), Σουηδία(1982-2013) και Ηνωμένο Βασίλειο(1980-2013).

5.2 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)

Τα στοιχεία που έχουν χρησιμοποιηθεί για τις άμεσες ξένες επενδύσεις αφορούν ροές από τις χώρες που πραγματοποιούν τις επενδύσεις προς τις χώρες υποδοχής, τα οποία αναλύονται κυρίως για τη χρονική περίοδο 1980-2015. Τα στοιχεία για τις ροές των άμεσων ξένων επενδύσεων είναι εκφρασμένα ως ποσοστά του ΑΕΠ και προέρχονται από την ετήσια έκδοση της στατιστικής του ΟΟΣΑ(2016).

5.3 Φορολογικός Συντελεστής

Η υπό εξέταση μεταβλητή είναι ο οριζόμενος από τη νομοθεσία φορολογικός συντελεστής. Τα στοιχεία για τον φορολογικό συντελεστή έχουν αντληθεί από τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ (OECD Data Base).

²⁰ Συναθροιστικά δεδομένα (aggregated data) περιγράφουν δεδομένα που συνδυάζονται από διάφορα μέτρα. Όταν συναθροίζεις δεδομένα, αντικαθιστάς ομάδες παρατηρήσεων με πίνακες στατιστικής που βασίζονται σε αυτές τις παρατηρήσεις.

5.4 Προσδιοριστικοί Παράγοντες των ΑΞΕ

Η ραγδαία αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων στο σύγχρονο οικονομικό σκηνικό έχει ως αποτέλεσμα το συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον, όσον αφορά στα οφέλη που οι επενδύσεις αυτές μπορούν να προσφέρουν κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες με την ταυτόχρονη εκτίναξη των ερευνητικών εργασιών αναφορικά με τους προσδιοριστικούς παράγοντες προσέλκυσης τους. Πέρα από την εξεταζόμενη μεταβλητή του φορολογικού συντελεστή παρουσιάζονται συνοπτικά οι ακόλουθοι προσδιοριστικοί παράγοντες για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.

Μέγεθος της Αγοράς (Market Size)

Στη βιβλιογραφία το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) της χώρας υποδοχής θεωρείται ότι είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας ζήτησης (Crozet, Thierry, & Mucchielli, 2004) που μπορεί να καθορίζεται από το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν και το ρυθμό αύξησης του (Overesch & Wamser, 2008).

Οι περισσότερες μελέτες θεωρούν ότι η επίδραση της μεταβλητής του μεγέθους της αγοράς στις άμεσες ξένες επενδύσεις είναι θετική και στατιστικά σημαντική (Crozet et al., 2004, (Devereux & Freeman, 1995).

Ελεύθερο εμπόριο και εν γένει άνοιγμα του εμπορίου (openness)

Η εγγύτητα και η πρόσβαση σε μια περιοχή ελεύθερου εμπορίου παίζει σημαντικό ρόλο στις άμεσες ξένες επενδύσεις. Ο βαθμός «ανοίγματος» της οικονομίας είναι δυνατόν να προσδιορίζεται μεταξύ άλλων με το λόγο του αθροίσματος των εισαγωγών και εξαγωγών προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (Devereux & Maffini, 2006). Έτσι, όσο περισσότερο συμπληρωματικές είναι οι εμπορικές σχέσεις που αναπτύσσουν οι χώρες μεταξύ τους και όσο περισσότεροι οικονομικοί σύνδεσμοι υπάρχουν ανάμεσα τους, τόσο πιο υψηλό αναμένεται ότι θα είναι το επίπεδο των άμεσων ξένων επενδύσεων που θα πραγματοποιηθεί (Egger & Pfaffermayr, 2003).

Μοναδιαίο κόστος εργασίας (Unit labor cost)

Η μεταβλητή του ανά μονάδα κόστους εργασίας (Hill & Munday, 1991) είναι ίσως η κατάλληλη μεταβλητή που μπορεί να εφαρμοστεί σε σχέση με το κόστος εργασίας. Το κόστος εργασίας δεν αποτελεί απαραίτητα τον καλύτερο δείκτη, διότι οι υψηλοί μισθοί δεν συνεπάγονται de facto υψηλό κόστος εργασίας αλλά είναι ένδειξη για υψηλή παραγωγικότητα (Buettner, 2002).

Το κόστος της εργασίας αποτελεί έναν από τους πιο πολυσυζητημένους παράγοντες που επηρεάζουν την προσέλκυση των άμεσων ξένων επενδύσεων, το οποίο μπορεί να καθοριστεί με ποικίλους τρόπους. Έτσι, σε αντίθεση με ορισμένες αναλύσεις (Riedel, 1975) που υποστηρίζουν την σημαντική επίδραση του παράγοντα της εργασίας στις άμεσες ξένες επενδύσεις, υπάρχουν και μελέτες που τονίζουν ότι το πλεονέκτημα που βασίζεται στο φθηνό κόστος της εργασίας δεν έχει σημαντική επίδραση στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων (Veugelers, 1991).

Τεχνολογία (technology)

Το επίπεδο της τεχνολογίας, καθορίζεται μεταξύ άλλων από το ύψος των δαπανών για την έρευνα και την ανάπτυξη (Lin & Yeh, 2005). Ο παράγοντας αυτός θεωρείται

από πολλές μελέτες ότι έχει σημαντική επίδραση στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων (Akinkugbe, 2003), ειδικά σε κλάδους όπου υπάρχει έντονη ανάπτυξη της έρευνας και της ανάπτυξης (R&D). Όμως, υπάρχουν και μελέτες που τονίζουν ότι η ύπαρξη της έρευνας και της ανάπτυξης ευνοεί τις εξαγωγές πιο πολύ από τη ξένη παραγωγή (Lall, 1980).

Υποδομή (infrastructure) σε φυσικό κεφάλαιο

Η επάρκεια υποδομών είναι σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας προσέλκυσης των άμεσων ξένων επενδύσεων (UNCTAD, 1998). Ο παράγοντας υποδομή, είναι δυνατόν να προσδιορίζεται και ως φυσικό κεφάλαιο, όπως για παράδειγμα είναι οι δρόμοι και τα λιμάνια. Η υποδομή είναι δυνατόν να εστιάζει στη μεταφορά, στην πληροφόρηση και στην επικοινωνία μέσω της παροχής της τεχνολογίας. Έτσι, η μεταβλητή της υποδομής μπορεί να ορίζεται από διάφορους τρόπους, όπως είναι ο αριθμός των σιδηροδρομικών γραμμών ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο (Na & Lightfoot, 2006).

Η επίδραση της μεταβλητής «υποδομές» στην προσέλκυση των άμεσων ξένων επενδύσεων είναι κυρίως θετική (Devereux & Maffini, 2006) μεταξύ άλλων γιατί συνδυάζεται με την ποιότητα ζωής και ενθαρρύνει το ανώτερο εξειδικευμένο προσωπικό να εγκατασταθεί σε μια συγκεκριμένη περιοχή.

Ποιότητα της εργασίας: Ανθρώπινο κεφάλαιο (Human capital)

Πέρα από το κόστος της εργασίας, σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων σε μια χώρα υποδοχής παίζει η ποιότητα της εργασίας (Na & Lightfoot, 2006), η οποία καθορίζεται από το επίπεδο της εκπαίδευσης και από την ποιότητα της εξειδικευμένης εργασίας.

Η συγκέντρωση ανθρώπινου κεφαλαίου (human capital agglomeration) συντελεί στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Γι' αυτό το λόγο, οι χώρες που έχουν εργατικό δυναμικό με δεξιότητες μπορεί να προσελκύσουν πιο εύκολα άμεσες ξένες επενδύσεις.

5.5 Ανάλυση συσχετίσεων

Στον παρακάτω πίνακα 3 παρουσιάζεται η συσχέτιση που έχει ο φορολογικός συντελεστής και οι άμεσες ξένες επενδύσεις μεταξύ τους στις υπό εξέταση χώρες. Με την συσχέτιση αυτή εξετάζονται αν οι δύο μεταβλητές έχουν σχέση μεταξύ τους, πόσο ισχυρή είναι η σχέση αυτή και ποια κατεύθυνση έχει.

Πίνακας 3: Ανάλυση συσχετίσεων (correlation analysis)

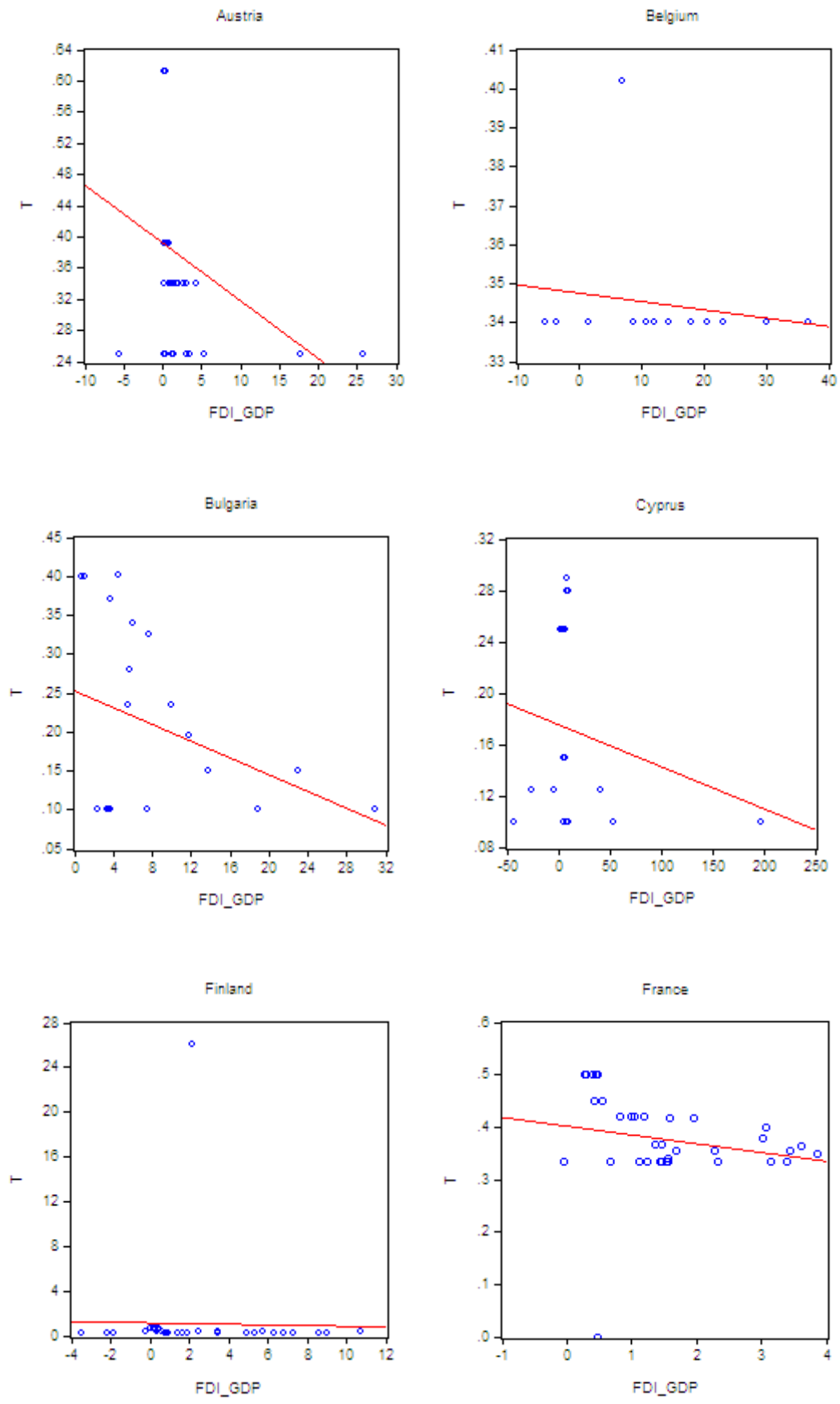
Χώρες	correlation coefficient	t-statistic	p-value
Austria	-0.298387	-1.768495	0.0865
Belgium	-0.153923	-0.516664	0.6156
Bulgaria	-0.347975	-1.617900	0.1222
Cyprus	-0.196841	-0.875131	0.3924
Czech-Republic	0.626282	3.005831	0.0094
Denmark	0.506643	2.198771	0.0452
Estonia	0.245892	0.949186	0.3586
Finland	-0.023138	-0.134954	0.8934
France	-0.205784	-1.226157	0.2286
Germany	-0.372281	-2.338869	0.0254
Greece	0.238136	1.429688	0.1619
Holland	-0.339873	-1.352182	0.1978
Hungary	0.288841	1.128859	0.2779
Ireland	-0.63918	-4.779342	0.0000
Italy	-0.405350	-2.585511	0.0142
Poland	-0.033941	-0.127068	0.9007
Portugal	-0.474471	-3.049073	0.0046
Romania	-0.205158	-0.913698	0.3723
Slovakia	0.198662	0.702180	0.4960
Slovenia	0.522068	2.120397	0.0555
Spain	-0.0700669	-0.332296	0.7428
Sweden	-0.199934	-1.189828	0.2424
UK	-0.302575	-1.851067	0.0729

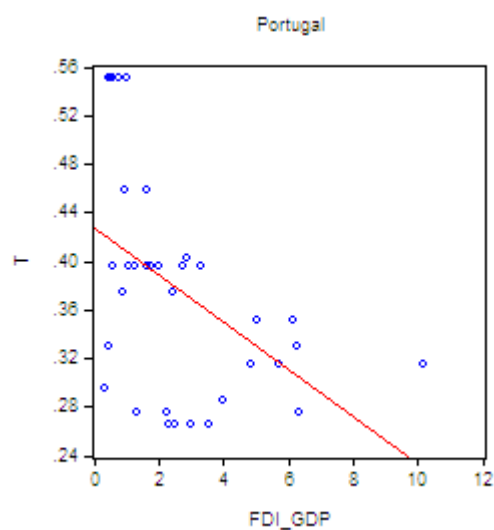
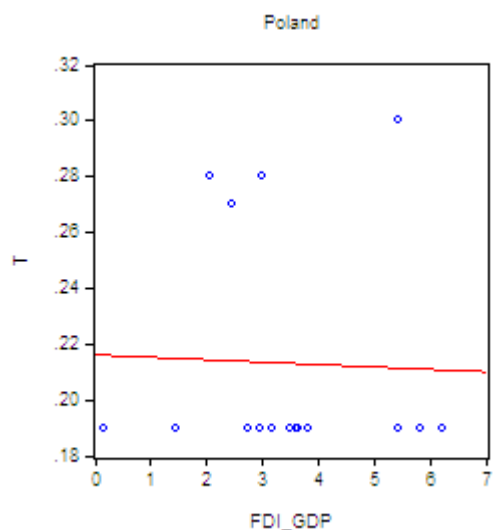
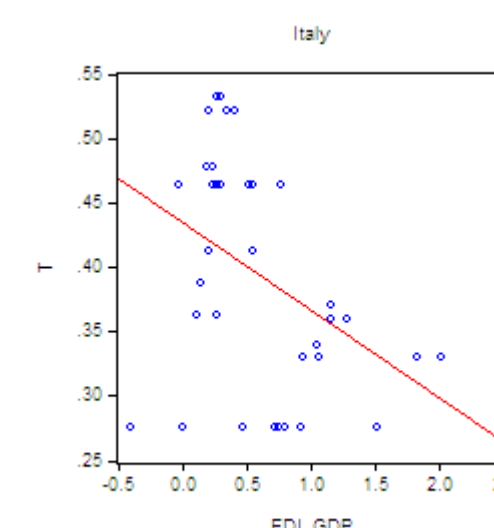
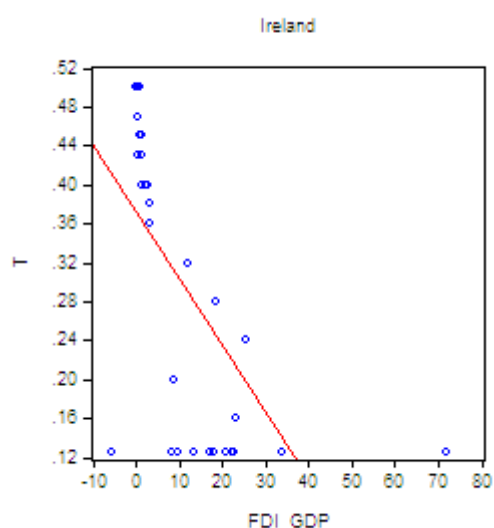
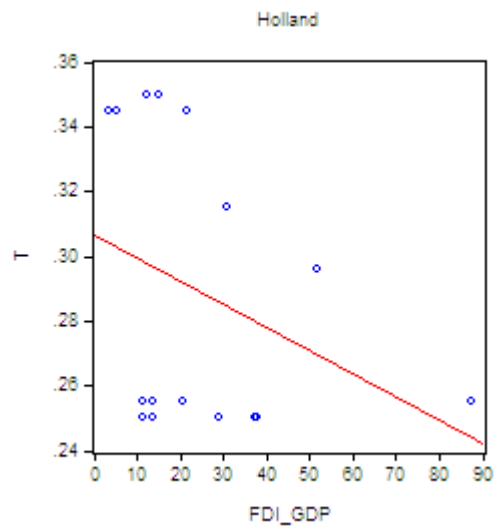
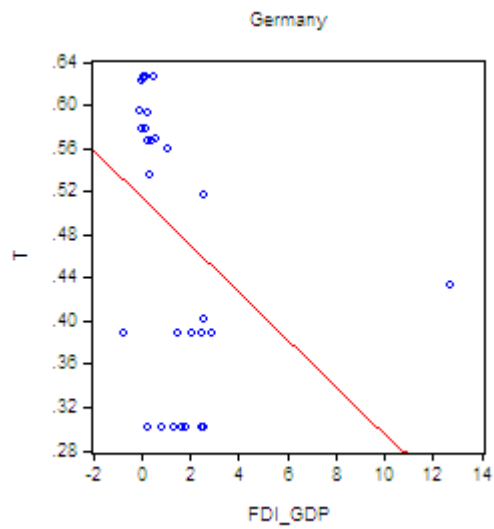
Ο συντελεστής συσχέτισης (correlation coefficient) του φορολογικού συντελεστή και των άμεσων ξένων επενδύσεων είναι αρνητικός για τις 16 από τις 23 χώρες του δείγματος μας, που σημαίνει ότι αν μειωθούν οι φορολογικοί συντελεστές διαχρονικά θα αυξηθούν οι άμεσες ξένες επενδύσεις (και το αντίστροφο) των χωρών υποδοχής, γεγονός που συνάδει με τη θεωρία του φορολογικού ανταγωνισμού. Η αρνητική γραμμική συσχέτιση των δύο εξεταζόμενων μεταβλητών παρουσιάζεται στο διάγραμμα 11, όπου σε κάθε scatter plot απεικονίζεται η αρνητική κλίση της γραμμής παλινδρόμησης σε κάθε μία από τις 16 ευρωπαϊκές χώρες.

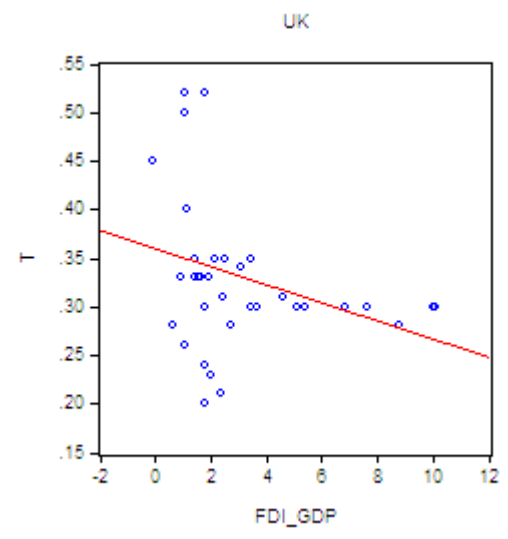
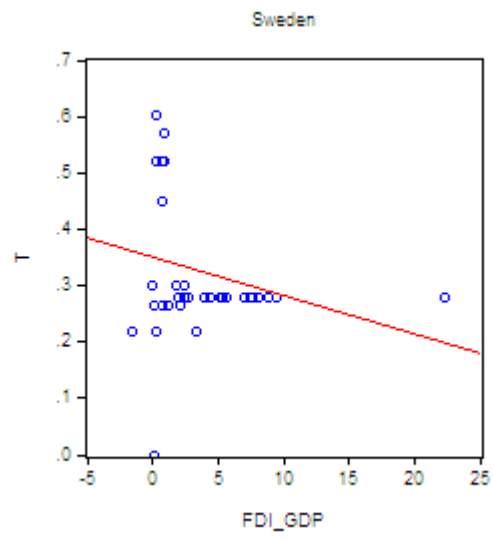
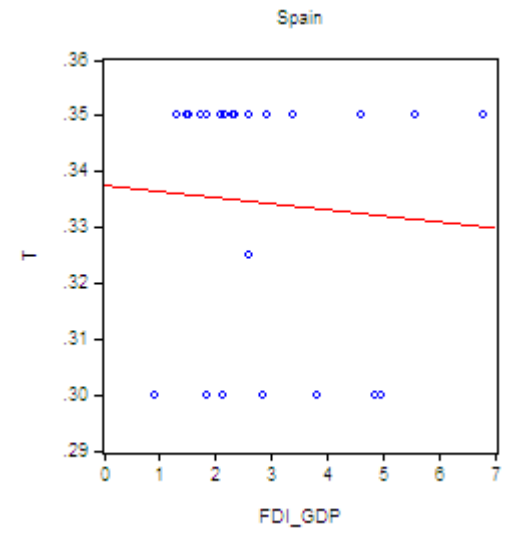
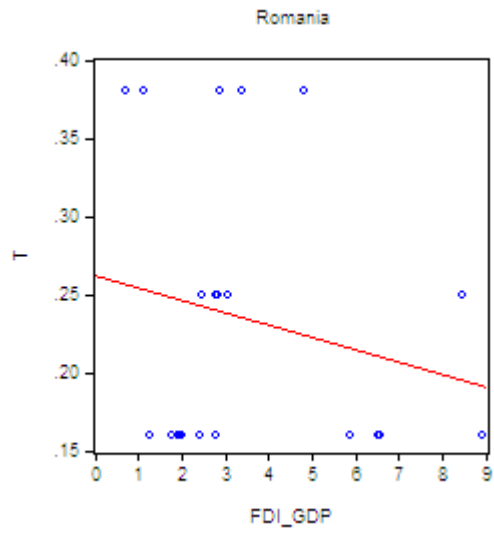
Εξάιρεση αποτελούν οι χώρες της Τσέχικης Δημοκρατίας, Δανίας, Εσθονίας, Ελλάδας, Ουγγαρίας, Σλοβακίας και Σλοβενίας, όπου σημειώνουν θετικό συντελεστή συσχέτισης, δηλαδή αν μειωθούν οι φορολογικοί συντελεστές διαχρονικά θα μειωθούν και οι άμεσες ξένες επενδύσεις των χωρών υποδοχής. Επίσης, στο διάγραμμα 12 φαίνονται αντίστοιχα τα 7 scatter plots με θετική κλίση τη γραμμή παλινδρόμησης.

Συνοψίζοντας, τα αποτελέσματα της ανάλυσης μας επιβεβαιώνουν τη θεωρία του φορολογικού ανταγωνισμού, ότι υπάρχει συμφωνία για το αρνητικό πρόσημο του επίσημου ονομαστικού φορολογικού συντελεστή στη χώρα υποδοχής. Δηλαδή, η πτωτική τάση των εταιρικών φορολογικών συντελεστών που παρατηρείται διεθνώς έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των ροών των άμεσων ξένων επενδύσεων.

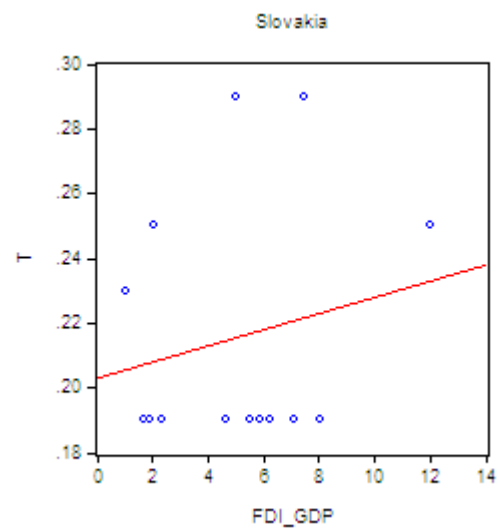
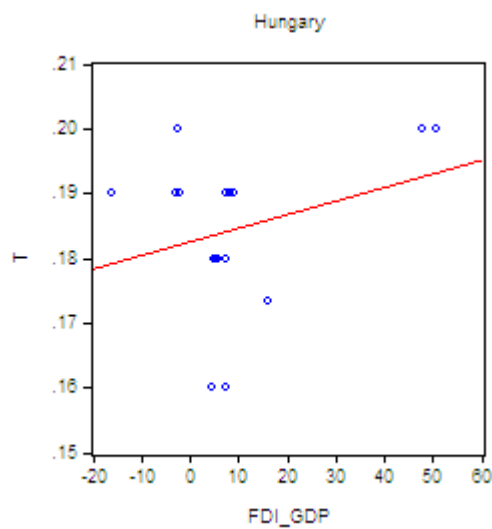
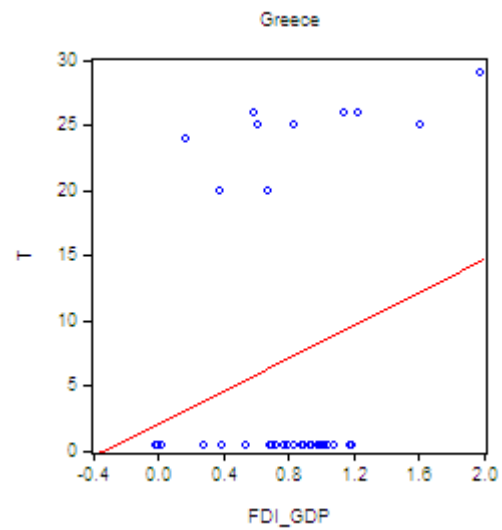
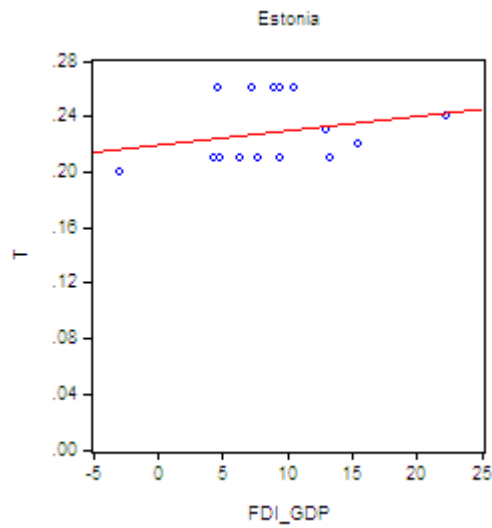
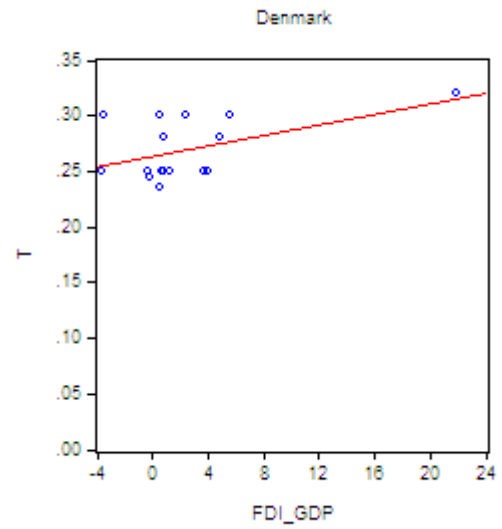
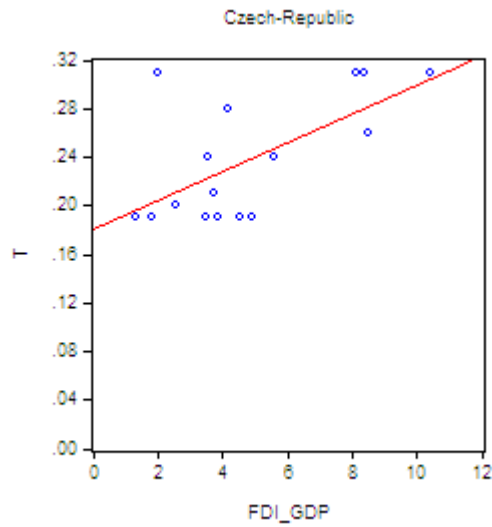
Διάγραμμα 11: Αρνητική γραμμική συσχέτιση (scatter plots)

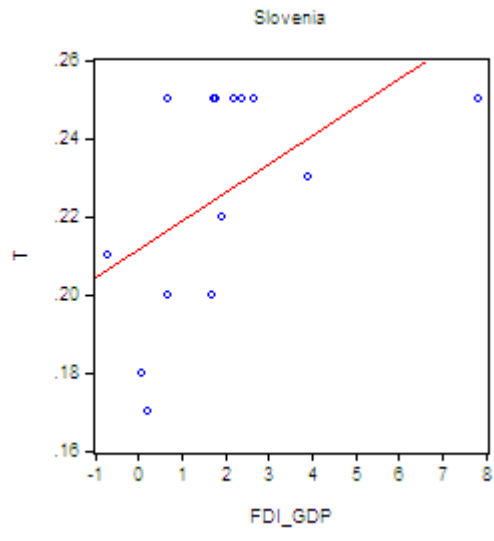

Διάγραμμα 12: Θετική γραμμική συσχέτιση (scatter plots)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο που δεν αφήνει καμία χώρα στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο κόσμο ανεπηρέαστη και οι διεθνείς οικονομικές ροές βρίσκονται στο επίκεντρο του σύγχρονου παγκόσμιου οικονομικού συστήματος και διαμορφώνουν την σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα με σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομική πολιτική και κατ' επέκταση στη φορολογική πολιτική. Εξαιτίας του φαινομένου αυτού έχει αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό η αλληλεπίδραση των φορολογικών πολιτικών μεταξύ των χωρών και τα κράτη αξιολογούν συνεχώς τα φορολογικά τους συστήματα προσαρμόζοντας τα όπου χρειάζεται για τη βελτίωση του φορολογικού κλίματος για επενδύσεις.

Σε ένα παγκοσμιοποιημένο ανταγωνιστικό περιβάλλον, το οποίο διαρκώς μεταβάλλεται, πρωταρχικό μέλημα των διαφόρων ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών της παγκόσμιας οικονομίας αναμφισβήτητα είναι η επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τους. Η σχέση εταιρικής φορολογίας και οικονομικής ανάπτυξης είναι ιδιαίτερης σημασίας, καθώς η εταιρική φορολογική βάση παρουσιάζει αυξημένη κινητικότητα μεταξύ των χωρών και ο φορολογικός ανταγωνισμός είναι ιδιαίτερα έντονος μεταξύ αυτών. Έχει διαπιστωθεί ότι η φορολογία εταιρικών κερδών κρίνεται ως η πλέον επιβλαβής στην οικονομική μεγέθυνση, καθώς αποθαρρύνει τις επιχειρήσεις να προχωρήσουν σε επενδύσεις και να εξελίξουν την επενδυτική δραστηριότητα τους.

Ο αυξημένος φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων έχει οδηγήσει σε μια πτωτική πορεία των εταιρικών φορολογικών συντελεστών, ειδικά με τις τελευταίες διευρύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συχνά ο διεθνής φορολογικός ανταγωνισμός παρουσιάζεται ως μια πράξη ευθέως επιθετική με σκοπό την προσέλκυση υψηλής κινητικότητας επενδυτικών κεφαλαίων ή καταθέσεων, μέσω της επιβολής μηδενικής ή πολύ χαμηλής φορολογίας συρρικνώνοντας τη φορολογητέα βάση των θιγόμενων κρατών και διευκολύνοντας τη φοροαποφυγή στη χώρα προέλευσης των εισοδημάτων. Ιδιαίτερα η συμβολή του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον προσδιορισμό και την εξάλειψη των καθεστώτων εκείνων που θεωρούνται επιζήμια έχει επιτευχθεί σε σημαντικό βαθμό.

Όσον αφορά τη συγκριτική φορολογική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσιάζεται μεγαλύτερη εξάρτηση των φορολογικών εσόδων από την έμμεση φορολογία και τις εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση και λιγότερο από την άμεση φορολογία. Επίσης, τα φορολογικά έσοδα από τους εταιρικούς φόρους ως προς το ΑΕΠ παρέμειναν σχετικά σταθερά χωρίς σημαντικές διακυμάνσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν το Λουξεμβούργο και η Κύπρος, δύο χώρες οι οποίες φορολογικοί παράδεισοι με χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές, οι οποίες συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων τους από τους εταιρικούς φόρους, σε αντίθεση με τα νέα κράτη μέλη της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης που κατατάσσονται τελευταία σε σειρά. Σχετικά με τη διαχρονική εξέλιξη των εταιρικών φορολογικών συντελεστών παρατηρείται μείωση αυτών παγκοσμίως εξαιτίας του διεθνούς φορολογικού ανταγωνισμού, όμως η τάση αυτή είναι πιο έντονη στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο φορολογικός ανταγωνισμός ωθεί τις

κυβερνήσεις των κρατών στην προσφορά του πιο ελκυστικού φορολογικού περιβάλλοντος προς τις επιχειρήσεις με στόχο την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων. Ωστόσο, παρά τη συνεχή μείωση των εταιρικών φορολογικών συντελεστών (race to the bottom), σε αρκετά κράτη μέλη διατηρούνται σχετικά υψηλοί συντελεστές. Το γεγονός αυτό φανερώνει ότι για την πραγματοποίηση επενδύσεων, ιδιαίτερη σημασία δεν έχει μόνο το ύψος των συντελεστών φορολογίας αλλά η φορολογική βάση και το γενικότερο θεσμικό πλαίσιο της επιβαλλόμενης φορολογίας.

Αναφορικά με την περίπτωση της Ελλάδας, τα φορολογικά της έσοδα προέρχονται κυρίως από έμμεσους φόρους και εισφορές στην Κοινωνική Ασφάλιση και λιγότερο από άμεσους φόρους. Επίσης, τα φορολογικά έσοδα από εταιρικούς φόρους είναι χαμηλότερα έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κατά την τελευταία δεκαπενταετία ακολουθούν μια πτωτική πορεία με μικρές διακυμάνσεις. Αν και η Ελλάδα ταξινομείται στις πρώτες θέσεις με τους υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές μεταξύ των 28 κρατών-μελών, ωστόσο η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας, η αναποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης και η εκτεταμένη φοροδιαφυγή είναι από τις κυριότερες αδυναμίες του φορολογικού συστήματος να ακολουθήσει αναπτυξιακή δημοσιονομική πολιτική και να τονώσει το αίσθημα εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων προς το κράτος.

Όσον αφορά τη διερεύνηση της επίδρασης των εταιρικών φορολογικών συντελεστών στις άμεσες ξένες επενδύσεις στο περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρατηρείται ότι στην πλειοψηφία των χωρών η διαχρονική μείωση των οριζόμενων από τη νομοθεσία φορολογικών συντελεστών επιφέρουν αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων των χωρών υποδοχής γεγονός που συμφωνεί με τη θεωρία του φορολογικού ανταγωνισμού.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Καθορισμός των μη συνεργάσιμων κρατών και των κρατών με προνομιακό φορολογικό καθεστώς για το έτος 2015(με βάση τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 65 του Ν.4172/2013, ΠΟΛ.1279/29-12-2015)

ΜΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΜΑ ΚΡΑΤΗ

Αγία Λουκία, Άγιος Βικέντιος και Γρεναδίνες, Άγιος Χριστόφορος και Νέβις, Ανδόρα, Αντίγκουα και Μπαρμπούντα, Βανουάτου, Γουατεμάλα, Γρενάδα, Λίβανος, Λιβερία, Λιχτενστάιν, Μαλαισία, Μαυρίκιος, Μονακό, Μπαρμπάντος, Μπαχάμες, Μπαχρέιν, Μπρουνέι, Ναούρου, Νήσοι Κουκ, Νήσοι Μάρσαλ, Νιούε, Ντομίνικα, Ουρουγουάη, Παναμάς, Παρθένοι Νήσοι των ΗΠΑ, ΠΓΔΜ, Σαμόα, Σεϋχέλλες, Σγκαπούρη, Φιλιππίνες, Χόνγκ-Κόνγκ

ΚΡΑΤΗ ΜΕ ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Άγιος Ευστάθιος, Άγιος Μαρίνος, Αλβανία, Ανδόρα, Ανγκουίλα, Βανουάτου, Βερμούδες, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι, Γιβραλτάρ, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Ιορδανία, Ιρλανδία, Κατάρ, Κύπρος, Λίχτενστάιν, Μακάο, Μαλδίβες, Μαυροβούνιο, Μολδαβία, Μονακό, Μονσεράτ, Μπαχάμες, Μπαχρέιν, Μπελίτζε, Μπονέρ, Ναούρου, Νήσοι Καϋμάν, Νήσοι Μάρσαλ, Νήσοι Τερκς και Κάϊκος, Νήσος του Μαν, Ομάν, Παραγουάη, ΠΓΔΜ, Σαουδική Αραβία, Σεϋχέλλες, Τζέρσεϋ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Σχέδιο Δράσης BEPS

Δράση 1	Αντιμετώπιση των Προκλήσεων της Ψηφιακής Οικονομίας Address the Tax Challenges of the Digital Economy
Δράση 2	Εξουδετέρωση των Αποτελεσμάτων των Υβριδικών Αναντιστοιχιών Neutralise the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements
Δράση 3	Ενίσχυση των Κανόνων των Ελεγχόμενων Αλλοδαπών Εταιρειών Strengthen CFC Rules
Δράση 4	Περιορισμός της Διάβρωσης της Φορολογητέας Βάσης μέσω της Έκπτωσης Τόκων και άλλων Χρηματοοικονομικών Πληρωμών Limit Base Erosion via Interest Deductions and Other Financial Payments
Δράση 5	Counter Harmful Tax Practices More Effectively, Taking Into Account Transparency and Substance Counter Harmful Tax Practices More Effectively, Taking Into Account Transparency and Substance
Δράση 6	Αποτροπή της Κατάχρησης των Συμβάσεων Prevent Treaty Abuse
Δράση 7	Αποτροπή της τεχνητής αποφυγής του καθεστώτος της Μόνιμης Εγκατάστασης Prevent the Artificial Avoidance of PE Status
Δράση 8-10	Διαβεβαίωση ότι οι Ενδοομιλικές Τιμολογήσεις είναι σύμφωνες με την πραγματοποίηση κερδών Assure that Transfer Pricing Outcomes are in Line with Value Creation
Δράση 11	Μέτρηση και παρακολούθηση των BEPS Measuring and Monitoring BEPS
Δράση 12	Απαιτήση από τους Φορολογούμενους να αποκαλύπτουν τις Διευθετήσεις σχετικά με Επιθετικό Φορολογικό Σχεδιασμό Require Taxpayers to Disclose their Aggressive Tax Planning Arrangements
Δράση 13	Επανεξέταση των Εγγράφων Ενδοομιλικών Τιμολογήσεων Re-examine Transfer Pricing Documentation
Δράση 14	Αποτελεσματικότητα των Μηχανισμών Επίλυσης Διαφορών Make Dispute Resolution Mechanisms More Effective
Δράση 15	Ανάπτυξη ενός Πολυμερούς Εργαλείου Develop a Multilateral Instrument

Ελληνική Βιβλιογραφία

- ❖ Γκίνογλου,Δ.(2004).*Φορολογική Λογιστική*.Εκδόσεις Ανικούλα, Θεσ/νίκη
- ❖ Δουβής,Π.(2008).*Offshore Δραστηριότητες*.Εκδόσεις Σταμούλη,Αθήνα
- ❖ Ευρωπαϊκή Επιτροπή(2015).*Σχετικά με τη φορολογική διαφάνεια για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής*.Βρυξέλλες
- ❖ Ευρωπαϊκή Επιτροπή(2015).*Ένα δικαιότερο και αποδοτικότερο σύστημα φορολόγησης των εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση: 5 νευραλγικοί τομείς δράσεις (2015)*.Βρυξέλλες
- ❖ Ευρωπαϊκή Επιτροπή(2016).*Δέσμη για την καταπολέμηση της φοροαποφυγής:Επόμενα βήματα για την επίτευξη πραγματικής φορολόγησης και μεγαλύτερης φορολογικής διαφάνειας στην ΕΕ*.Βρυξέλλες
- ❖ Καλύβα,Α.(2008).*Φορολογικός Ανταγωνισμός και Επιπτώσεις στην Φορολογική Πολιτική στην Ε.Ε*
- ❖ Κυρκιλής,Δ.(2002).*Άμεσες Ξένες Επενδύσεις*, Εκδόσεις Κριτική
- ❖ Λάζος,Γ.(2012).*Πρόγραμμα Διαχείρισης Στοχευμένων Φορολογικών Ελέγχων και Φορολογικής Συμμόρφωσης Επιχειρήσεων*.Διδακτορική Διατριβή.
- ❖ Μαυρόγιωργος,Ι.(2011).*Συγκριτική ανάλυση της Φορολογικής Αντιμετώπισης των Επιχειρήσεων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.Πάντειο Πανεπιστήμιο,Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία
- ❖ Ντεγιαννάκης,Σ.(2014).*Εφαρμογές Οικονομετρίας με τη Χρήση του Πακέτου EViews*.Πάντειο Πανεπιστήμιο,Πανεπιστημιακές Σημειώσεις,Αθήνα
- ❖ Ράπανος,Β.(2009).*Μέγεθος και Εύρος Δραστηριοτήτων του Δημόσιου Τομέα*.Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών
- ❖ Ράπανος,Β.&Καπλάνογλου,Γ.(2014).*Φορολογία και Οικονομική Ανάπτυξη:Η Πείτωση της Ελλάδας*.
- ❖ Σφαμιδάκη,Α.(2012).*Η Αμοιβαία Συνδρομή των Φορολογικών Αρχών και το Τραπεζικό Απόρρητο: Ευρωπαϊκή και Διεθνής Διάσταση*.Πάντειο Πανεπιστήμιο,Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία
- ❖ Τάτσος, Ν., (2001), Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα. Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα
- ❖ Τσιανουσίδου,Μ.(2011).*Κρίσιμες Φορολογικές Παράμετροι για την Ενίσχυση της Επιχειρηματικής Δραστηριότητας και την Καταπολέμηση της Φοροδιαφυγής*. Πάντειο Πανεπιστήμιο,Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία

Ξένη Βιβλιογραφία

- ❖ Akinkugbe,O.(2003).*Flow of FDI to Hitherto Neglected Developing Countries*.Discussion Paper No2003/02,World Institute for Developing Economics Research
- ❖ Baranova,V.&Janickova,L.(2012).*Taxation of Corporations and Their Impact on Economic Growth:The Case of EU Countries*,pp.1-13
- ❖ Barro,R.(1999).*Notes on Growth Accounting. Journal of Economic Growth*,vol. 4(2), pp.119-137
- ❖ Borensztein,E.De Gregorion,J.&Lee,J.(1998).*How Does Foreign Direct Investment affect Economic Growth*.Journal of International Economics.vol.45,pp.115-135

- ❖ Bucovetsky, S. (1991). *Asymmetric Tax Competition*. *Journal of Urban Economics*, 30 (2), pp.167–181.
- ❖ Buettner, T. (2002). *The impact of Taxes and Public Spending on the Location of FDI: Evidence from DFI-flows within Europe*. ZEW Discussion Paper, No.02-17
- ❖ Chamley, C. (1986). *Optimal Taxation of Capital Income in General Equilibrium with Infinite Lives*. *Econometrica*, 54(3), pp. 607-622.
- ❖ Crozet, M., Thierry, M. & Mucchielli, J-L (2004). *How Do Firms Agglomerate? A Study of FDI in France*, *Regional Science And Urban Economics*. vol. 34, pp.27-54
- ❖ Dean, M., Feucht, F. & Smith, M. (2008). *International Transfer Pricing Issues and Strategies for the Global Firm*
- ❖ Devereux, M. & Loretz, S. (2012). *What do we know about corporate tax competition?*. Working Paper WP12/29, Oxford University Centre for Business Taxation, Saïd Business School, Oxford
- ❖ Devereux, M. & Freeman, H. (1995). *The Impact of Tax on Foreign Direct Investment*. Springer, vol.28.iss.1. pp.85-106
- ❖ Devereux, M. & Maffini, G. (2006). *The impact of Taxation on the Location of Capital, Firms and Profit*. Oxford University Centre for Business, Taxation Working Paper 07, issue 02
- ❖ Djankov, S., Gansper, T., McLiesh, C., Ramalho, R. & Shleifer, A. (2008). *The Effect of Corporate Taxes on Investment and Entrepreneurship*. NBER Working Paper 13756
- ❖ Egger, P. & Pfaffermayr, M. (2003). *The Proper Panel Econometric Specification of the Gravity Equation*. *Empirical Economics*, vol.28, pp.571-580
- ❖ Engen, E. & Skinner, J. (1996). *Taxation and Economic Growth*. *National Tax Journal*, 49(4), pp.617-642
- ❖ Forbin, E. (2011). *Effects of Corporate Taxes on Economic Growth: The Case of Sweden*. Bachelor's thesis, Jönköping University
- ❖ Gordon, R. (1992). *Can Capital Income Taxes Survive in Open Economies?*. *Journal of Finance*, vol.47 (3), pp.1159–1180
- ❖ Grubert, H. & Mutti, J. (1991). *Taxes, Tariffs and Transfer Pricing in Multinational Corporation Decision Making*. *Review of Economics and Statistics*. pp.285-293
- ❖ Hill, S. & Munday, M. (1991). *The Determinants of Inwards Investment*. *Applied Economics*, vol.54, pp.258-266
- ❖ Hoyt, W. (1991). *Property Taxation, Nash Equilibrium, and Market Power*. *Journal of Urban Economics*, vol.30 (1), pp.123–131
- ❖ Johansson, Å., Heady, C., Arnold, J., Brys, B. & Vertal, L. (2008). *Tax and Economic Growth*. OECD Working Paper 620
- ❖ Keen, M. (2008). *Tax Competition*, *The New Palgrave Dictionary of Economics*. Palgrave Macmillan
- ❖ King, R. & Rebelo, S. (1990). *Public Policy and Economic Growth: Developing Neoclassical Implications*. *Journal of Political Economy*, vol.98(5), pp.126-151
- ❖ Krugman, P. (1991). *Geography & Trade*. Leuven & MIT University, Press, Leuven & Cambr., Mass
- ❖ Lall, S. (1980). *Monopolistic Advantage and Foreign Investment by U.S. Manufacturing Industries*. *Managerial and Decision Economics*, vol.2, pp.220-228

- ❖ Lin,H.&Yeh,R.(2005).*The Interdependence Between FDI and R&D*. Applied Econ,vol.37,
- ❖ Ludema,R.&Wooton,I.(2000).*Economic Geography and the Fiscal Effects of Regional Integration*. Journal of International Economics,vol.52 (2),pp.331–357
- ❖ Na,Lv&Lightfoot,W.(2006).*Determinants of Foreign Direct Investment in China ath the Regional Level in China*.Journal of Technology Management in China,vol.1,issue 3,pp.262-278
- ❖ Oates,W.(1972).*Fiscal Federalism*.Harcourt Brace Jovanonich In.New York
- ❖ Oates,W.(2001).*A Reconsideration of Environmental Federalism. Resources for the Future*
- ❖ OECD(1998).*Harmful Tax Competition: An Emerging Issue*. CCNM/APEC/CFA(98)26,OECD Publishing
- ❖ OECD(2009).*Overview of the OECD's Work on Countering International Tax Evasion*.OECD Publishing
- ❖ OECD(2010).*Terms of Reference to Monitor and Review Progress Towards Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes*.OECD Publishing
- ❖ OECD(2013).*Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting*.OECD Publishing
- ❖ Overesch,M.&Wamser,G.(2008).*The effects of Company Taxation in EU Accession Countries on German Multinational*.ETPF
PriceWaterhouse Cpopers(2016).*World Tax Summaries*.PwC
- ❖ Riedel,J.(1975).*The Nature and Determinants of Export-Oriented Direct Foreign Investment in a Developing Country*.Review of World Economics, Springer.vol.11(3),pp.505-528
- ❖ Slemrod,J.(1990).*Tax Effects on FDI in the United States:Evidence from a Crooss-Country Comparisson*,In:A.Razin and J.Slemrod,Eds.,*Taxation in the Global Economy*,Chicago,University of Chicago Press
- ❖ Solow,M.(1956).*Contribution to the Theory of Economic Growth*.Quartely Journal of Economics,vol.70(1),pp.65–94
- ❖ Swan,W.(1956).*Economic Growth and Capital Accumulation*.The Economic Record,vol. 32(2),pp.334–361
- ❖ Tannenwald,R.(1999).*Tax Competition, The Encyclopedia of Tax Policy*.Washington:Urban Institute.1999,pp.367-371
- ❖ Tiebout,C.(1956).*A Pure Theory of Local Expenditures*.Journal of Political Economy,pp.416-424
- ❖ Unctad(1998).*World Investment Report,Trends and Determinants, United Nations Confrence on Trade and Development*
- ❖ Veugelers,R(1991).*Locational Determinants and Ranking of Host Countries:An Empirical Assessment*.KYKLOS, vol.44,pp.363-382
- ❖ Wildasin,D.(1988).*Nash Equilibria in Models of Fiscal Competition*.Journal of Public Economics,vol.35(2),pp.229–240
- ❖ Wilson,J.(1986).*A Theory of Interregional Tax Competition*.Journal of Urban Economics,pp.296-315
- ❖ Wilson,J.(1991).*Tax Competition with Interregional Differences in Factor Endowments*.Regional Science and Urban Economics,vol.21(3),pp.423–451
- ❖ Wilson,J.&Wildasin,D.(2004).*Capital Tax Competition: Bane or Boon*. Journal of Public Economics,pp.1065-1091

- ❖ Xing,J.(2012).Tax Structure and Growth:*How Robust is the Empirical Evidence?*.Economics Letters,vol.117,pp.379-382
- Zodrow,G.&Mieszkowski,P.(1986).*Property Taxation and the Underprovision of Local Public Good*. Journal of Urban Economics,pp.356-370